

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
Fakulta bezpečnostně právní
Katedra veřejného práva

Ústavní rámec nedotknutelnosti obydlí a dalších prostor

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Constitutional inviolability of dwellings and other premises
Master thesis

vedoucí práce
doc. JUDr. Jan KUDRNA, PhD.

autor práce
Bc. Tomáš POLIÁN

Olomouc
2022

Anotace

Diplomová práce na téma Ústavní rámec nedotknutelnosti obydlí a dalších prostor se zabývá jedním ze základních práv a svobod, tj. práva na nedotknutelnost obydlí. V první části se práce věnuje vymezení pojmu obydlí v českém právním řádu, ale i jak je tento pojem vykládán judikaturou Ústavního soudu České republiky a Evropským soudem pro lidská práva. Druhá část se již věnuje konkrétním zásahům do práva na nedotknutelnost obydlí, zejména pak v rovině trestního práva, ale i tzv. jiným zásahům ze strany orgánů veřejné správy.

Annotation

The master thesis on Constitutional inviolability of dwellings and other premises deals with one of the fundamental rights and freedoms, i.e. the right to inviolability of the home. The first part of the thesis is devoted to the definition of the concept of dwelling in the Czech legal system, but also how this concept is interpreted by the judicature of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights. The second part is devoted to specific interventions in the right to inviolability of the home, especially in the area of criminal law, but also to other interventions by public authorities.

Klíčová slova

Základní lidská práva a svobody, obydlí, nedotknutelnost obydlí, domovní svoboda, domovní prohlídka, příkaz k domovní prohlídce, sledování osob a věcí, zásahy správních orgánů, místní šetření, kontrolní činnost

Keywords

Fundamental human rights and freedoms, dwelling, inviolability of dwelling, freedom of the home, home search, search warrant, surveillance of persons and things, interference by administrative authorities, local investigations, inspection activities

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci 28. února 2022

Tomáš Polján

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce doc. JUDr. Janu Kudrnovi, PhD., za odborné vedení, cenné podněty a připomínky.

Obsah

Úvod.....	7
1 Nedotknutelnost obydlí v katalogu základních lidských práv a svobod	10
1.1 Klasifikace základních práv a svobod	11
1.2. Prameny právní úpravy lidských práv a svobod v České republice	12
1.3 Ochrana obydlí obsažená v právních dokumentech	15
1.4 Právo na soukromí v prostorové dimenzi.....	17
2 Vymezení pojmu obydlí.....	21
3 Zásahy do nedotknutelnosti obydlí.....	25
4 Zásahy do nedotknutelnosti obydlí v oblasti trestního práva.....	27
4.1 Domovní prohlídka.....	28
4.1.1 Důvody pro vykonání domovní prohlídky.....	28
4.1.2 Povolovací režim – příkaz k domovní prohlídce	30
4.1.4 Výkon prohlídek a vstupů do obydlí, jiných prostor a pozemků	34
4.2 Prohlídka jiných prostor a pozemků.....	38
4.2.1 Prohlídky u advokátů	39
4.3 Ohledání místa činu ve vztahu k prohlídkám podle § 82 tr. řádu	42
4.4 Sledování osob a věcí.....	43
4.4.1 Základní předpoklady pro použití operativně pátracích prostředků	44
4.4.2 Povolovací režim pro sledování osob a věcí.....	45
4.4.3 Nedotknutelnost obydlí při provádění sledování	47
5 Vybrané trestné činy narušující ochranu obydlí.....	50
5.1 Porušování domovní svobody.....	50
5.2 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	52
5.3 Týrání osoby žijící ve společném obydlí	53
5.2.1 Osoba blízká.....	54
5.2.2 Týrání	55
5.2.3 Vykázání z obydlí, zákaz vstupu do obydlí	55
6 Oprávnění příslušníků bezpečnostních sborů ke vstupu do obydlí	59
6.1 Vstup do obydlí, jiné prostoru nebo na pozemek ze strany Policie ČR.....	59
6.1.1 Vztah ust. § 40 odst. 1 zákona o policii k právní úpravě podle § 83c tr. řádu	59
6.1.2 Rozšířené důvody policisty pro vstup do obydlí.....	61
6.1.3 Práva a povinnosti policisty při vstupu do obydlí	63
6.1.4 Přiměřenost postupu.....	65

6.2 Další oprávnění policisty ke vstupu do obydlí, jiných prostor a pozemků..	66
6.2.1 Oprávnění ke vstupu do živnostenských provozoven, heren a kasin..	66
6.2.2 Oprávnění k zastavení a prohlídce dopravního prostředku	67
6.2.3 Oprávnění při zajišťování ochrany hranic	68
6.2.4 Oprávnění při zajišťování bezpečnosti určených osob	69
6.2.5 Oprávnění k ohledání místa přestupku	70
6.3 Vstup do obydlí příslušníky obecní policie	71
6.4 Vstup do obydlí příslušníky Hasičského záchranného sboru	72
6.4.1 Zákaz vstupu na určená místa.....	74
7 Vstup do obydlí lékařem, resp. jeho přítomnost v něm	76
8 Ostatní zásahy do nedotknutelnosti obydlí podle čl. 12 odst. 3 Listiny.....	80
8.1 Kontrolní činnost správních orgánů.....	81
8.2 Některé příklady jiných zásahů do obydlí ze strany veřejné správy	83
8.3. Exekutor a jeho činnost v obydlí	89
Závěr.....	92
Seznam použité literatury.....	96

Úvod

Trestní řád z roku 1950¹ ve svém ustanovení § 131 pravil, že „*domovní a osobní prohlídku lze konat jen po předchozím výsledku toho, u koho nebo na kom se má vykonat, a to jen tehdy, jestliže se výsledkem nedosáhne ani dobrovolného vydání hledané věci, ani odstranění jiných důvodů, které vedly k prohlídce. Takového výsledku není třeba, je-li nebezpečí z prodlení.*“ Povolovací režim domovní prohlídky byl ustanovením § 132 upraven následovně. „*Nevykoná-li prokurátor domovní nebo osobní prohlídku sám, vykoná ji na jeho příkaz orgán povolaný k vyhledávání. Příkaz k domovní prohlídce vydá prokurátor písemně...Orgán povolaný k vyhledávání může vykonat domovní nebo osobní prohlídku i bez příkazu prokurátora, je-li nebezpečí z prodlení anebo jde-li o osobu přistiženou při činu samém nebo o osobu, na kterou je vydán příkaz k zatčení.*“ Z učebnice trestního práva pro právníky z roku 1971 se dozvíme, že buržoazie porušuje zásady zákonnosti trestního řízení, což veřejnému žalobci dovoluje, aby upustil v rozporu se zákonem ve veřejném zájmu od trestního stíhání. Této možnosti je však využíváno ve prospěch vládnoucí třídy. Buržoazní trestní právo procesní je sice zákonem upravené, ovšem je to zákonnost buržoazní, kterou podřizuje svým třídním zájmům, zatímco socialistický humanismus československého trestního práva procesního se projevuje v tom, že chrání dílo výstavby socialistické společnosti, pokojný a nerušený život všech pracujících. Po vítězném únoru 1948 přinesl důležitou změnu zákon o zlidovění soudnictví, který navázal na Ústavu 9. května a byl ukazatelem směru, jakým se ubíral další vývoj trestního procesu. Ten stanovil, že soudci jsou povinni řídit se zákony a vykládat je v souladu se socialistickým právním vědomím, avšak „*strážcem zákona je prokurátor.*“²

Smutným mementem pošlapávání ochrany lidských práv a svobod v době nesvobody je příkladmo pomník Dr. Milady Horákové, nacházející se nedaleko Parlamentu České republiky v Praze, kterou postihl trest nejvyšší. Právě proto náš

¹ zák. č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), (poznámka: účinný do 6.7.1961), In: *Trestní zákon a trestní řád*, vyd. Ministerstvo spravedlnosti, 1950, s. 196

² viz RŮŽEK, A., *Československé trestní řízení*. Učebnice. 2. přepracované a doplněné vydání. vyd. Orbis Praha. 1971, s. 9, 21

ústavodárce nezapomněl a v preambuli Listiny³ nalezneme nejen na tuto temnou dobu naší historie odkaz v podobě vyjádření ...“*pamětlivo trpkých zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly v naší vlasti potlačovány*“ ...

Z již naznačeného vyplývá, že *nedotknutelnost obydlí* představuje zadání této práce. Právo na soukromí v jeho prostorové dimenzi, v souvislosti s existencí přirozených vztahů – právem na rodinný život, bylo vždy alespoň v určité míře tradičně chráněnou hodnotou. Obydlí, resp. jeho práh představoval pomyslnou hranici, kde se měla veřejná moc zastavit.⁴

Ač je historie jistě poučná, v práci se jí až na drobné výjimky dále zabývat nebudeme. Namísto toho si ukážeme, kam právní úprava ochrany nedotknutelnosti obydlí dospěla dnes napříč jednotlivými právními odvětví. Víme, že právo na nedotknutelnost obydlí není právem absolutním a lze jej omezit, což ostatně předpokládá i Listina. I tak zákonná omezení domovní svobody nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Jako nejvýznamnější zásah do nedotknutelnosti obydlí Listina pro účely trestního řízení připouští domovní prohlídku a až na druhém místě zákonem dovolené jiné zásahy. První části práce bude věnován obecný výklad k základním právům a svobodám, základním právním pramenům garantující právo na nedotknutelnost obydlí, ale zejména se budeme věnovat vymezení pojmu obydlí, jakožto základního předpokladu nezbytného pro těžiště celé práce, kterým jsou zásahy do domovní svobody.

Trestní právo jako *ultima ratio* představuje zákonný prostředek státní moci, jímž je tím nejvyšším možným způsobem zasahováno do základních práv a svobod člověka. Proto hlavním cílem práce je analyzovat a popsat současnou procesní úpravu uplatňovanou v trestním řízení při zásazích do nedotknutelnosti obydlí. Rovněž bude věnována pozornost tomu, jakým způsobem zákonodárce upravit trestněprávní ochranu vůči nechtěným protiprávním zásahům do anebo

³ Ústavní zák. č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje *Listina základních práv a svobod* jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴ srov. WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 278

naopak v obydlí. Současně bude věnována velká pozornost oprávněním příslušníků bezpečnostních sborů při zásazích do nedotknutelnosti obydlí, zejména však Policii České republiky, neboť paleta oprávnění policistů při plnění jejich úkolů související s domovní svobodou je nebývale široká oproti všem ostatním složkám státu.

Jak se ale v závěru práce přesvědčíme, i ostatní správní orgány disponují oprávněními, které nevyhnutelně vedou k zásahům do prostorově vymezené soukromé sféry jedince. Některá oprávnění svým obsahem, ale zejména samotným provedením jejich výkonu zdánlivě připomínají institut domovní prohlídky, o tom však až následně. Práce jako celek představuje jakýsi průřez ustanoveními českého právního řádu upravující zásahy do nedotknutelnosti obydlí. Výčet případů zákonných zásahů není vyčerpávající, ale čtenář si na základě výkladu utvoří dojem, zda právní ochrana obydlí doznala změn oproti dobám minulým, jak vyplývá z ukázky.

1 Nedotknutelnost obydlí v katalogu základních lidských práv a svobod

Než vůbec přistoupíme k výkladu ústavně zaručeného práva na nedotknutelnost obydlí, považuji za vhodné zmínit pár poznámek k základním lidským právům a svobodám, jejichž samotný pojem v žádné právní normě nenalezneme, avšak naopak ty se na základní lidská práva odvolávají a je tak zřejmé, že je potřeba vycházet z ústavně právní nauky.

K této problematice existuje mnoho přístupů. Prvním z nich je *přirozenoprávní pojetí*, které vychází z toho, že práva a svobody existují nezávisle na zakotvení v právních normách, jakožto aktech státní moci. Jsou tak člověku dána již při narození a jako celek jsou tato základní práva nezrušitelná, nepromlčitelná, nezadatelná a nezcizitelná. Státní moc akorát přítomnost lidských práv deklaruje tím, že subjektu, člověku, stanoví právní možnosti ve vztahu k právnímu řádu. Budeme-li vycházet z druhého přístupu, *pozitivistického pojetí* základních práv, které naopak každé subjektivní právo předpokládá až existenci práva objektivního – přítomnosti právního řádu, prostřednictvím kterého jsou práva subjektu chráněny. Jinými slovy, nejdřív musí existovat právo objektivní a pak až právo subjektivní.⁵ Z uvedeného lze dovést, že „základním právem rozumíme ústavou (kodexem lidských práv a svobod) deklarovanou a právním řádem zaručenou možnost uskutečnit anebo neuskutečnit určitou činnost subjektu práva v oblasti přirozenoprávní.“⁶

U základních práv a svobod, jakožto subjektivních práv jednotlivce, neexistuje jejich žádný obecně uznaný vyčerpávající výčet, ale jejich existenci a podstatu lze dovést ze základních charakteristických znaků, kterými se především rozumí jejich ústavně zaručená záruka, která je závazná nejen vůči státní moci, ale také pro všechny jednotlivce. Jsou tedy trvalé a mají stejný rozsah pro všechny své subjekty. Svým zvláštním obsahem a posláním zajišťují autonomní prostor jedinci, který je chráněn před neoprávněnými zásahy veřejné

⁵ FILIP, J. *Ústavní právo. 2 vydání*. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2010, ISBN- 978-80-210-5153-9, s. 44

⁶ GERLOCH, A., a kol. *Ústavní systém České republiky. 5. vydání*. vyd. Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, ISBN- 978-80-7380-423-7, s. 293

moci, a vůči státu naopak tak může své nároky uplatňovat či požadovat, v neposlední řadě jednotlivci umožňují podílet se na správě veřejných záležitostí.

Základní práva jsou vymahatelná prostřednictvím nezávislé soudní moci. Zákonodárce však má možnost tzv. institutu výhrady zákona, tj. možnosti právo zúžit, ale současně je při zákonodárné činnosti vázán povinností zachovat smysl a podstatu základních práv a svobod, které by tím neměly být jakkoliv dotčeny, neboť stát jako celek je jimi při své činnosti vázán. Svou povahou tak základní práva vymezují vztahy mezi státem a jednotlivcem navzájem. Nositeli práv může být fyzická i právnická osoba, přičemž stát je pouhým adresátem.⁷ Potom lze shrnout, že *„základní funkcí lidských práv a svobod je především zajištění svobodné sféry jednotlivce před zásahy ze strany veřejné moci tím, že veřejná moc jako adresátu povinností plynoucí ze vztahu, v němž jednatel uplatňuje právo, ukládá povinnost zdržet se zásahů do této jednotlivcoví sféry.“*⁸

1.1 Klasifikace základních práv a svobod

Podstata základních práv a svobod spočívá v jejich přirozenoprávním základu, avšak i přesto nemají stejnou povahu a právní režim působení. Jedním ze způsobů, jak je lze od sebe navzájem utřídit a poznat jejich povahu, je tzv. *klasifikace podle generací*. *První generaci* tvoří základní lidská práva a svobody, která již byla proklamována v 17. a 18. století⁹, např. právo na život, osobní svobodu, ochranu domovní svobody a majetku. Mezi práva *druhé generace* (přelom 19. a 20 století) řadíme práva občanská a politická, jinými slovy jde o tzv. práva emancipační, která se projevovala bojem za všeobecné volební právo včetně volebního práva žen, či prosazování práv národnostních a etnických menšin. Hospodářská, kulturní a sociální práva představují *třetí generaci* (20. - 30. léta 20. století, zvláště však po 2. světové válce) se základním požadavkem na důraz uplatňování sociálněprávní politiky. *Čtvrtou, poslední generaci* představují práva tzv. postindustriální, související s problémy dnešní globalizace. Typicky

⁷ srov. FILIP, J., SVATOŇ, J., ZIMEK, J. *Základy státovědy. 3. opravené vydání*. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2002, ISBN 80-210-30-232, s. 136

⁸ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 11

⁹ např. Listina práv (1689), Deklarace práv a člověka (1789), Listina práv/Bill od rights (1791)

uváděným příkladem v nauce je právo na příznivé životní prostředí, ale i práva některých sexuálních menšin, právo na informace v kyberprostoru a další.¹⁰

Další způsobem dělení základních lidských práv je klasifikace podle statusu. Toto pojetí vychází z Jellinkovy¹¹ teorie, že jednotlivce se díky své příslušnosti ke státu nachází v několika polohách neboli stavech, ze kterých mu plynou nároky označované jako subjektivní veřejná práva. Rozeznáváme status negativní (*status negativus*), který spočívá v existenci osobní autonomie, do které státní moc nezasahuje; status pozitivní (*status positivus*), který přiznává plnění, pozitivní nároky, které jsou uskutečňovány ze strany státu; status aktivní (*status activus*), který jedinci přiznává právo participace na správě veřejných záležitostí a je představován především právy politickými; a konečně status pasivní (*status relativus*), podle kterého se zajišťuje ze strany státu stejné chování vůči všem, kdo se nachází pod jeho jurisdikcí.¹²

Existují i další klasifikace základních práv a svobod, pro naši potřebu se již ale budeme zabývat pouze klasifikací podle pramenů, a to v následující kapitole.

1.2. Prameny právní úpravy lidských práv a svobod v České republice

Základní práva a svobody představují pouze základ pro postavení jednotlivce ve státě, přičemž bývá pravidlem, že postavení jednotlivce ve státě je upraveno a obsaženo v ústavách. Vedle národních ústav postavení jedince upravují i mezinárodní smlouvy a nadnárodní právo tolik typické pro státy Evropské unie¹³. Česká Ústava¹⁴ je v tomto směru výjimkou, když v čl. 3 a 112 katalog základních práv a svobod v České republice, Listinu, prohlašuje za součást ústavního pořádku, nikoliv za součást Ústavy samotné.

¹⁰ GERLOCH, A., a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. vyd. Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, ISBN- 978-80-7380-423-7, s. 295

¹¹ JELLINEK George (1851-1911) rakouský právník a právní teoretik. Klíčový představitel právního pozitivismu. Mezi nejvýznamnější díla řadíme *Všeobecná státověda* a *Systém subjektivních veřejných práv*. [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Georg_Jellinek

¹² FILIP, J., SVATOŇ, J. *Státověda*. 5. vydání. vyd. Wolters Kluwer, 2011, ISBN 978-80-7357-685-1, s. 197

¹³ srov. FILIP, J. *Ústavní právo*. 2. vydání. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2010, ISBN- 978-80-210-5153-9, s. 45

¹⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

Avšak i Ústava obsahuje některá ustanovení, která mají povahu základních práv (čl. 12 odst. 2, čl. 96) či s nimi bezprostředně souvisejí. Již z čl. 1 odst. 1 Ústavy vyplývá, že Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Dále například podle čl. 2 odst. 4 může každý občan činit, co zákon nezakazuje, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci (čl. 4). *„Jednou z funkcí Ústavy, zvláště ústavní úpravy základních práv a svobod, je její prozařování celým právním řádem. Smysl Ústavy spočívá nejen v úpravě základních práv a svobod, jakož i institucionálního mechanismu a procesu utváření legitimních rozhodnutí států, resp. orgánů veřejné moci, nejen v přímé závaznosti ústavy a v jejím postavení bezprostředního pramene práva, nýbrž i v nezbytnosti státních orgánů interpretovat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv a svobod.“*¹⁵ Jak již bylo naznačeno, Česká republika se podle čl. 1 odst. 2 ve spojení s čl. 10 Ústavy, jako právní stát, zavázala k dodržování závazků, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. Které lidskoprávní mezinárodní smlouvy jsou součástí ústavního pořádku je předmětem mnoha právních polemik a odpověď není zcela jednoznačná,¹⁶ ale pro potřeby této práce jsou prameny mezinárodního práva týkající se ochrany obydlí blíže rozvedeny v následující kapitole.

Listina má ze své povahy přirozenoprávní charakter, což ostatně vyplývá i z její preambule, kde se přímo hovoří o „*neporušitelnosti přirozených práv člověka*“, „*obecně sdílené hodnoty lidství*“, a v neposlední řadě o „*demokratických tradicích*“. *„Hovoří-li však náš ústavodárce o přirozených právech, má tím na mysli zdroj těchto práv a svobod, nikoliv jejich právní povahu a prostředky ochrany. Právní povaha je dána v České republice jejich ústavním zakotvením a jedině ústavně zaručených a ústavně formulovaných práv je možno se v naší republice*

¹⁵ Nález Ústavního soud ČR ze dne 24.9.1998, sp. zn. III. ÚS 139/98

¹⁶ Jak uvádí Kratochvíl, touto otázkou se zabýval mnohokrát i Ústavní soud (např. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25.6.2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01). Kompletní výčet jednotlivých smluv nebyl nikdy učiněn, jejich konkrétní počet nebyl nikdy znám. Například podle Jana Fillipa jich bylo třicet, i když jejich výčet taky nevedl. Malenovský dokonce mluví o nemožnosti jednoznačně kvalifikovat smlouvu jako lidskoprávní. In: Kratochvíl, J. *Lidská práva v praxi obecných soudů*, vyd. Leges, 2020, ISBN 978-80-7502-441-1, 2020, s. 56-7

vůči státní moci dovolat podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy¹⁷, tzn., že jen Ústavní soud rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod. Jak upozorňuje Filip, rozdíl tkví v tom, zda o základní práva musíme bojovat, což je přímý důsledek přirozenoprávního pojetí, nebo zda je vůči státu uplatňujeme.¹⁸ A pokud jde o výše citovaný nálezn Ústavního soudu o „prozařování“ základních práv a svobod do celého právního systému, pak je tento požadavek kladen nejen na orgány veřejné moci, ale i soudy, které tak nemohou dospět k jinému rozhodnutí, kterým by došlo k porušení základních práv účastníka řízení.¹⁹

Co se týče obsahu Listiny samotné, v čl. 1 až 4 nalezneme základní ústavní východiska ústavní úpravy základních práv a svobod, tzv. obecná ustanovení, na která plynule navazuje tzv. katalog základních lidských práv a svobod (čl. 5 až 40). Z hlediska systematiky je ústavní ochrana lidských práv a lidských svobod řazena do oddílu prvního hlavy druhé Listiny hned za obecná východiska (čl. 5 až 16), z čehož lze dovodit, že zákonodárce si byl vědom důležitosti chráněných hodnot, které vytvářejí autonomní sféru pro individuální rozhodování a rozvoj, tzv. negativní status, což jedinci garantuje jeho intimní sféru a charakterizuje jej jako lidskou bytost ve smyslu čl. 1 Listiny. Podle čl. 5 Listiny je každý způsobilý mít práva, což je obecně řečeno vyjádření, které jedinci zaručuje právní subjektivitu. Tímto právem je nadána každá lidská bytost (i *nasciturus*) a stává se tak právním subjektem právně organizované společnosti. Na ustanovení čl. 5 Listiny potom navazují ustanovení upravující ochranu nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, tedy i čl. 12 Listiny upravující ústavní rámec nedotknutelnosti obydlí a dalších prostor.²⁰

¹⁷ FILIP, J. *Ústavní právo. 2 vydání*. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2010, ISBN- 978-80-210-5153-9, s. 45

¹⁸ tamtéž

¹⁹ srov. Kratochvíl, J. *Lidská práva v praxi obecných soudů*, vyd. Leges, 2020, ISBN 978-80-7502-441-1, 2020, s. 15

²⁰ srov. FILIP, J. *Ústavní právo. 2 vydání*. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2010, ISBN- 978-80-210-5153-9, s. 50

1.3 Ochrana obydlí obsažená v právních dokumentech

Ke zcela zásadním dokumentům, které v mezinárodním měřítku přiznávají právo domovní svobodě, lze považovat Všeobecnou deklaraci lidských práv²¹, kterou lze jistě v moderní historii považovat za nejznámější právně nezávazný lidskoprávní dokument na světě. Nutno dodat, že Československo se na Valném shromáždění v roce 1948 zdrželo hlasování o její přijetí. Až v roce 1966 byl jménem tehdejší Československé socialistické republiky podepsán Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, přičemž s oběma pakty v roce 1975 vyslovilo souhlas Federální shromáždění Československé socialistické republiky a oba posléze ratifikoval prezident, načež v platnost oba pakty vstoupily v roce 1976. Shodně pak Všeobecná deklarace lidských práv v čl. 12 a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech²² v čl. 17 upravují nedotknutelnost obydlí takto: *„Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“*

Dalším významným mezinárodním právním dokumentem, ve kterém je možné dohledat ochranu nedotknutelnosti obydlí, je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, (dále jen *Úmluva*), která byla přijata dne 4.11.1950 v Římě tehdejšími členskými státy Rady Evropy, přičemž úvodní prohlášení týkající se uznávání a dodržování lidských práv se přímo odvolává na Všeobecnou deklaraci lidských práv a svobod. Českou republikou byla Úmluva přijata v roce 1992²³ a ta se tak stala bezprostřední součástí právního řádu. Úmluva ochranu obydlí pojímá v čl. 8 jako právo na respektování rodinného a soukromého života. Ustanovení onoho článku zní následně:

²¹ Usnesení č. DE01/48 ze dne 10.12.1948 Valného shromáždění OSN o vyhlášení Všeobecné deklarace lidských práv [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

²² Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

²³ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

„(1) Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

(2) Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Posledním významným dokumentem v rámci evropského měřítko, kde jsou zakotvena základní práva, je Listina základních práv Evropské unie²⁴, která ochranu obydlí vzpomíná v čl. 7 a stejně jako Úmluva ji řadí do práv na respektování rodinného a soukromého života.

„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

A konečně v rámci české právní úpravy ochranu nedotknutelnosti obydlí obsahuje i Listina v čl. 12.

(1) Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

(2) Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.

(3) Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

²⁴ Listina základních práv Evropské unie [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>

1.4 Právo na soukromí v prostorové dimenzi

Právo na nedotknutelnost obydlí vyplývající z čl. 12 odst. 1 Listiny, někdy též označováno jako právo na domovní svobodu, předpokládá ochranu soukromí jednotlivce v prostorové dimenzi.²⁵ Výraz *nedotknutelnost* se ještě váže ke garanci nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí vyjádřeného v čl. 7 Listiny, přičemž z jednotlivých vztahů, které pak upravuje čl. 12 Listiny, je dovoditelné, že vůči čl. 7 jde o ustanovení speciální.²⁶ Právo garantované čl. 12 Listiny je však třeba zejména vnímat v úzkých souvislostech se základním právem vyjádřeným v čl. 10 odst. 2 Listiny, kterým se zaručuje právo každého na ochranu před neoprávněnými zásahy do soukromého a rodinného života, jinak výstižně vyjádřeno, „*účelem základního práva na nedotknutelnost obydlí je respekt a záruka práva nebýt rušen v soukromé prostorové sféře.*“²⁷ Že je na ochranu soukromí v prostorové dimenzi potřeba přihlížet i skrze právo na nedotknutelnost obydlí vyložil i Ústavní soud, neboť „*domovní svoboda představuje ústavně zaručené právo vyplývající z čl. 12 Listiny a svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody. Společně pak se svobodou osobní, jakož i dalšími ústavně přiznanými základními právy, dotváří osobnostní sféru jedince,*

²⁵ Formulace *obydlí je nedotknutelné* (čl. 12 odst. Listiny) vyjadřuje to, co dříve bylo v našem ústavním řádu označováno za domovní svobodu. Sama formulace *nedotknutelnost obydlí* byla převzata z *Ústavy z roku 1960*, podle které v čl. 31 byla zaručena nedotknutelnost obydlí, listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv, jakož i svoboda pobytu. In: srov. PAVLÍČEK, V., a kol. *Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání*. vyd. Leges, 2015, ISBN- 978-80 7502-084-0, s. 546

Ústava z roku 1948 v § 4 stanovila, že domovní svoboda se zaručuje. Může být omezena jen na základě zákona. Ustanovení § 5 potom upravovalo domovní prohlídku, která nesměla být provedena u nikoho, ale jen v případech dovolených podle zákona, a to jen soudem nebo úředním orgánem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona. Domovní prohlídka směla být provedena, nestanovil-li zákon jinak, a jen na písemný odůvodněný příkaz soudce nebo úřadu. Příkaz měl být doručen při prohlídce, a nebylo-li to možné, nejdéle do 48 hodin po ní. Orgán vykonávající prohlídku se prokazoval svým oprávněním (příkazem) a vydal ho osobě, u které prohlídku vykonal, a to na její žádost ihned, a nebylo-li to možné, nejdéle do 48 hodin potom, písemné potvrzení o důvodech prohlídky a o jejím výsledku, jakož i o věcech při ní zabavených.

Ústava z roku 1920 v § 112 zaručovala svobodu domovní. Konkrétně stanovila, že právo domovní je nedotknutelné. Podrobnosti upravuje zákon jako součást ústavní listiny.

²⁶ srov. PAVLÍČEK, V., a kol. *Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání*. vyd. Leges, 2015, ISBN- 978-80 7502-084-0, s. 546

²⁷ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 330

*jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit.*²⁸

Právo na nedotknutelnost obydlí bezpochyby plní funkci *status negativus*, a je tak právem člověka, aby do určitých věcí stát nezasahoval, v daném případě do soukromé sféry v jeho obydlí. Toto hodnotové rozhodnutí, myšleno v pojetí objektivního práva, v konečném důsledku působí na veřejnou moc tím způsobem, že musí respektovat vysokou hodnotu soukromé prostorové dimenze. Na základě toho je zákonodárce povinován zajistit odpovídající právní úpravu ke všem typům bydlení, zejména nájemního bydlení²⁹, která bude chránit obsah tohoto práva. Funkcí takových právních norem je potom zejména respekt a ochrana materiálního obsahu práva na prostorově vymezené soukromí.³⁰

Zatímco Listina svým vyjádřením v čl. 12 odst. 1 deklaruje nedotknutelnost obydlí osamoceně a pouze výkladem tohoto ustanovení se nedobereme širšího pojetí, pak čl. 8 Úmluvy nebo čl. 7 Listiny základních práv EU ochranu obydlí pojímá společně a nerozdílně jako právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, resp. komunikace. To se pak projevuje i v rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva (dále jen *ESLP*), který pojem obydlí, resp. *domov* vykládá jako „*místo, fyzicky vymezené území, kde se rozvíjí soukromý a rodinný život*“.³¹ *ESLP* opakovaně ve své judikatuře zdůrazňuje, že domov podle čl. 8 Úmluvy je autonomním pojmem, nezávislejícím na kvalifikaci dle vnitrostátního práva. Klíčovým faktorem, co se má považovat za obydlí, jsou především konkrétní skutkové okolnosti, na základě kterých lze dostatečně dovodit souvislé vazby k takovému místu.³² Za domov tak lze považovat někdy i rekreační usedlost, zvláště jde-li o zařízení užívané jako prázdninová rezidence.

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 22.5.1997, sp. zn. III. ÚS 287/96

²⁹ Právní úprava nájemního, podnájemního bydlení a ubytování (o přechodném nájmu) je upravena v § 2201–2331 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Úprava vstupu do obydlí nájemce vlastníkem je možná pokud to pronajímatel oznámí předem v přiměřené době, umožní mu nájemce v nezbytném rozsahu prohlídku věci, jakož i přístup k ní nebo do ní za účelem provedení potřebné opravy nebo údržby věci. Předchozí oznámení se nevyžaduje, je-li nezbytné zabránit škodě nebo hrozí-li nebezpečí z prodlení.

³⁰ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁSEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 330

³¹ Rozsudek *ESLP* ze dne 2.11.1996 č. 59909/00, ve věci *Giacomelli proti Itálii*. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSpreadSearch

³² Rozsudek *ESLP* ze dne 18.11.2004 č. 58255/00, ve věci *Prokopovich proti Rusku*. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSpreadSearch

Je přitom zcela irrelevantní, kdo je skutečným vlastníkem objektu, důležitý je oprávněný užívací titul, ale i okolnosti prokazující silné propojení s místem.³³ Domovem nemusí být ani pevný příbytek. Pod tento pojem lze zahrnout i mobilní domovy, jako např. karavany.³⁴ ESLP dospěl i k takovému názoru, že ochrana bydlení se vztahuje i na místo, ke kterému nemá jeho uživatel platný právní titul. V daném případě byl posuzován nárok na bydlení v nájemním bytě, když jeden ze společných nájemníků podal výpověď proti vůli druhého a ten byl nucen domov opustit. Soud však konstatoval, že bylo porušeno právo stěžovatele podle čl. 8 Úmluvy, když oprávněný vlastník nemovitosti nevyčkal na opatření přijatá nezávislým soudem.³⁵

Z evropské soudní judikatury vyplývá jednoznačný požadavek na rozšířený výklad institutu obydlí s jeho těsným sepětím na soukromý život podle čl. 8 Úmluvy. To v zásadě do určité míry přimělo Ústavní soud reagovat na tradiční zúžený přístup vnímání pojmu obydlí, přičemž právě skrze extenzivní interpretaci tohoto pojmu došlo k postupnému rozšíření ochrany poskytované skrze toto právo.³⁶ Za zlomové rozhodnutí Ústavního soudu je v rámci této doktríny do současné doby považován *plenární nález* ze dne 16.6.2010 pod sp. zn. Pl. ÚS 3/09, o kterém bude pojednáno podrobněji níže, avšak skrze něho vyvozených závěrů Ústavní soud, ale i soudy obecné, začaly při výkladu nedotknutelnosti obydlí brát na zřetel i právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, jakož i právo na ochranu soukromého života, jako nedílnou součást soukromé sféry každého člověka.³⁷

³³ Rozsudek ESLP ze dne 16.5.2019 č. 66554/14, ve věci Halabi proti Francii. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z:

http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/ae93c93e3ada66c6c1258496002d33cc?OpenDocument&Highlight=0

³⁴ Rozsudek ESLP ze dne 18.1.2001 č. 27238/95, ve věci Chapman proti Spojenému království. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z:

http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/4EC15296AD1F36CBC1258065004A7D09?openDocument&Highlight=0

³⁵ Rozsudek ESLP ze dne 13.5.2008 č. 19009/04, ve věci McCann proti Spojenému království. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z:

http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/fce2680a5de3e743c12584ba00452750?OpenDocument&Highlight=0,

³⁶ srov. HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80—7400-812-2, s. 424

³⁷ viz např. Nález ústavního soudu ČR ze dne 18.7.2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/17

„Oprávněnými osobami, jímž svědčí právo nedotknutelnosti obydlí, jsou jak osoby fyzické, tak osoby právnické, u nichž je sídlo třeba interpretovat jako obydlí. Povinnou osobou je jako u všech základních práv stát v rozsahu všech třech mocí (zákonodárná, výkonná a soudní), resp. příslušné orgány veřejné moci.“³⁸ Avšak ještě v roce 1999 Ústavní soud byl zcela opačného názoru, když právnickým osobám nepřiznal možnost ústavní stížnosti na porušení čl. 7 a 12 Listiny a čl. 8 Úmluvy, neboť podle tehdejšího výkladu základní práva a svobody z nich vyplývající příslušely pouze osobám fyzickým.³⁹ Z uvedeného je zřejmé, že výklad nedotknutelnosti obydlí prochází neustálým vývojem a rozhodovací činnost soudů převážně svědčí ve prospěch toho, kdo domovní svobodu užívá.

³⁸ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 332

³⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22.3.1999, sp. zn. IV. ÚS 528/98

2 Vymezení pojmu obydlí

V následujících kapitolách bude pojednáno o tom, za jakých okolností lze omezit nedotknutelnost soukromé prostorové sféry. Abychom tak mohli učinit, je třeba nejprve pojednat o středobodu celé problematiky, kterou je pojem *obydlí*, jehož vymezení jako jediné v českém právní řádu nalezneme v ustanovení § 133 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen *tr. zákoník*). Obydlím se tak rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Z relativně strohému vymezení vyplývá několik dalších samostatných pojmů, které je potřeba od sebe navzájem odlišovat, neboť vymezení jejich faktické povahy a k jakému účelu tyto prostory slouží, mají zcela zásadní dopad v procesní rovině, tj. při výkonu oprávnění do nedotknutelnosti obydlí.

Konkrétní vymezení pojmu *dům* soukromoprávní předpisy neobsahují. Půjde vždy u druh stavby, která se nepovažuje za samostatnou věc, ale jako za součást jiné nemovité věci, tedy pozemku.⁴⁰ Podle § 506 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen *občanský zákoník*) se součástí pozemku rozumí prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech. Zákon o katastru nemovitostí nehovoří o domu, ale o budově, kterou charakterizuje jako nadzemní stavbu spojenou se zemí pevným základem, která je prostorově soustředěna a navenek převážně uzavřena obvodovými stěnami a střešní konstrukcí.⁴¹ Z trestněprávního hlediska pro vymezení pojmu *dům* ale není rozhodné, zda na něj bylo vydáno kolaudační rozhodnutí⁴² příslušného stavebního úřadu. Za rozhodující se považuje skutečnost, že dům již je způsobilý k samotnému bydlení a takovému účelu je zařízený a využíváný; stejný princip se uplatní i u bytu. Za dům nelze považovat jen bezprostředně obývanou stavbu, resp. obývané místnosti, ale i

⁴⁰ viz PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-747-7. s. 1245

⁴¹ § 2 písm. l) zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁴² § 119 zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, účinného do 1.7.2023

všechny ostatní prostory, které tvoří tzv. *příslušenství domu*. Za takové prostory se považují i sklep, půda, ostatní místnosti (např. dílna, technická místnost, úložné místnosti apod.), ale i uzavřený dvůr a přilehlá ohrazená zahrada.⁴³

Pokud jde o *byt*, ten sám o sobě není věcí v právním smyslu, ale je toliko součástí jednotky, která podle § 1159 občanského zákoníku zahrnuje byt jako prostorově oddělitelnou část domu a podíl na společných částech nemovité věci vzájemně spojené a neoddělitelné. Jednotka se považuje za věc nemovitou. Bytem se rozumí místnost nebo soubor místností a tyto jsou součástí domu, ve svém souhrnu tvoří obytný prostor, který je určen a užíván k bydlení.⁴⁴ Hlavním znakem bytu je jeho prostorová oddělitelnost od ostatních částí domu, kterými se rozumí tzv. *nebytové prostory*, které nejsou na základě úvahy vlastníka domu určeny jako byt ani jako společná část domu, ale jako prostorově oddělené části domu určené k jiným účelům, než je bydlení.⁴⁵ Podle Šámala lze za nebytové prostory považovat např. prostory pro provozování výroby, obchodu, služeb, výzkumu, administrativní, umělecké, výchovné nebo obdobné činnosti, dále garáže, skladové prostory, ale i byty, které jsou užívány k nebytovým účelům, pod které lze podřadit výše vyjmenované činnosti.⁴⁶ Naopak prostory jako je spíž, komora, půda, terasa nebo sklepní kóje se považují za *příslušenství bytu* i přes skutečnost, že jsou zpravidla prostorově odděleny od bytu, ale svým účelem v konečném důsledku naplňují funkci bydlení.⁴⁷

Zatímco vymezení pojmů *dům* a *byt* je výkladem zákona srozumitelné, výklad týkající se pojmu *jiné prostory sloužící k bydlení* již tak zcela jednoznačný není a praxe někdy činí potíže, zda určitá prostora má být podřazena pod obydlí. Vodítkem k takovému posouzení je výklad pojmu *obydlí*, který je třeba vnímat široce. „*Obecně lze konstatovat, že jde o prostorově chápanou životní sféru, kterou si jednotlivec opatřil a pokud ji zbavil obecné přístupnosti, přičemž není rozhodující, kde se nachází, či jak je vybavená. Může se jednat o prostory jak*

⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář. Obecná část (§ 1-139)*, 2. vydání, C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1393

⁴⁴ § 2236 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ viz PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-747-7. s. 1245, 1246

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář. Obecná část (§ 1-139)*, 2. vydání, C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1394

⁴⁷ srov. tamtéž

*v nemovitostech, stejně jako ve věcech movitých. Taktéž nezáleží na tom, zda je prostor osobou využíván trvale nebo přechodně, stejně tak nehraje roli vlastnictví nemovitosti, důležitá je oprávněnost takového užívání.*⁴⁸

Za *jiné prostory* lze považovat takové prostory, které svou povahou mohou sloužit k bydlení, a přitom nejsou domem nebo bytem podle zákona. Takové prostory by měly vykazovat znaky trvalého nebo dlouhodobého pobytu, ale postačí i forma přechodného bydlení (studentské koleje, ubytovny, domov důchodců, hotelový pokoj, zahradní chata). V zásadě se bude jednat o všechny další prostory, pokud svému uživateli slouží k bydlení, jsou způsobilé zajistit soukromí a umožňují v nich realizovat základní životní potřeby, a přitom nejsou jen nahodilým, občasným či provizorním řešením bydlení.⁴⁹ Obdobné pojetí výkladu *jiné prostory sloužící k bydlení* zaujímají i další autoři.⁵⁰ Výčet příkladů tzv. jiných prostor, které ještě lze podřadit pod obydlí a které už nikoliv, by se měl zdát zřejmým, ale s ohledem na rozhodovací činnost soudů je evidentní, že tak tomu ve skutečnosti není a ke každému případu bude potřeba vždy přistupovat individuálně.

Za přelomové rozhodnutí v této otázce lze považovat náleží Ústavního soudu,⁵¹ který jednak derogoval tehdejší právní úpravu prohlídky jiných prostor a pozemků podle § 83a zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní řád)⁵², ale zásadním způsobem se vyjádřil k

⁴⁸ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 332

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář. Obecná část (§ 1-139)*, 2. vydání, vyd. C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1394, 1395

⁵⁰ Například Fryšták vysvětluje, že bydlení samo o sobě nemusí být nepřetržité, ale musí mít zřetelný ráz. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. vyd. Key Publishing s.r.o., 2009, ISBN 978-80-7418-041-5, s. 55

⁵¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8.6.2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, publikovaný pod č.219/2010 Sb.

⁵² Před vyhlášením cit. nálezu Ústavního soudu směl v přípravném řízení prohlídku jiných prostor a pozemků podle § 83a tr. řádu nařídit státní zástupce nebo policejní orgán. Policejní orgán k tomu potřeboval předchozí souhlas státního zástupce. Rozhodnutím Ústavního soudu bylo oprávnění státního zástupce a policejního orgánu zrušeno a byla přijata nová právní úprava tak, jak ji známe dnes, blíže viz kapitola 3.2.

Uvedenému předcházela ústavní stížnost, na základě které Ústavní soud shledal tehdejší právní úpravu ust. § 83a tr. řádu za ústavně nekonformní, neboť trestní řád, jako zákonný předpis upravující v trestních věcech stanovený postup, za nichž je přípustné narušit právo každého jednotlivce na soukromí výkonem domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor a pozemků, upravoval odlišně. Pro nařízení domovní prohlídky jsou stanoveny přísnější podmínky (vždy souhlas soudu) než je tomu u prohlídky jiných prostor a pozemků (v přípravném řízení postačí souhlas státního zástupce a za určitých podmínek ji lze vykonat i bez něho), ačkoliv provedení

vnímání ochrany prostorové dimenze soukromí, kterou je potřeba interpretovat nejen jako ochranu obydlí před zásahy zvenčí a nelze se omezit jen na ochranu prostor užívaných k bydlení, ale je jí potřeba vnímat i společně s právem na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, jakož i s právem na ochranu osobní svobody a důstojnosti. To vše se má brát na zřetel a považovat za nedílnou součást sféry každého jednotlivce v případě obydlí, neboť „zejména v dnešní době, kdy autonomní naplňování soukromého života a pracovní či zájmové aktivity spolu úzce souvisejí, nelze tak činit ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení od soukromí vytvářeném v místech a prostředí, sloužících k pracovní či podnikatelské činnosti anebo k uspokojování vlastních potřeb či zájmových aktivit.“⁵³ Ústavní soud tak svým názorem ve světle evropské judikatury a mezinárodních úmluv zmíněných výše přiřknul ochranu soukromé sféry života i v takových prostorách, které ze své podstaty nejsou obydlím a všeobecně jsou označovány jako *nebytové* nebo *jiné prostory*. Z uvedeného hlediska je právo přiznáno i právnickým osobám a je tak nutné respektovat požadavek na ochranu soukromí u sídel společností, jejich poboček a provozoven, jakož i advokátních kanceláří či jiných kancelářských prostor.

Z disentančního stanoviska k předmětnému nálezu se však podává, že plénem Ústavního soudu přijatý rozšířený výklad pojmu *obydlí* pro oblast ústavního práva jako autonomní definice či interpretace pojmů, je odchýlný od jiných právních odvětví téhož systému práva a v konečném důsledku je krajně nežádoucí a rozporný s principem právní jistoty a s principem určitosti práva.

Hodnotícím kritériem a jakýmsi východiskem tak zřejmě nebude vlastní prostorová podoba objektu, nýbrž to, co taková prostora ve skutečnosti uživateli poskytuje a zejména, jak ji uživatel využívá.

prohlídky jiných prostor a pozemků nepochybně rovněž představuje zásah do práva každého jednotlivce na soukromí, a to v obdobném rozsahu jako v případě domovní prohlídky, cit. z usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.2.2009, sp. zn. II ÚS 1414/07

⁵³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8.6.2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09

3 Zásahy do nedotknutelnosti obydlí

Ze znění čl. 12 Listiny je zřejmé, že právo na nedotknutelnost obydlí není právem absolutním, ale lze ho omezit jednak v rovině trestního práva výkonem domovní prohlídky a v případě tzv. jiných zásahů. Ostatně zásah do obydlí je předpokládán i podle odst. 2 čl. 8 Úmluvy. Předně je však nutno zdůraznit, že do obydlí není dovoleno vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Souhlas oprávněné osoby představuje faktické oprávnění jiného do obydlí vstoupit a setrvat v něm. Může tak jít např. o návštěvu v bytě, ale i o nájemní bydlení. Rozdíl akorát spočívá v tom, zda byl souhlas udělen na dobu časově omezenou či dobu neurčitou. Povolení ke vstupu do obydlí může vzít oprávněný uživatel zpět. Domovní svobodu může užívat jen oprávněný uživatel, nikoliv ten, kdo do obydlí vnikl a setrvává v něm neoprávněně. Oprávněný uživatel je ust. čl. 12 odst. 1 Listiny chráněn proti každému, tedy i proti svévolnému zásahu orgánu veřejné moci, i proti vlastníkovi, pokud se bude jednat o bydlení podle nájemní či podnájemní smlouvy.⁵⁴

Listina a její ústavní výklad svým způsobem dává náповědu, co může být příčinou zásahu do nedotknutelnosti obydlí, a jednání třetích osob, státní moci, je tak do určité míry předvídatelné. *„Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom do ochrany nedotknutelnosti obydlí, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených práv a svobod jiných, sem spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a potrestány.“*⁵⁵

Vyjma domovní prohlídky, o které bude pojednáno v následující kapitole, může být do nedotknutelnosti obydlí zasaženo tzv. jinými zásahy podle čl. 12 odst. 3 Listiny, a to na základě zákona, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých, a pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku.

⁵⁴ srov. PAVLÍČEK, V., a kol. *Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání.* vyd. Leges, 2015, ISBN- 978-80 7502-084-0, s. 546–7

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10.10.2001, sp. zn. I. ÚS 201/01

Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy, o čemž bude pojednáno níže.

Z výše uvedeného vyplývá, že každý zásah do práva na nedotknutelnost obydlí musí být nezbytným a musí mít zákonnou oporu. Každý, kdo takové právo vykonává, musí mít ke vstupu do obydlí zákonnou licenci (např. pověření o nařízení exekuce), v opačném případě by se jednalo o neoprávněný zásah. *„Přípustný je tedy pouze takový zásah do základního práva nebo svobody člověka ze strany státní moci, jestliže jde o zásah nepřekračující meze nezbytnosti. K tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti, musí existovat systém adekvátních a dostatečných záruk, skládající se z odpovídajících právních předpisů a účinné kontroly jejich dodržování. Tyto záruky představuje především soudní kontrola.“*⁵⁶

Ať už půjde o jakýkoliv zásah ze strany státní moci, vždy musí projít testem *proporcionality*, tzn. zjištění, zda je takový zásah nezbytný v demokratické společnosti pro dosažení aprobovaného cíle. Bude tak nutno přihlížet zejména k jeho potřebě či nutnosti, přičemž aby vůbec mohlo dojít k omezení práva, vyžaduje se zjištění, zda k dispozici nelze užít prostředku mírnějšího, který by byl stejně vhodný jako prostředek zamýšlený, avšak nezasáhne přehnaně či neúnosně krácená práva dotčené osoby.⁵⁷ *„Proporcionalita zásahu do základních práv je vždy testována ve vztahu k veřejnému zájmu, jenž legitimuje příslušné omezení.“*⁵⁸

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27.9.2007, sp. zn. II. ÚS 789/06

⁵⁷ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 335

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7.11.2006, sp. zn. I. ÚS 631/05

4 Zásahy do nedotknutelnosti obydlí v oblasti trestního práva

Účelem každého trestního řízení je v souladu se zákonem odhalit pachatele trestného činu a toho spravedlivě potrestat⁵⁹, přičemž jen trestní zákoník vymezuje, jaká jednání jsou trestnými činy, a stanovuje trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit, což je zákonné vyjádření⁶⁰ zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* jejíž odraz nalezneme i v čl. 39 Listiny. Za účel trestního řízení však nelze považovat pouze zjištění a potrestání pachatele, ale je potřeba klást důraz na provedení řádného zákonného, též spravedlivého, procesu (čl. 36 Listiny) za dodržování základních zásad trestního řízení vyjádřenými v ust. § 2 tr. řádu, které v sobě zrcadlí ústavní principy a požadavky na ochranu základních práv a svobod.

Z ústavního pořádku plyne, že k omezení základních práv a svobod, tj. k prolomení jejich ochrany, může být ze strany veřejné moci přistoupeno jen zcela výjimečně a jen je-li to nezbytné, a účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak. Při nedodržení některé z těchto podmínek se bude jednat o protiústavní zásah. *„Stíhání trestných činů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, avšak jen pohybuje-li se veřejná moc uvnitř rámce předvídaného zákonem. Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity.“*⁶¹ Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena (čl. 4 odst. 4. Listiny).

Trestní řízení se ze své podstaty nemůže obejít bez zásahů do základních práv a svobod. Jednotlivé zásahy představují procesní nástroj orgánů činných v trestním řízení k objasňování trestné činnosti za účelem zjištění skutkového stavu věci, o němž nevzniknou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.⁶² O problematice zásahů v trestněprávní rovině

⁵⁹ srov. § 1 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ srov. § 12 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29.2.2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07

⁶² srov. § 2 odst. 5 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

přímo směřujících do práva na nedotknutelnost obydlí bude pojednáno v následujících kapitolách.

4.1 Domovní prohlídka

Listina v čl. 12 odst. 2 domovní prohlídku připouští jako konkrétně ústavně aprobovaný zásah do práva na nedotknutelnost obydlí⁶³ pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce, přičemž způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon. Ústavní vymezení týkající se způsobu provedení domovní prohlídky tedy odkazuje na příslušný zákon, kterým se rozumí trestní řád, jímž je konkrétně upraven procesní postup orgánů činných v trestním řízení. Zákonná úprava domovní prohlídky je řazena v hlavě čtvrté trestního řádu, upravující předběžná opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.

4.1.1 Důvody pro vykonání domovní prohlídky

Podle § 82 odst. 1 tr. řádu lze domovní prohlídku vykonat za předpokladu důvodného podezření, že se v obydlí nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Aby šlo o vykonání domovní prohlídky jako takové vůbec uvažovat, musí být dáno ono *důvodné podezření*, což je neurčitý právní pojem, který je potřeba vnímat jako dostatečně silné přesvědčení o tom, že existuje vyšší pravděpodobnost, že se v dotčených prostorách může nacházet osoba nebo věc důležitá pro trestní řízení.⁶⁴ Ústavní soud se k *důvodnému podezření* vyjádřil opakovaně se závěrem, že rozhodování o důvodech pro nařízení prohlídky může být ze své podstaty vedeno v rovině určité pravděpodobnosti, nikoliv jistoty, neboť v přípravném řízení jakožto prvotní fázi trestního řízení, nelze očekávat úplné shromáždění důkazů, případně jiných informací.⁶⁵ To však ještě nezavazuje policejní orgán povinnosti, aby učinil maximum možného, co důvodné podezření konkrétně odůvodňuje. Orgány činné v trestním řízení musí mít k dispozici

⁶³ srov. HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80—7400-812-2. s. 428

⁶⁴ srov. HŘEBÍČEK, V. *Prohlídky u advokátů (§ 85b trestního řádu)*. vyd. Leges, 2017, ISBN 978-80-4502-231-8, s. 48

⁶⁵ např. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5.2.2013, sp. zn. III. ÚS 1675/12

dostatek informací a důkazů, které jsou o existenci důvodného podezření způsobilé přesvědčit objektivního pozorovatele, z čehož vyplývá povinnost s dostatečnou péčí prověřovat alespoň v základních rysech věrohodnost získaných informací. *„Nařízení prohlídky bez náležitého prošetření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je nepřiměřeným zásahem do práva na soukromí zaručeného čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a práva na domovní svobodu dle čl. 12 Listiny základních práv a svobod. Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že orgány činné v trestním řízení konají v dobré víře ve správnost informací uvedených v trestním oznámení, jestliže při vynaložení rozumného úsilí k ověření těchto informací mohly nedůvodnému zásahu do základních práv zabránit.“*⁶⁶

Dalším předpokladem pro vykonání domovní prohlídky je přítomnost osob a věcí důležitých pro trestní řízení v dotčených prostorách, resp. pro jejich přítomnost je dáno již výše zmíněné důvodné podezření. Co se rozumí *věcmi důležitými pro trestní řízení* je potřeba vycházet z ust. § 78 tr. řádu. Jedná se tak o věci, které mohou sloužit pro důkazní účely, jsou nástrojem nebo výnosem trestné činnosti, anebo jejich náhradní hodnotou. Podle § 112 odst. 1 tr. řádu se věcnými důkazy rozumí předměty, kterými nebo na kterých byl trestný čin spáchán, anebo takové předměty, které prokazují či vyvracejí dokazovanou skutečnost. Za listinné důkazy se podle odst. 2 považují listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost, vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému. Za *osobu důležitou pro trestní řízení* se zejména bude považovat osoba podezřelá ze spáchání trestného činu⁶⁷ nebo obviněný.⁶⁸ Důvodem k provedení domovní prohlídky však není přítomnost osoby na kterou byl vydán příkaz k zadržení [§76a tr. řádu], příkaz k zatčení [§ 69 tr. řádu], příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody [§ 321 odst. 3 tr. řádu] nebo do výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody [§ 351 odst. 2, § 354 odst. 2 tr. řádu], dále kterou je třeba předvést pro účely trestního řízení [90, 98 tr. řádu], anebo kterou je třeba zadržet [§ 75, 76 tr. řádu], neboť za

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7.6.2016, sp. zn. III. ÚS 905/13-1

⁶⁷ § 76 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸ § 32 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

těchto okolností bude přistoupeno ke vstupu do obydlí podle § 83c tr. řádu⁶⁹, k tomu blíže viz kap. 5.1.1. Provedení domovních prohlídek při podezření na přítomnost osoby důležité pro trestní řízení v obydlí není zas až tak častým jevem. Takovou situaci si lze představit za předpokladu, že se osoba skrývá po delší dobu, z objektu nevychází, ale s ohledem na další indicie je dáno důvodné podezření, že se v něm může nacházet. Oproti tomu ale typickým příkladem pro nařízení domovní prohlídky je podezření na přítomnost osoby již zemřelé.

4.1.2 Povolovací režim – příkaz k domovní prohlídce

Jak předvídá Listina, domovní prohlídku je možné provést jen na základě písemného odůvodněného příkazu soudce, který představuje preventivní kontrolu skrze nezávislou a neutrální instanci, přičemž procesně prováděcím ustanovením k vydání příkazu je § 83 tr. řádu. Rozhodnutí soudce o vydání příkazu však bude vycházet z podnětu státního zástupce, resp. policejního orgánu, a proto se v praxi hovoří o třístupňovém povolovacím režimu. Státní zástupce v rámci své kompetence⁷⁰ může podat návrh na vydání příkazu i bez předchozí žádosti policejního orgánu, avšak takový postup je v praxi spíše ojedinělou výjimkou.

V rámci výše naznačeného postupu policejní orgán státnímu zástupci předkládá odůvodněnou písemnou žádost společně s dosavadním shromážděným spisovým materiálem, jakožto obligatorní přílohou, přičemž z těchto podkladů musí být zřejmá důvodnost navrhovaného postupu. Po obsahové stránce tak podnět policejního orgánu bude zejména obsahovat jednoznačnou identifikaci prostoru, v níž má být prohlídka provedena, a to z důvodu nezaměnitelnosti. Toho se zpravidla dociluje převzetím identifikačních údajů z výpisu katastru nemovitostí, který je ostatně přílohou spisového materiálu. Nelze-li tímto způsobem prostoru jednoznačně identifikovat, je třeba ztotožnění docílit přesným popisem, kde se nachází. Nezřídka se stává, že určitá budova je již užívána jako obydlí, a přitom nemá přiděleno číslo popisné nebo evidenční,

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1140

⁷⁰ § 174 odst. 2 písm. c) zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

nebo dosud nejsou vymezeny bytové jednotky⁷¹. Za účelem vyloučení zaměnitelnosti se před podáním žádosti provádí cílené, zpravidla skryté, šetření, jehož cílem je úplné a jednoznačné stvrzení, že se jedná o zájmovou prostorou.⁷² Po obsahové stránce žádosti se pak dále vyžaduje popis skutkových zjištění, právní kvalifikace, účel provedení prohlídky, resp. jaké věci důležité pro trestní řízení mají být prohlídkou zajištěny. Policejní orgán by měl řádně a spolehlivě zdůvodnit, na základě jakých zjištění dovedl, že se takové věci mají nacházet v prostoru, v jímž je zamýšleno provedení prohlídky. Má-li být domovní prohlídka provedena před zahájením trestního stíhání konkrétní osoby jako úkon neodkladný a neopakovatelný, vyžaduje se zdůvodnění, v čem je tento důvod spatřován. K této problematice viz níže, neboť úplná absence nebo neúplnost takového zdůvodnění je nejčastější příčinou zrušení příkazu a konstatování nezákonného postupu orgánů činných v trestním řízení. Shledá-li státní zástupce žádost policejního orgánu důvodnou, pak sám svůj návrh společně se spisovým materiálem předloží místně příslušnému soudu. Odst. 1 § 83 totiž v neodkladných případech umožňuje vydání příkazu předsedou senátu nebo soudcem, v jehož obvodu má být prohlídka vykonána. *„Rozhoduje-li obecný soud o příkazu k provedení domovní prohlídky k návrhu státního zastupitelství, který se jeví jako neúplný či nedostatečný, je na tomto soudu, aby státní zastupitelství vedl k odstranění vad návrhu, případně k podání takových informací, které se jeví jako nezbytné. Pouhé tvrzení státního zastupitelství, že provedení domovní prohlídky je důvodné či naléhavé, samo o sobě nemůže býti podkladem pro kladné rozhodnutí obecného soudu.“*⁷³

Zásadní nároky jsou však toliko kladeny na samotný *příkaz*, který je oprávněn nařídit předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. To je ze své podstaty dáno i tím, že *„odůvodnění soudu jako orgánu státní moci slouží primárně adresátovi – jedinci, a až sekundárně adresátům jiným – orgánům státní moci. Z toho plynou dva dílčí závěry v obecné rovině. K účinné ochraně práv osoby, u které má být domovní prohlídka*

⁷¹ § 3 zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

⁷² srov. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání*. vyd. Aleš Čeněk, s.r.o. 2008, ISBN 978-80-7380-095-6, s. 223

⁷³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22.5.1997, sp. zn. III. ÚS 287/96

*provedena, nepostačuje, pokud se soudce pouze v myslí ztotožní se zdůvodněním návrhu státního zástupce k vydání příkazu k domovní prohlídce, resp. podnětu policejního orgánu k tomuto návrhu, a na ty pak dále poukáže, jelikož tyto ostatně nejsou adresátu rozhodnutí známy. Zadruhé, nepostačuje 'odbyť' povinnost odůvodnit domovní prohlídku doložením konkrétních skutečností odkazem na 'dosavadní výsledky šetření' anebo na 'obsah spisu'. Řádné odůvodnění domovní prohlídky má přímou souvislost s potřebou legitimizace výkonu státní moci osobě vystavené tak závažným zásahu do soukromí a práva na nedotknutelnost obydlí."*⁷⁴

Příkaz k domovní prohlídce je svou povahou rozhodnutím svého druhu (tzv. rozhodnutí *sui generis*), neboť soudce o jeho vydání nerozhoduje rozsudkem nebo usnesením, a proto proti němu není přípustná stížnost.⁷⁵ Proto příkaz neobsahuje poučení o odvolání, přesto se vyžaduje poučení týkající se vždy výslovně ust. § 85a tr. řádu, podle kterého osoba, u níž má být provedena prohlídka, je povinna tyto úkony strpět a neumožní-li dotčená osoba provedení takového úkonu, je orgán provádějící prohlídku po předchozí marné výzvě oprávněn překonat odpor takové osoby nebo jí vytvořenou překážku.⁷⁶ Co se týče dalších obsahových náležitostí příkazu, krom obecných náležitostí⁷⁷, měl by vždy obsahovat náležitosti již výše vyjmenované, viz žádost policejního orgánu a návrh státního zástupce, ale také upozornění na povinnost věci důležité pro trestní řízení vydat, případně, že takové věci budou odňaty, nebudou-li vydány dobrovolně (§ 78, 79 tr. řádu). To je ostatně velmi důležité vůči třetím osobám, neboť ust. § 82 odst. 1, 2 tr. řádu nepožaduje jako podmínku k nařízení prohlídky, aby prohledávané prostory patřily osobě, která sama je podezřelá z páchání trestné činnosti. Prohlídka tak může být provedena i u jiné osoby, která s pácháním trestné činnosti nemá nic společného. Za jedinou podmínku je nutno považovat důvodnost podezření, že se v prostorách nalézá věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.⁷⁸ Je běžnou záležitostí, že osoba, již se úkon týká, je obeznámena s tím, že se v její dotčené prostoře

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9.4.2020, sp. zn. ÚS 2597/18

⁷⁵ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1122

⁷⁶ srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 14.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 1326/11

⁷⁷ viz § 134 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸ srov. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24.10.2013, sp. zn. III. ÚS 2356/13

nachází konkrétní věc označená v příkazu, ale vůbec nemá povědomí, že by se mělo jednat o věc, která má souvislost s trestnou činností. Proto kolikrát postačí dobrovolného vydání věci. V opačném případě, tedy při úmyslném ukrytí či přechovávání věci, by se taková osoba mohla dopouštět trestného činu.⁷⁹

Protože domovní prohlídka představuje vážný zásah do soukromí jedince, je při nařizování domovní prohlídky vždy potřeba důsledně zvažovat kritérium proporcionality zásahu do práva na nedotknutelnost obydlí. „*Pro posouzení přiměřenosti aplikace trestněprávního institutu domovní prohlídky je důležité mimo jiné vyhodnocení trestním právem chráněného zájmu, tedy posoudit závažnost deliktu, pro který je vedeno trestní řízení, jenž koliduje se svobodou v podobě prostorové dimenze soukromí, jakož i zhodnocení relevance toho, co je hledáno, pro zajištění ochrany kolidujícího statku.*“⁸⁰

4.1.3 Neodkladnost a neopakovatelnost

Pokud ještě nedošlo k zahájení trestního stíhání konkrétní osoby⁸¹, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky, jakožto nezbytný právní předpoklad k její realizaci, dostatečně odůvodněn i ve vztahu k ust. § 160 odst. 4 tr. řádu, jakožto neodkladného a neopakovatelného úkonu, přičemž tento nárok je kladen i na návrh státního zástupce a potažmo i na žádost policejního orgánu. Jestliže to není z odůvodnění, byť alespoň v minimálním nezbytném rozsahu, jakkoliv seznatelné, trpí takový příkaz k domovní prohlídce závažnou vadou a jedná se o důvod pro zrušení příkazu.⁸²

Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání, z čehož vyplývá, že ona neodkladnost se váže k okamžiku zahájení trestního stíhání, kdežto neopakovatelnost až k řízení před soudem, neboť neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude

⁷⁹ např. tr. čin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 tr. zákoníku

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.12.2015, sp. zn. I ÚS 2024/15

⁸¹ § 160 odst. 1 tr. řádu

⁸² srov. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25.8.2008, sp. zn. IV. ÚS 1780/07

možno provést u soudu.⁸³ „Za ústavně konformní bude možné považovat takový příkaz k domovní prohlídce, který ve svém odůvodnění dotčené osobě dostatečným způsobem vysvětluje, na základě jakých skutečností soud dospěl k závěru, že je u ní nutné domovní prohlídku provést jako neodkladný či neopakovatelný úkon. Zdali je odůvodnění příkazu dostatečné je bezvýhradně nutno nahlížet optikou jedince, v jehož obydlí má být prohlídka provedena.“⁸⁴ Důvod neodkladnosti a neopakovatelnosti musí být vždy poznačen i v samotném protokolu o provedeném úkonu.⁸⁵ V praxi lze narazit i na stížnosti⁸⁶ týkající se uplynutí delší doby výkonu prohlídky od samotného vydání příkazu k domovní prohlídce jakožto úkonu neodkladného či neopakovatelného, s čímž je spjata obava, že provedením výkonu prohlídky až po zahájení trestního stíhání, může dojít ke zmaření tohoto úkonu. Trestní řád ani žádný jiný předpis žádnou časovou působnost příkazu k domovní prohlídce nestanovuje a mezi vydáním příkazu k domovní prohlídce a jejím vykonáním může uplynout delší doba, a to i v případě, je-li prováděna jako neodkladný úkon, což ostatně stvrdil i Ústavní soud.⁸⁷ Bližší podmínky k provedení domovní prohlídky však může učinit soudce vydávající příkaz a může tak policejnímu orgánu stanovit omezující časové podmínky pro její provedení. Aby ale tyto omezující podmínky pro policejní orgán šlo považovat za závazné, musí být obsaženy ve výroku rozhodnutí.⁸⁸

4.1.4 Výkon prohlídek a vstupů do obydlí, jiných prostor a pozemků

Jak uvedeno výše, účelem trestního řízení je zejména zjištění pachatele trestného činu. K poznání materiální pravdy orgány činné v trestním řízení využívají procesní nástroje, přičemž za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, kterými se mj. rozumí i věci a listiny důležité pro trestní řízení. Každá ze stran přitom může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení

⁸³ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2076

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9.4.2020, sp. zn. ÚS 2597/18

⁸⁵ viz § 160 odst. 4 tr. řádu

⁸⁶ srov. např. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 1326/11-1 nebo Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29.6.2021, sp. zn. I. ÚS 1437/21

⁸⁷ viz Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18.1.2012, sp. zn. I. ÚS 3508/11

⁸⁸ viz Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18.1.2012, sp. zn. I. ÚS 768/2000

navrhnout.⁸⁹ Domovní prohlídka, resp. její samotné provedení, je tak bezpochyby jedním z mnoha důkazních prostředků, pomocí kterého si orgány činné v trestním řízení opatřují důkazy. Význam důležitosti dokazování totiž spočívá v obstarávání si skutkových podkladů pro další řízení a v konečné fázi pro své rozhodnutí ve věci samé.⁹⁰

Výkon prohlídek a vstupu do obydlí, jakož i do jiných prostor a pozemků společně upravuje ust. § 85 a násl. tr. řádu. Předně je potřeba říci, že podle § 83 odst. 2 tr. řádu výkon domovní prohlídky provádí policejní orgán, a to na příkaz předsedy senátu nebo soudce, který se musí doručit osobě u níž má být prohlídka vykonána, a to před započítáním samotného úkonu. Není-li doručení možné, pak se příkaz musí dotčené osobě doručit nejpozději do 24 hodin po odpadnutí překážky, která brání doručení. Dotčené osobě se následně poskytne přiměřený časový prostor k seznámení se s obsahem příkazu a poté policejní orgán přistoupí k předchozímu výslechu podle § 84 tr. řádu. Účelem, či smyslem předchozího výslechu osoby je případná možnost odvrátit výkon domovní prohlídky dobrovolným vydáním věci, což však ještě neznamená, že k výkonu nakonec nebude přistoupeno. Neprovedení domovní prohlídky si tak lze představit, pokud bude dobrovolně vydána jedna a tatáž již předem známá identifikovatelná věc. Pokud však má být domovní prohlídkou zajištěn přesně neurčený soubor věcí, lze se oprávněně domnívat, že dotčenou osobou byly vydány jen některé z takových věcí. *„Ochota podezřelých ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení samozřejmě nemá žádnou vypovídající hodnotu ve vztahu k výsledku samotného trestního řízení, neboť primárním zájmem osob podezřelých je obvykle zabránit zahájení trestního stíhání, ostatně je ústavně zaručeným právem podezřelého, resp. obviněného, vyplývajícím z čl. 37 odst. 1, resp. z čl. 40 odst. 4 Listiny neobviňovat sám sebe. Tudíž jakákoliv taktika podezřelých či obviněných, která fakticky vede ke zmaření důkazu, nemůže být těmto osobám kladena k tíži z hlediska jejich viny.“*⁹¹

⁸⁹ viz § 89 tr. řádu

⁹⁰ srov. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní. 1 vydání.* vyd. Wolters Kluwer. 2008. ISBN-978-80-7357-348-5. s. 284

⁹¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29.9.2021, sp. zn. III. ÚS 2424/21

Předchozí výslech musí být obsažen v protokolu samostatně, nebo se pojme do protokolu o prohlídce, tak jak to vyplývá z ust. § 85 odst. 3 tr. řádu. Možnost prohlídky odpadne i za předpokladu, že byl odstraněn důvod k jejímu provedení, čímž je myšleno, že ještě před vykonáním prohlídky bude spolehlivě a prokazatelně zjištěno, že se taková věc nebo osoba v dotčené prostoře již nenachází. Od předchozího výsledku lze upustit za dvou kumulativních podmínek, tedy že věc nesnese odkladu a výslech nelze provést okamžitě. To je dáno mnohdy tím, že existuje reálné riziko možnosti zničení, zatajení nebo jiný způsob odstranění věci důležité pro trestní řízení z dotčeného prostoru a přitom osoba, u níž má být prohlídka vykonána, se např. nachází na útěku, je hospitalizována ve zdravotnickém zařízení nebo je ve stavu vylučujícím způsobilost vypovídat – např. užila návykové látky.

Policejní orgán vykonávající prohlídku je povinen umožnit osobě, u níž se takový úkon koná, nebo některému dospělému členu její domácnosti nebo v případě prohlídky jiných prostor též jejímu zaměstnanci účast při prohlídce. O jejich právu účastnit se prohlídky je povinen tyto osoby o tomto poučit.⁹² K výkonu prohlídky provádějící orgán přibere nezúčastněnou osobu. Za předpokladu, že by mohlo dojít k ohrožení života nebo zdraví osob oprávněných se prohlídky účastnit, jakož i osoby nezúčastněné, je takovou účast těchto osob možné odepřít, k této problematice blíže viz kap. 5.3.1.

Vlastní prohlídka je charakterizována určitými kriminalisticko taktickými zásadami, následně budou zmíněny jen ty nejdůležitější z hlediska procesní stránky. Vždy proběhne poučení oprávněných osob o jejich právech a způsobu chování po dobu provádění prohlídky, to zejména ve vztahu k nemožnosti se svévolně pohybovat v dotčených prostorách. Následně probíhá předběžná orientační obhlídka objektu za účelem vyloučení přítomnosti třetích osob nebo jiného hrozícího nebezpečí (např. přítomnost nástražných výbušných systémů), avšak vždy za doprovodu oprávněného uživatele obydlí. Poté se již přistupuje k detailní prohlídce objektu, přičemž se nevylučuje i možnost demontáže určitých částí objektu za účelem odhalení případných skrýší. Prohledávání objektu se provádí postupně a platí zásada, že orgán provádějící prohlídku se nikdy

⁹² § 85 odst. 1 tr. řádu

nepohybuje po objektu bez doprovodu oprávněné nebo nezúčastněné osoby. Zajišťované věci se zapisují do protokolu, věcem jsou přiřazována pořadová čísla. Popis věcí musí být jednoznačný z důvodu vzájemné nezaměnitelnosti věcí. Popisu případného poškození; rovněž se zapisuje místo, kde přesně konkrétní věc byla nalezena. Úkon, resp. jednotlivé místnosti a zajištěné věci, je zpravidla dokumentován fotografickým nebo obdobným způsobem. Zajištěné věci, zejména písemnosti, výpočetní technika, komunikační zařízení a věci obdobného charakteru, se balí do znovu neotvíratelných obalových materiálů, které jsou pečetěny, čísla pečetí se zapisují do protokolu, zpravidla na obalový materiál připojí svůj podpis i dotčená osoba. To z důvodu, aby nikdo nemohl pochybovat o nezákonné manipulaci s nimi. Orgán provádějící prohlídku používá ochranné prvky (např. rukavice), aby maximálním možným způsobem zamezil jakémukoliv případnému znehodnocení stop, které se na zajišťovaných věcech mohou nacházet (daktyloskopické otisky, biologické a další stopy).⁹³ Velmi častým jevem je přítomnost přizvaných osob policejním orgánem při výkonu domovní prohlídky. Nejčastěji se jedná o znalce, pyrotechniky, policejní kynology se speciálně vycvičenými psi na hledání osob a věcí.

Osobě, u které byla prohlídka vykonána, vydá orgán, který takový úkon vykonal, ihned, a není-li to možné, nejdéle do 24 hodin poté, písemné potvrzení o výsledku úkonu, jakož i o převzetí věcí, které byly vydány nebo odňaty, anebo opis protokolu.⁹⁴

Na tomto místě bychom neměli zapomenout, že je-li důkaz prováděn v bytě, obydlí, jiných prostorách a na pozemku, pak se ustanovení § 83, 83a, 84, 85, 85a a 85b tr. řádu užije i tehdy, jestliže na místech v těchto ustanoveních uvedených je třeba provést rekonstrukci, rekognici, prověrku na místě nebo vyšetřovací pokus, z povahy takového úkonu vyplývá, že jej nelze provést jinde a ten, u koho se má takový úkon vykonat, k němu nedal souhlas (§ 85c tr. řádu).

⁹³ srov. KONRÁD, Z., PORADA V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. vyd. Aleš Čeněk, 2015, ISBN 978-80-7380-547-0, s. 134-136

⁹⁴ § 85 odst. 4 tr. řádu

4.2 Prohlídka jiných prostor a pozemků

Prohlídku jiných prostor a pozemků lze vykonat za stejných podmínek jako domovní prohlídku. Musí být tedy dáno důvodného podezření, že se v takových jiných prostorách nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení a takové místo není veřejně přístupné (§ 82 odst. 2 tr. řádu). Z ustanovení § 83a odst. 1 tr. řádu s odkazem na ust. § 83 odst. 1, 2 tr. řádu tak vyplývá, že i v případě tzv. jiných prostor a pozemků se vyžaduje vydání příkazu předsedou senátu a v přípravném řízení soudcem na návrh státního zástupce. Povolovací mechanismus s požadavkem na soudní kontrolu byl do trestního řádu vtělen na základě zákona č. 459/2011 Sb. s účinností od 1. ledna 2012. Touto novelizací trestního řádu byl naplněn požadavek soudní ochrany před zásahy státní moci do nedotknutelnosti jiných prostor a pozemků, vyplývající z již výše zmíněného plenárního nálezu Ústavního soudu.⁹⁵ V předmětném nálezu totiž Ústavní soud uvádí, že maximy plynoucí z ústavního pořádku vyžadují, aby o vydání příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků rozhodoval nezávislý a nestranný soud. Za takový orgán nelze považovat státního zástupce a tím méně policejní orgán. Pro nařízení a výkon prohlídek jiných prostor a pozemků tak budou platit stejná pravidla jako je tomu u domovní prohlídky, viz výše.

I přes výše zmíněnou novelizaci trestního řádu zůstaly policejnímu orgánu dvě možnosti, kdy je oprávněn provést prohlídku jiných prostor a pozemků, aniž by disponoval příslušným oprávněním, tedy příkazem. Za prvé tak policejní orgán může učinit tehdy, jestliže vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu. Po provedení prohlídky je však policejní orgán povinen si bezodkladně dodatečně vyžádat souhlas orgánu oprávněného k vydání příkazu; v přípravném řízení tak činí prostřednictvím státního zástupce. Pokud oprávněný orgán souhlas dodatečně neudělí, nelze výsledek prohlídky použít v dalším řízení jako důkaz. (§ 83a odst. 2 tr. řádu). Jak uvádí Šámal, obě podmínky, *vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu*, musí být dány v danou dobu současně, jinak provedení prohlídky nepřichází v úvahu, pokud k prohlídce nedá

⁹⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8.6.2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09

souhlas uživatel dotčených prostor.⁹⁶ Je totiž třeba reálně počítat s tím, že vydání příkazu představuje určitý posloupný proces mezi orgány činnými v trestním řízení, který trvá určitou dobu, neboť se vyžaduje písemná forma. Přitom může nastat situace, která vyžaduje okamžitý zásah, tedy okolnosti na místě samém nesnesou odkladu. Taková situace příkladmo může nastat za podmínky, že na veřejnosti nepřístupném pozemku se bude nacházet mrtvola a také předměty, kterými bylo způsobeno usmrcení jedním druhou osobou, a souhlas uživatele k prohlídce dotčeného místa nebyl dán, přičemž v důsledku na místě panujících nepříznivých meteorologických podmínek (vítr, déšť apod.) existuje objektivní riziko, že může dojít ke zničení kriminalistických stop. Situace a okolnosti z ní vyplývající tedy vyžadují okamžité provedení prohlídky.

Druhá možnost, kdy policejní orgán může bez příkazu provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků nastává tehdy, pokud uživatel dotčených prostor nebo pozemků písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí, a své prohlášení předá policejnímu orgánu. O tomto úkonu však musí policejní orgán bezodkladně vyrozumět předsedu senátu oprávněného k vydání příkazu a v přípravném řízení státního zástupce (§ 83a odst. 2 tr. řádu). *„V tomto případě musí jít o prohlášení výslovné, nikoliv učiněné konkludentně. Je nezbytné, aby toto prohlášení učinil uživatel dotčených prostor nebo pozemků a své prohlášení předal policejnímu orgánu. Nic však nebrání tomu, aby si takové prohlášení vyžádal policejní orgán.“*⁹⁷

4.2.1 Prohlídky u advokátů

Zvláštním typem prohlídek ve smyslu ust. § 83 a 83a tr. řádu jsou prohlídky prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, jejichž procesní postup je samostatně upraven ustanovením § 85b tr. řádu.

„Smyslem a účelem řízení podle § 85b trestního řádu je zamezit, aby orgány činné v trestním řízení získaly důvěrné informace důležité pro přípravu

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1130

⁹⁷ tamtéž, s. 1131

*obhajoby klienta advokáta a tím nepřipustně zasáhly do práva na obhajobu a porušily tak princip ´rovnosti zbraní´ v trestním řízení, a současně poskytnout ochranu právům třetích osob, vůči kterým vykonává advokát svou profesní činnost, nesouvisející s probíhajícím trestním řízením, i v případě, že by se takové informace ocitly v dispozici orgánů činných v trestním řízení, jsou procesně nepoužitelné jako důkaz před trestním soudem...Každý důkaz předvedený před trestním soudem v hlavním líčení musí mít svou vlastní procesní historii, na základě které je soud předem obeznámen, z jakého zdroje ten který důkaz pochází, jaký orgán ho opatřil.“⁹⁸ Advokátem podle § 4 zákona o advokacii⁹⁹ je ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou (dále jen *Komora*). Podmínky mlčenlivosti jsou potom podrobně upraveny ustanovením § 21 cit. zákona; všeobecně je advokát povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Co se rozumí prostory, v nichž advokát vykonává advokacii, je zapotřebí vycházet z povinnosti advokáta oznámit Komoře bez odkladu po zahájení výkonu advokacie své sídlo, a způsob, jakým vykonává advokacii. K pojmu „jiné prostory, v nichž advokát vykonává advokacii“ se vyjádřil Nejvyšší soud, který došel k závěru, že podle § 85b tr. řádu musí být vykládán v souladu s tímto účelem „jako jakýkoli prostor, který souvisí s výkonem advokacie a v němž se proto vyskytují informace o klientech, ať již v písemné, elektronické či jiné podobě. Vedle sídla advokáta zapsaného do seznamu advokátů jde dále např. o pobočku advokátní kanceláře, kancelář advokáta v sídle obchodní společnosti, jíž poskytuje právní služby, vozidlo advokáta nebo místa určená k archivaci či ukládání advokátních spisů. Postup podle § 85b tr. řádu se však uplatní i u ostatních v úvahu přicházejících míst vztahujících se k výkonu advokacie, v nichž lze ukládat, zpracovávat a využívat informace o klientech, jichž se dotýká povinnost mlčenlivosti advokáta. Mohou jimi být různá elektronická úložiště dat, a to ať už jde o webové stránky advokáta, vlastní datová úložiště advokáta nenacházející se v místech běžného výkonu advokátní praxe nebo úložiště provozovaná od advokáta odlišnou osobou, umožňující dálkový přístup pomocí internetové sítě (např. různé typy tzv. hostingů, cloudů, serverů). Obydlí*

⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.10.2015, sp. zn. I. ÚS 2878/14

⁹⁹ zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

*advokáta, pokud v něm vykonává advokacii, není jiným prostorem ve smyslu § 85b tr. řádu, ale režim tohoto ustanovení na něj dopadá v rámci domovní prohlídky.*¹⁰⁰ Listinou se totiž v daném případě rozumí jak písemnost, popřípadě její část, tak i jiný nosič informací.

Policejní orgán,¹⁰¹ který bude provádět prohlídku prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, pokud se zde mohou nacházet listiny, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, je povinen si vyžádat součinnost Komory. To z toho důvodu, že orgán provádějící úkon je oprávněn seznámit se s obsahem těchto listin pouze za přítomnosti a se souhlasem zástupce Komory, kterého ustanoví předseda Komory z řad jejich zaměstnanců nebo z řad advokátů. Stanovisko zástupce Komory je třeba uvést do protokolu o prohlídce. Je tak zřejmé, že krom advokáta, u kterého se prohlídka koná, bude prohlídce vždy přítomen zástupce Komory a také nezúčastněná osoba, jejichž přítomnost na místě zajistí policejní orgán.

K výše vymezenému zákonnému postupu lze dodat, že prohlídku jako takovou, myšleno prohlídnutí listin, může na místě jako jediný prohlédnout zástupce Komory a jako jediný může kvalifikovaně posoudit, zda určitá listina je podřaditelná pod věci specifikované v příkazu, a které nikoliv. Role policejního orgánu se pak v podstatě omezuje na to, že označí zástupci Komory soubor listin, které má prohlédnout. Jedná se však o postup, u kterého absentuje možnost verifikace postupu zástupce Komory. Policejní orgán při pochybnostech o pečlivém postupu zástupce Komory má mnohdy tendenci zajistit prakticky všechny listiny za účelem jejich opětovného prohlédnutí nezávislým subjektem, kterým se podle § 85b odst. 3 tr. řádu rozumí soudce nejbližší nadřízeného soudu, u něhož působí předseda senátu nebo soudce, který je oprávněn podle § 83 odst. 1 a § 83a odst. 1 tr. řádu nařídit domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor.

Jestliže zástupce Komory učiní závěr, že se některých listin nedotýká povinnost mlčenlivosti advokáta, a přitom jsou v příkazu soudu označeny jako věci důležité pro trestní řízení, předá je policejnímu orgánu k seznámení, ovšem pořád za jeho přítomnosti. Jestliže policejní orgán seznámením se zjistí, že listina je věc

¹⁰⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.6.2014, sp. zn. Tpjn 306/2014

¹⁰¹ Prohlídku může opět vykonat sám státní zástupce, viz § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu

důležitou pro trestní řízení, listinu odejme a tuto skutečnost poznamená do protokolu tak, aby listina byla posléze jednoznačně identifikovatelná a nezaměnitelná s jinou. Pokud ovšem zástupce Komory odmítne udělit souhlas se seznámením se s obsahem konkrétní listiny, musí zástupce Komory své stanovisko odůvodnit, přičemž i toto zdůvodnění se pojímá do protokolu o prohlídce. Pokud policejní orgán trvá na tom, že se chce s takovými listinami seznámit, tyto se za přítomnosti dotčeného advokáta, zástupce Komory a nezúčastněné osoby zabezpečí tak, aby se nikdo nemohl seznámit s jejich obsahem. Listiny se tak ukládají do vhodného neprůhledného obalového materiálu, které jsou za přítomnosti uvedených osob zapečetěny, a tyto si přebírá zástupce Komory, který je následně garantem, že s listinami nebude jakkoliv manipulováno do doby, než se s nimi seznámí soudce, jak uvedeno výše, který jako jediný může nahradit souhlas zástupce Komory.¹⁰² Nahrazení souhlasu upravují odstavce 2 až 11 ust. § 85b tr. řádu a již se bezprostředně netýkají zásahu do prostor, v nichž advokát vykonává advokacii.

4.3 Ohledání místa činu ve vztahu k prohlídkám podle § 82 tr. řádu

Ohledání místa činu představuje důkazní prostředek, kterým orgány činné v trestním řízení na základě přímého pozorování zjišťují skutečnosti důležité pro trestní řízení. Podstata ohledání, jakožto úkonu zpravidla neodkladného, tkví v tom, že policejní orgán bezprostředně svými smysly vnímá a poznává fakta o událostech a jejich charakteru, která mají důkazní nebo taktický význam.¹⁰³

Důležitým prvkem ohledání vymezeným přímo i v ust. § 113 tr. řádu je *přímé pozorování*, což je základní rozdílový znak oproti prohlídkám (§ 82 a násl. tr. řádu). Velmi výstižně onen základní rozdíl, avšak po procesní stránce nejdůležitější, vyjádřil v rámci své rozhodovací činnosti Nejvyšší soud, který konstatoval, že pokud „*policejní orgán v přípravném řízení obdržel před vstupem do obydlí (např. hotelového pokoje) souhlas jeho uživatelů k tomu, aby v tomto obydlí provedl úkon trestního řízení spočívající v ohledání obydlí nebo jeho části*

¹⁰² srov. HŘEBÍČEK, V. *Prohlídky u advokátů (§ 85b trestního řádu)*. vyd. Leges, 2017, ISBN 978-80-4502-231-8

¹⁰³ srov. Chmelík, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. vyd. Aleš Čeněk, ISBN 80-86898-36-9. s. 15

jako místa činu (§ 113 odst. 1 tr. řádu), nelze samotné provedení tohoto úkonu považovat za nezákonné, a to především z důvodu uděleného souhlasu ve smyslu čl. 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pokud policejní orgán v obydlí při ohledání místa činu (§ 113 odst. 1 tr. řádu) provedl rovněž úkony typické pro domovní prohlídku (např. přemísťování věcí, odkrývání doposud skrytých prostor a nahlížení do nich), pro jejíž provedení však nebyly splněny zákonné podmínky (§ 83 odst. 1 tr. ř.), je třeba tímto způsobem zajištěné důkazy, pokud nebyly dobrovolně vydány podle § 78 odst. 1 tr. řádu, považovat za nezákonné, neboť jde o důkazy získané v průběhu úkonu trestního řízení, který svou povahou již odpovídal domovní prohlídce ve smyslu § 82 odst. 1 tr. řádu. Ta část důkazů, která byla policejním orgánem získána postupem prováděným v rámci ohledání místa činu, který již svým charakterem odpovídal domovní prohlídce, pro jejíž provedení nebyly splněny zákonné podmínky, je absolutně nepoužitelná. Opačný postup by vedl k zásahu do práva obviněného na spravedlivý proces ve smyslu hlavy páté Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.“¹⁰⁴

4.4 Sledování osob a věcí

Jako další důkazní prostředek, kterým si orgány činné v trestním řízení zjišťují a získávají skutečnosti důležité pro trestní řízení, je institut sledování osob a věcí jakožto jedna z forem operativně pátracích prostředků.¹⁰⁵ Institut sledování osob a věcí je legislativně upraven ust. § 158d tr. řádu, na základě kterého rozlišujeme tři druhy sledování osob a věcí. Předně tzv. prosté (obecné) sledování, kterým se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech pro trestní řízení, pod kterým si lze představit vlastní pozorování osoby na veřejně přístupných místech, aniž by při tomto úkonu byly pořizovány jakékoliv obrazové, zvukové či jiné záznamy technického rázu. K takovému sledování, při kterém se zjišťuje např. denní režim osoby, místo skutečného bydliště a podobně, není potřeba žádného povolení. Druhým typem je sledování, při kterém jsou pořizovány obrazové,

¹⁰⁴ srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.4.2020, sp. zn. 11 Tdo 1358/2019

¹⁰⁵ Operativně pátracími prostředky se podle § 158b odst. 1 tr. řádu rozumí předstíraný převod (§ 158c tr. řádu), sledování osob a věcí (§ 158d tr. řádu) a použití agenta (§ 158e tr. řádu).

zvukové nebo jiné záznamy a posledním druhem sledování je takové, při kterém *je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí*, listovního tajemství, nebo je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovaných v soukromí za použití technických prostředků. Svou povahou je tak sledování neméně významným zásahem do ústavně zaručených práv aprobovaných v čl. 7, 8, 10 a 12 Listiny, jakož i do základních práv zaručených čl. 8 Úmluvy.

4.4.1 Základní předpoklady pro použití operativně pátracích prostředků

Obecné předpoklady pro použití operativně pátracích prostředků vyplývají z ust. § 158b tr. řádu. Oprávnění k použití operativně pátracích prostředků jsou pověřené policejní orgány,¹⁰⁶ a to pouze v řízení o úmyslném trestném činu.¹⁰⁷ Neplatí tedy žádné taxativní vymezení okruhu trestných činů, jak tomu je v případě postupu podle § 88 tr. řádu. Postačuje podmínka, že musí jít o úmyslné trestné činy. Používání těchto prostředků *nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení*. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, *nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo*. Přitom práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné. Toto zákonné ustanovení trestního řádu nastavuje nezbytně nutné mantinely, neboť při využití operativně pátracích prostředků, tedy i při sledování, vždy půjde o velmi závažný zásah do základních práv a svobod. Proto by jejich používání nemělo překračovat nezbytně nutnou míru nutnou k dosažení sledovaného účelu trestního řízení. Zákonem nastavená omezovací podmínka pro použití operativně pátracích prostředků je vyjádřením subsidiarity, když jejich použití je možné pouze tehdy, *nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak, nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo*.¹⁰⁸ Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků lze použít jako důkaz

¹⁰⁶ Policejním orgánem se rozumí útvary, pokud k tomu byly pověřeny příslušným ministrem, jde-li o útvar Policie České republiky, policejním prezidentem, jde-li o Generální inspekci bezpečnostních sborů, jejím ředitelem, jde-li o útvar Vojenského zpravodajství, jeho ředitelem, a jde-li o útvar Bezpečnostní informační služby, jejím ředitelem, a jde-li o útvar Úřadu pro zahraniční styky a informace, jeho ředitelem

¹⁰⁷ viz § 13, 15, 111 tr. zákoníku

¹⁰⁸ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1992

pro účely trestního řízení, avšak pokud nebyly při sledování zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení, je nutné záznamy předepsaným způsobem zničit.

4.4.2 Povolovací režim pro sledování osob a věcí

Samotným sledováním se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné *utajovaným způsobem* technickými nebo jinými prostředky. Jak bylo řečeno výše, pro obecné sledování není třeba žádného povolení. Sledování prováděné v režimu odst. 2 § 158d tr. řádu, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného *povolení státního zástupce*.

Jestliže má být sledováním *zasahováno do nedotknutelnosti obydlí*, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze ho uskutečnit jen na základě předchozího *povolení soudce*. Při vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků (§ 158d odst. 3 tr. řádu).

Z předmětného ustanovení vyplývá oprávnění pověřeného policejního orgánu utajovaným způsobem¹⁰⁹ vstoupit do obydlí a tam umístit technické prostředky, prostřednictvím kterých bude v reálném čase prováděno sledování dotčené osoby v soukromé prostorové sféře, ale i dalších osob, se kterými dotčný vejde do styku. Dobou, po kterou je sledování možné provádět, se rozumí doba, která nesmí být delší než šest měsíců. Tuto dobu však může ten, kdo sledování povolil, na základě nové žádosti písemně prodloužit, a to vždy na dobu nejvýše šesti měsíců. Ustanovení § 158d odst. 3 tr. řádu ve své zákonem vymezené podobě představuje povolený zásah do nedotknutelnosti obydlí podle čl. 12 odst. 3 Listiny. Aby však policejní orgán mohl provádět sledování v rozsahu ustanovení odstavců 2 a 3 § 158d tr. řádu, musí si opatřit příslušné povolení od státního zástupce nebo soudce. Žádost policejního orgánu musí být odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost a, jsou-li známy, též údaji o osobách či věcech, které mají být

¹⁰⁹ rozumějí skrytým způsobem bez vědomí dotčené osoby

sledovány. V praxi se totiž předpokládá i možnost sledování osoby, jejíž totožnost není policejnímu orgánu známa. Taktéž musí být vyznačena doba, po kterou má být sledování prováděno, viz výše. Sledováním si policejní orgány opatřují jednotlivé důkazy zpravidla před zahájením trestního stíhání konkrétní osoby, proto je nutné žádost policejního orgánu, ale i povolení státního zástupce, jakož i žádost státního zástupce a konečně pak povolení soudce náležitě odůvodnit, z jakého důvodu je úkon považován za neodkladný či neopakovatelný (§ 160 odst. 4 tr. řádu). V neposlední řadě by se měly uvedené orgány náležitě vypořádat s omezovací podmínkou pro použití operativně pátracích prostředků vyjádřenou v § 158b odst. 2 tr. řádu. Povolení ke sledování podle § 158d odst. 2, 3 tr. řádu, stejně jako příkaz k domovní prohlídce, je vydáváno formou opatření jako rozhodnutí svého druhu.¹¹⁰ Soudce i státní zástupce ve svých povoleních mohou policejnímu orgánu stanovit odchylnou dobu, v rámci které bude sledování prováděno. To samé se týká i možné úpravy rozsahu intenzity prováděného sledování.

Sledování, pro které se nevyžaduje povolení soudce, je možné zahájit i bez povolení, a to za podmínky, že věc nesnese odkladu. Může totiž nastat situace, kdy je potřeba trestnou činnost dokumentovat ihned a pokud by se tak nestalo, mohlo by dojít ke zmaření sledovaného účelu trestního řízení. Taková situace může nastat například na základě poskytnuté informace policejnímu orgánu, že na určitém místě v brzké době dojde k jednání, které vykazuje znaky trestného činu, nebo se na takovém místě bude nacházet osoba, kterou je pro trestní řízení potřeba ustanovit a ztotožnit, přičemž na základě těchto okolností nelze z hlediska časové tísně dosáhnout písemného povolení státního zástupce. Pokud tedy policejní orgán v rámci takového sledování pořídí zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, je povinen státního zástupce o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případně záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

¹¹⁰ *Rozhodnutí svého druhu* řeší operativně určité otázky, v nichž je nezbytné rozhodnout, ale nejde tak učinit rozsudkem nebo usnesením, a to vzhledem k jejich povaze. Tato rozhodnutí mají specifický obsah, odlišný režim oznamování a doručování a zejména nemožnosti uplatnění opravných prostředků proti nim. Svě místo nalézají zpravidla tam, kde je zasahováno do základních práv a svobod. Rozhodnutí musí být učiněno zpravidla bez zbytečného prodlení, aby nebyl ohrožen účel trestního řízení. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1661

Druhou možností, jak lze sledování provést, a to i v obydlí bez příslušného povolení je, pokud s tím výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. Předchozí souhlas však dotčená osoba může vzít kdykoliv zpět a v takovém případě se sledování neprodleně zastaví. V rámci prováděného sledování se souhlasem dotčené osoby se nevyžaduje zpětné vyžádání povolení státního zástupce nebo soudce. „*Problémem však je, že takový souhlas neposkytují osoby, které obydlí navštíví a do jejichž osobního soukromí chráněného v daném případě ovšem čl. 10 odst. 2 Listiny je tak bezpochyby rovněž zasahováno.*“¹¹¹

4.4.3 Nedotknutelnost obydlí při provádění sledování

Z výše uvedeného výkladu k pojmu *obydlí* (viz kap. 2) vyplývá požadavek na jeho extenzivní pojetí, v kontextu čehož legitimitu povolení sledování přiznanou státním zástupcem (§ 158d odst. 2 tr. řádu) lze v mnoha případech považovat za velmi diskutabilní, neboť ve stadiu prověřování je mnohdy obtížně posouditelné, zda lze určitou *nebytovou či jinou prostorou* považovat za něčí obydlí a v něm pak provádět utajovaným způsobem tzv. prostorový odposlech vč. pořizování obrazových záznamů. K této problematice se vyjádřil Ústavní soud, přičemž uvedl, že sledování osobních motorových vozidel, jakožto jiných prostor, pohybujících se na místech přístupných veřejnosti, v rámci kterého jsou policejními orgány pořizovány záznamy pro účely trestního řízení, nedosahuje takové intenzity zásahu do soukromí, jako tomu je u domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor a pozemků, když tyto hodnoty jsou explicitně chráněny čl. 12 Listiny. Jestliže jde o otázku, který orgán je příslušný k povolení sledování vozidel, pak požadavek soudní kontroly nad zachováním zákonnosti v takovém případě není nutný, neboť „*zásahy soudu do přípravného řízení vždy posilují význam předsoudní fáze trestního řízení a tím i inkviziční povahu trestního procesu (soud si sám pro sebe připravuje proces) a naopak oslabují význam hlavního líčení a obžalovací charakter trestního řízení. Proto mají být aplikovány jen v míře nezbytné a jen tam,*

¹¹¹ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 335-336

*kde skutečně dochází k zásahu do základních práv a svobod, jenž vyžaduje tak nestranného posouzení, jež může poskytnout jen nezávislý soud.*¹¹² Jistě lze přisvědčit, že sledování pohybu vozidla v konkrétním čase na určitém místě, ať už fyzickým sledováním nebo prostřednictvím technických prostředků; či zjišťování, jaké osoby vozidlem cestují (tzv. sledování z vnější sféry), nepředstavuje natolik intenzivní zásah do soukromí, aby bylo nutné povolení soudce. Pokud ovšem budeme vycházet z dřívějšího nálezu¹¹³ a v něm vyřčeného předpokladu, že „nelze činit ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení od soukromí vytvářeném v místech a prostředí, sloužících k pracovní či podnikatelské činnosti anebo k uspokojování vlastních potřeb či zájmových aktivit“, pak i zásah do vnitřních prostor vozidla, resp. sledování o vnitřním dění ve vozidle pomocí technických prostředků, potažmo i jakýchkoliv dalších *jiných prostor*, lze podle takového měřítko považovat za zásah úměrně srovnatelný se zásahem do obydlí, resp. do ochrany před neoprávněným zásahem do soukromého života. Tuto argumentaci je možno podložit i tvrzením, že tzv. prostorovým odposlechem v jiných prostorách je mj. dokumentována i komunikace, která je jinak beze zbytku chráněna čl. 13 Listiny, kterým se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegramem nebo jiným podobným zařízením.¹¹⁴ „Nad rámec absence soudního přezkumu vydaného povolení k prostorovému odposlechu lze totiž účinně argumentovat tím, že náš právní řád legislativně neumožňuje provádění odposlechů jako operativně pátracích prostředků a současná praxe tak probíhá na hraně legality, kdy se prakticky dovozuje zastupitelnost ust. § 158d a § 88 tr. řádu.“¹¹⁵ K tomuto tvrzení lze dodat, že stíhání trestných činů je ústavně

¹¹² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8.7.2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13

¹¹³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8.6.2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09

¹¹⁴ Podle § 88 odst. 2 tr. řádu *nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu v případě, že se vede trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání tato mezinárodní smlouva zavazuje. V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce; v odůvodnění musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují.*

¹¹⁵ ZAORALOVÁ, P. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. vyd. Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-310-0, s. 254

aprobovatelným veřejným zájmem, avšak jen pohybuje-li se veřejná moc uvnitř rámce předvídaného zákonem. "*Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity.*"¹¹⁶

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7.11.2006, sp. zn. I ÚS 631/05

5 Vybrané trestné činy narušující ochranu obydlí

Velká část trestné činnosti se odehrává v soukromé prostorové sféře. I proto již samotná Listina počítá se zásahy do nedotknutelnosti obydlí, přičemž samotný procesní postup orgánů činných v trestním řízení upravuje trestní řád, jak jsme se přesvědčili v kapitole 4. Nyní se však alespoň okrajově zmíníme o trestných činech, kde pachatel buďto domovní svobodu, jakožto zákonem chráněný statek, přímo porušuje, anebo naopak, kde obydlí představuje základní podmínku, aby vůbec došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu.

5.1 Porušování domovní svobody

Jak vyplývá z čl. 12 odst. 1 Listiny, obydlí je nedotknutelné a bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí, není dovoleno do něj vstoupit. Objektem tohoto trestného činu upraveného ustanovením § 178 tr. zákoníku je ochrana domovní svobody. Základní skutková podstata zní: *„Kdo neoprávněně vnikne do obydlí jiného nebo tam neoprávněně setrvá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“* Tímto ustanovením je chráněn jakýkoliv oprávněný uživatel a ochrana se vztahuje nejen na vlastníka, ale zejména na nájemce nebo jiného uživatele, který se v něm nachází oprávněně. *„Ochrana ve smyslu skutkové podstaty přečinu porušování domovní svobody je poskytována i nájemci, který užívá byt na základě nájemní smlouvy, která se později stane v důsledku vznesené námítky relativní neplatnosti od počátku neplatnou.“*¹¹⁷ *„I hotelový pokoj požívá ochrany ve smyslu přečinu porušení domovní svobody.“*¹¹⁸ Objektivní stránka spočívá v neoprávněném vniknutí do obydlí jiného nebo v neoprávněném setrvání v obydlí jiného. Kvalifikované skutkové podstaty, jakožto okolnosti způsobující uložení vyšší trestní sazby, se pachatel dopustí tehdy, užije-li při činu násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí, anebo jestliže užije při činu násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí a takový čin spáchá se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami. Subjektem

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2018, sp. zn. 8 Tdo 829/2017

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.8.2016, sp. zn. 7 Tdo 871/2016

trestného činu může být kdokoliv a z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmyslného jednání.

Násilím se rozumí použití fyzické síly, a to jak přímo vůči oprávněnému uživateli obydlí, tak i proti přirozeným překážkám, které mají zabránit svévolnému vniknutí do obydlí, např. se tak bude zejména jednat o vypáčení dveří nebo rozbití okna. Překážkou se rozumí jakákoliv zábrana proti nechtěnému vniknutí do obydlí (plot, elektronická zabezpečovací technika, mříže). Překážku nemusí být zapotřebí odstranit nutně násilím, postačí pouhé její odstranění, tzn. např. přeazením či přeskočením plotu, ale i otevřením dveří pravým klíčem, kterého se pachatel zmocnil předchozí krádeží, lstí nebo jakýmkoliv jiným způsobem. *Pohrůzkou bezprostředního násilí* se rozumí pohrůzka takovým násilím, které má být vykonáno ihned. Pohrůzka může být přímo vyslovena, ale postačí i konkludentní způsob jednání, ze kterého je srozumitelně dovoditelné, že k násilí bude přistoupeno ihned poté, pokud se oprávněný uživatel výhrůzce nepodrobí, např. hrozba namířenou střelnou zbraní a posunky druhou rukou naznačující, aby osoba otevřela dveře.¹¹⁹ Co se považuje za *zbraň*, je nutno v daném případě vycházet z ust. § 118 tr. zákoníku. Zbraní se tak rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Trestný čin je spáchán se zbraní, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe.

Typickým jevem u trestného činu porušování domovní svobody však je jeho spáchání v souběhu s jiným trestným činem. Nejčastěji se tak děje u trestného činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, a to zpravidla u kvalifikované formy jednání, kterou se rozumí vloupání, tj. pokud pachatel do uzavřeného prostoru vnikl lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly (§ 121 tr. zákoníku). V souběhu s uvedenými trestnými činy se pachatel může dopustit i trestného činu poškozování cizí věci podle § 228 tr. zákoníku, a to v případě, pokud při svém jednání např. na jistící překážce či

¹¹⁹ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář. Zvláštní část (§ 140-421)*, 2. vydání, vyd. C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1777

dveřích způsobí škodu nikoliv nepatrnou. U trestného činu porušování domovní svobody, jak je uvedeno výše, se vyžaduje předchozí úmysl vniknout do obydlí jiného. Pokud pachatel svým jednáním rozbije, zničí nebo obdobným jednáním poškodí rozhodnou překážku, která zabraňuje neoprávněnému vniknutí do obydlí jiného a pachatel s nejrůznějších důvodů nevníkne do obydlí, bude se jednat o trestný čin porušování domovní svobody jen tehdy, bude-li mu prokázán předchozí úmysl do obydlí jiného vniknout. V opačném případě se bude jednat o trestný čin poškození cizí věci, ale opět jen tehdy, pokud pachatel svým jednáním způsobí škodu nikoliv nepatrnou. Případně by se dané jednání dalo kvalifikovat jako pokus krádeže podle § 21 odst. 1 k § 205 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, ale opět jenom za předpokladu prokázání úmyslu v obydlí něco odcizit, neboť i u krádeže se vyžaduje úmyslné zavinění.

„Z hlediska naplnění zákonných znaků trestného činu porušování domovní svobody nemá význam, že poškozený se již necítil v ohrožení poté, co zůstal uzamčen v domě a pachatel nadále setrval na zahradě poškozeného.“¹²⁰ Uvedený výrok Nejvyššího soudu uvádí jeden z možných příkladů neoprávněného setrvání v obydlí jiného. Druhým typickým příkladem neoprávněného setrvávání bude, pokud se pachatel do obydlí dostal oprávněně, např. na základě uděleného souhlasu, ale později takový souhlas oprávněná osoba vzala zpět, a i přes tuto skutečnost pachatel v obydlí nadále setrvává.

5.2 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru

Trestný čin upravený ustanovením § 208 tr. zákoníku má dvě samostatné základní skutkové podstaty. První z nich zákonodárce vyjádřil následovně: *„Kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“* Ta druhá zní: *„Stejně bude potrestán, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání.“*

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.2.2019, sp. zn. 4 Tdo 139/2019

Protiprávním obsazením či užíváním se bude rozumět jakékoliv vniknutí a setrvání v domě, bytě nebo nebytovém prostoru jiného bez právního důvodu. Naopak *bráněním v užívání* domu, bytu nebo nebytového prostoru bude jakékoliv neoprávněné a podstatné rušení výkonu užívacího práva oprávněné osoby, např. znemožnění přístupu do těchto prostor.¹²¹

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně vlastnictví domu, bytu nebo nebytového prostoru, pokud jde o výkon některých oprávnění s jejich vlastnictvím spojených.¹²² Z uvedeného vyplývá, že objektem tak není domovní svoboda zaručená čl. 12 Listiny, kterou jinak chrání zákonná úprava ustanovení § 178 tr. zákoníku. Subjektem může být kdokoliv. Ve vztahu k „druhé“ základní skutkové podstatě se ale zpravidla bude jednat o vlastníka domu, bytu nebo jiného nebytového prostoru, který se chce protiprávním jednáním zbavit nájemce. „*Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl, přičemž postačí úmysl eventuální, kdy pachatel věděl, že může jít o protiprávní obsazení nebo protiprávní užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru jiného, a pro případ, že tomu tak je, byl s tím srozuměn [§ 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku].*¹²³

5.3 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Základní skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku zní: „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*“ Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob před tzv. *domácím násilím*, a to jak osob blízkých, tak i jiných osob žijících ve společném obydlí s pachatelem. Předmětem útoku tak je každá osoba, která s pachatelem žije *ve společném obydlí*, jakožto specifického znaku tohoto trestného činu. V důsledku toho mezi pachatelem a osobami blízkými či žijícími ve společném obydlí vzniká zvláštní forma vzájemné závislosti, vyplývající ze skutečnosti, že tyto osoby obývají společné obydlí, a proto jsou mezi nimi vytvořeny zvláštní

¹²¹ srov. FRYŠTÁK, M., a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. vyd. Key Publishing s.r.o., 2009, ISBN-978-80-7418-040-8, s. 53-54

¹²² tamtéž

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.2.2020, sp. zn. 8 Tdo 78/2020

vztahy vyplývající ze společného bydliště a zpravidla mají ztíženou možnost toto společné obydlí opustit, ať už např. z důvodu nemohoucnosti či finanční závislosti na pachateli; důvody mohou být nejrůznějšího rázu.¹²⁴ Objektivní stránka spočívá v týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Pojem společné obydlí navazuje na pojem obydlí, který je vymezen v § 133 tr. zákoníku, přičemž výklad k této problematice byl učiněn v kapitole 2. Subjektem trestného činu může být jen taková osoba, která týrá osobu ve společném obydlí. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl.

5.2.1 Osoba blízká

Za osobu blízkou se podle § 125 tr. zákoníku považuje příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenci, manžel a partnerji osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Ve vztahu k trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí se za osobu blízkou nebo jinou osobu považuje taková osoba, která s pachatelem fakticky žije ve společném obydlí, které společně sdílejí a užívají. Ustanovení § 163 tr. řádu přitom taxativně vymezuje trestné činy, u nichž je potřeba souhlasu poškozeného, aby mohlo být zahájeno trestní stíhání, event. v již zahájeném trestní stíhání pokračovat. U trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí se souhlas poškozené osoby nevyžaduje. Jinou osobou ve vztahu k dotčenému trestnému činu se rozumí jakákoliv osoba, které bydlí společně s pachatelem, může se tak jednat o podnájemníka, spolubydlícího a podobně. Jestliže však byla pachateli svěřena nějaká osoba do péče a on ji bude týrat, nebude se jednat o trestný čin podle § 199 tr. zákoníku, ale o trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku. Trestný čin podle § 198 tr. zákoníku je k ust. § 199 tr. zákoníku v poměru speciality. Proto je vyloučen jednočinný souběh těchto trestných činů.

¹²⁴ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář. Zvláštní část (§ 140-421)*, 2. vydání, vyd. C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1941

5.2.2 Týrání

Týrání je všeobecně v komentářích k trestnímu zákoníku popisováno jako zlé nakládání s blízkou nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Pro jednání, které je označováno za týrání, je charakteristické, že týraná osoba jednání pachatele vůči třetím osobám skrývá, neboť se za to obvykle stydí. Týrání spočívá v kombinaci psychického, fyzického a mnohdy i sexuálního násilí se stupňující se intenzitou brutality. Ono slovo týrání vyjadřuje jakousi časovou osu, po které dochází k protiprávnímu jednání, nejedná se tedy o jednorázovou trestnou činnost. V praxi se běžně za „lehčí“ formy týrání považuje takové jednání, které spočívá v pachatelově neustálém a opakovaném vyhrožování, bránění svobodného pohybu v bytě, či vycházení z bytu, opakované deprimující schválnosti, osočování, obviňováním z nevěry, kontroly komunikace poškozené s ostatními, přičemž oběť tyto formy jednání velice těžce snáší. Všechna tato jednání musí být relativně dlouhodobého a intenzivního charakteru, aby byla naplněna skutková podstata trestného činu podle § 199 trestního zákoníku, přičemž u poškozené osoby zpravidla dochází ke znatelnému zhoršení psychického stavu. Shora popsaným jednáním pachatel mnohdy tzv. testuje svou oběť, co vydrží a zda mu takové jednání „projde“. Psychická forma týrání pak většinou přechází ve fyzická napadání, která spočívají v nejrůznějších praktikách. Příkladem se jedná o takové situace, kdy pachatel svou oběť fyzicky napadá údery a kopy do těla, zpravidla do obličeje; přičemž k úderům mnohdy využívá různé pomůcky (obušek, kusy rozbitého nábytku, lahve), svou oběť vláčí po zemi, přivazuje ji k různým předmětům a poté ji např. bičuje apod. *„Oběť musí strpět různé příkazy, které mohou spočívat např. v dlouhodobém klečení, polívání ledovou vodou, jedení vlastních výkalů, hladovění atd.“*¹²⁵

5.2.3 Vykázání z obydlí, zákaz vstupu do obydlí

Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu toliko stanovuje vyšší formy škodlivosti jednání pachatele, kterou pachatel v případě ustanovení § 199 odst. 2,

¹²⁵ srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR zed ne 20.4.2021, sp. zn. 3 Tdo 391/2011

3 tr. zákoníku naplní za podmínky, pokud čin spáchá zvláště surovým nebo trýznivým způsobem a způsobí těžkou újmu na zdraví, event. smrt, čin páchá dlouhodobě, anebo jej spáchá nejméně na dvou osobách. Pro naše potřeby se výkladem kvalifikované skutkové podstaty není dále potřeba zabývat. Spíše se budeme zabývat, jakou bezprostřední ochranu poskytuje zákonná úprava poškozeným.

Jak jsme si již řekli výše, objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob před tzv. *domácím násilím*. Byť pojem *domácí násilí* není nikde konkrétně definován v právních předpisech, budeme za něj považovat takové jednání, které se bude zpravidla projevovat psychickým a fyzickým týráním a rovněž i násilným jednáním mezi osobami blízkými, které spolu žijí ve společné domácnosti, přičemž jedna osoba bude vždy v pozici tzv. násilné osoby a druhá z osob bude vždy osobou ohroženou. „*Domácí násilí nepochybně představuje závažnou formu kriminální činnosti, která vykazuje mnohé znaky odlišující ji od běžných deliktů řešených v trestním či přestupkovém řízení. Obsah širokého pojmu domácího násilí lze nejuvýstižněji přirovnat k šikaně. Šikanování (zde ve vztahu dvou blízkých lidí) zahrnuje širokou škálu útoků proti důstojnosti a zdraví člověka – od verbálních útoků, urážek, zesměšňování, ponižování, vyhrožování různými újmami nebo násilím, přes ničení věcí, omezování pohybu, neustálou kontrolou, omezování kontaktů s rodinou a přáteli, až po fyzické napadání ve formě pohlavků, kopání, bití, vyhrožování nebo ohrožování zbraní, popřípadě až po použití zbraně. V každém případě jde vždy o jednání volné a úmyslné, resp. svévolné. Pachatel má vždy možnost ovlivnit své jednání, rozhoduje se, zda se bude násilně (šikanózně) chovat, či nikoliv.*“¹²⁶ Domácí násilí je symbolizováno charakteristickými čtyřmi základními znaky – opakování a dlouhodobost, eskalace intenzity násilí, jasné rozdělení rolí, kdo je pachatel a kdo oběť a posledním znakem tzv. neveřejnost jednání. Všechny znaky musí být naplněny kumulativně, jinak se nebude jednat o tzv. domácí násilí.

Zjistí-li policista na místě zásahu, že jednání vykazuje znaky domácího násilí, které v prvotní fázi nemusí být kvalifikováno jako trestný čin podle § 199 tr.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31.3.2009, sp. zn. 5 As 84/2008-81

zákoníku, ale „jen“ jako jednání vykazují znaky přestupku¹²⁷, i tak může vůči pachateli využít institut vykázání upravený v ust. § 44 a násl. zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Institut vykázání je charakterizován jako policejní úkon, při němž dochází k povinnosti násilné osoby *opustit společné obydlí* na dobu 10 dní. Ohrožená osoba v desetidenní lhůtě může podat návrh na vydání předběžného opatření¹²⁸, kterým soud násilné osobě uloží, aby opustila společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržovala se ve společném obydlí nebo do něj nevstupovala, nevstupovala do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržovala se tam, aby se zdržela setkávání s navrhovatelem, nebo se zdržela nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem. „*V této souvislosti je třeba si uvědomit, že se jedná o jedno z opatření situační prevence, nikoliv o opatření represivní, jak je mnohdy ze strany násilné osoby vnímáno.*“¹²⁹

Pokud ovšem již došlo k zahájení trestního stíhání pachatele, lze využít institutu předběžného opatření *zákazu vstupu do obydlí* podle § 88e tr. řádu. Předběžné opatření lze uložit pouze obviněnému a jen tehdy, jestliže z jednání obviněného vyplývá, že bude mj. trestnou činností opakovat a okolnosti takového protiprávního jednání vyžadují účinnou ochranu oprávněných zájmů poškozeného, zejména jeho ochrany života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti. Zákaz vstupu do obydlí má společné znaky s institutem vykázání, ale zásadní rozdíl tkví v tom, že vykázání lze učinit pouze na dobu 10 dnů, zatímco předběžné opatření trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí (§ 88n tr. řádu). Navíc nutno

¹²⁷ Domácí násilí je symbolizováno charakteristickými čtyřmi základními znaky – viz výše. Při kontaktu s osobou, která se stala obětí útoku ve společném obydlí, je nutné se vždy dotazovat ke všem znakům, neboť v případě absence takových otázek může být protiprávní jednání pachatele bagatelizováno a posuzováno samostatně např. jen jako přestupek proti občanskému soužití podle § 7 odst. 1 písm. b), c) zák. č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Právě zmíněný přestupek proti občanskému soužití je podle § 7 odst. 7 téhož zákona tzv. návrhovým přestupkem, tzn., že aby byl přestupek vůbec projednán, musí být postíženou osobou, zákonným zástupcem nebo opatrovníkem podán návrh k projednání, což se v praxi stává velice ojediněle a mnohdy to může být, resp. bývá způsobeno nátlakem pachatele na poškozeného, aby návrh nepodával. Proto počáteční fáze domácího násilí zůstávají pouze v evidencích policejních a správních orgánů, aniž by fakticky došlo k jakémukoliv postihu pachatele.

¹²⁸ viz § 74 - 77a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁹ Gřivna, T., Scheinost, M., Zoubková, I., a kol., *Kriminologie, 5. aktualizované vydání*, vyd. Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-554-5, s. 285

dodat, že jestliže bylo proti obviněnému použito vykázání podle zákona o policii, v rozhodnutí o vyslovení zákazu vstupu do obydlí se uvede, že zákaz vstupu do obydlí počíná až prvním dnem následujícím po skončení výkonu vykázání.

Zákaz vstupu do obydlí spočívá v nepřípustnosti vstupu obviněného do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí, a v nepřípustnosti zdržovat se v takovém obydlí. Rozhodnutí vedle obecných náležitostí vyjmenovaných v § 134 odst. 1 a 2 tr. řádu dále musí obsahovat jméno a příjmení obviněného, přesné označení obydlí a vymezení jeho bezprostředního okolí a poučení o právech a povinnostech obviněného včetně poučení o následcích nesplnění dané povinnosti. Obviněný je po oznámení rozhodnutí povinen opustit neprodleně obydlí a jeho bezprostřední okolí v rozsahu vymezeném v usnesení, a zdržet se vstupu do těchto prostor. Před opuštěním bytu však má právo vzít si věci sloužící jeho osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady. V průběhu trvání zákazu vstupu do obydlí si může vzít obviněný z bytu věci nezbytné pro podnikání nebo pro výkon povolání. Vždy se však předpokládá přítomnost orgánu činného v trestním řízení. Neplní-li obviněný podmínky a povinnosti vyplývající z předběžného opatření, může být vzat do vazby [§ 88o písm. c) tr. zákoníku].

6 Oprávnění příslušníků bezpečnostních sborů ke vstupu do obydlí

6.1 Vstup do obydlí, jiné prostoru nebo na pozemek ze strany Policie ČR

Jak uvedeno výše, výkon domovní prohlídky představuje procesní postup orgánů činných v trestním řízení za účelem opatření důkazu, avšak ne každá situace či jednání probíhá v trestněprávní rovině, a i přesto je v takových případech nutné prolomit zásah do domovní svobody. Tato pravomoc policii přímo vyplývá z ustanovení § 40 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen *zákon o policii*), na základě kterého je podle odst. 1 policista oprávněn bez souhlasu uživatele vstoupit do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a tam provést potřebné úkony nebo jiná opatření jen tehdy, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Z obsahu ustanovení je seznatelné, že předmětné oprávnění představuje tzv. jiný zásah ve smyslu čl. 12 odst. 3 Listiny.

6.1.1 Vztah ust. § 40 odst. 1 zákona o policii k právní úpravě podle § 83c tr. řádu

Ke vstupu do obydlí, jiných prostor a pozemků je zmocněn i policejní orgán podle § 83c odst. 1 tr. řádu a to za účelem ochrany života nebo zdraví osob nebo pro ochranu jiných práv a svobod nebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku.

Znění obou zmíněných ustanovení zní téměř identicky, zásadní rozdíl však tkví v tom, že zatímco postup podle zákona o policii je svěřen policistovi k provedení služebních úkonů, pak postup podle trestního řádu je aplikován policejním orgánem¹³⁰ za situace, kdy z důvodu neodkladnosti si nelze opatřit příkaz k domovní prohlídce či jiných prostor a pozemků a skrz povahu okolností je potřeba do obydlí vstoupit ihned. *„Obsahově jsou obě oprávnění oprávněními bezpečnostního, nikoliv procesního charakteru, jejich účelem není opatření*

¹³⁰ viz § 12 odst. 2 tr. řádu

důkazu pro trestní řízení, nýbrž pouze odvrácení nebezpečí, které nesnese odkladu.“¹³¹ Do určité míry však úkony sloužící k odstranění naléhavého nebezpečí předpokládají odhalení, resp. zajištění důkazů, avšak jen do takové míry, pokud jsou důkazy získány v bezprostřední souvislosti nebo v návaznosti na tyto úkony a to do okamžiku, kdy nebezpečí bylo odstraněno.¹³² Jako příklad může posloužit výbuch nelegální laboratoře omamných a psychotropních látek v bytě. Po takové události bude přistoupeno ke vstupu do obydlí za účelem neodkladného odstranění případných hrozících škod (likvidace požáru, uzavření přívodu plynu a podobně), ale i skrze evakuaci zraněných osob, jejich případné omezení na osobní svobodě, přičemž v souvislosti s prováděním těchto naléhavých úkonů budou se vši pravděpodobností odhaleny i věci, které byly užity ke spáchání trestné činnosti. Aby ale tyto věci mohly být následně procesním způsobem použity jako důkaz, a tyto nebudou oprávněnou osobou dobrovolně vydány postupem podle § 78 tr. řádu, musí policejní orgán již následně postupovat v souladu s ust. § 82 odst. 1 a § 83, 83a tr. řádu. Opatřování důkazů pro účely trestního řízení totiž přímo zapovídá ustanovení odst. 3 § 83c tr. řádu, podle kterého po vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než ty, které slouží k odstranění naléhavého nebezpečí nebo k předvedení osoby podle odst. 2.

Zatímco oprávnění podle odst. 1 § 83c tr. řádu směřuje k odvrácení bezprostředního nebezpečí, odst. 2 cit. ustanovení policejnímu orgánu dává oprávnění vstoupit do obydlí, jiných prostor a pozemků v případě, že se v nich nachází osoba, na kterou byl vydán příkaz k zadržení [§76a tr. řádu], příkaz k zatčení [§ 69 tr. řádu] nebo příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody [§ 321 odst. 3 tr. řádu] nebo do výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody [§ 351 odst. 2, § 354 odst. 2 tr. řádu], dále kterou je třeba předvést pro účely trestního řízení [90, 98 tr. řádu], a nebo kterou je třeba zadržet [§ 75, 76 tr. řádu]. Trestní řád samotný postup realizace účasti označených osob na trestním řízení nijak neupravuje, tato povinnost je policejnímu orgánu všeobecně

¹³¹ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0. s. 164

¹³² srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. Komentář. 7 přep. a dopl. vydání*, C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80—7400-465-0. s. 1141

uložena v § 69 odst. 3 tr. řádu. Pátrání po osobách a věcech je totiž výlučnou pravomocí policie, neboť tuto činnost lze podřadit k základním úkolům vymezených v § 2 zákona o policii¹³³, přičemž samotné pátrání je upraveno ust. § 68 zákona o policii, když cílem pátrání je mj. zjistit, kde se tyto osoby nacházejí. Nezřídka se hledané osoby ukrývají na místech veřejnosti nepřístupných, tedy v soukromí, přičemž ustanovením § 83c odst. 2 tr. řádu je policejní orgán legitimován ke vstupu do takových prostor s cílem výkonu výše označených příkazů.

Ačkoliv se speciální oprávnění podle § 40 odst. 1 zákona o policii v zásadě překrývá s úpravou podle § 83c odst. 1 tr. řádu, policista při vstupu do obydlí bude postupovat při plnění ostatních úkolů podle zákona o policii z něho vyplývajících, kdežto podle trestního řádu bude postupovat při odhalování, prověřování a vyšetřování trestných činů, avšak v postavení policejního orgánu. Současně si je potřeba uvědomit, že stejným nebo obdobným oprávněním jako je ustanovení § 40 odst. 1 zákona o policii, nedisponují ostatní bezpečnostní sbory¹³⁴, tudíž jejich pověřené orgány při odvracení nebezpečí budou postupovat právě podle trestního řádu.¹³⁵

6.1.2 Rozšířené důvody policisty pro vstup do obydlí

Podle § 40 odst. 2 zákona o policii, může policista do obydlí, jiného prostoru či na pozemek vstoupit též tehdy, má-li důvodné podezření, že se v takovém místě nachází zemřelý, anebo pronásleduje-li osobu. Má-li podezření, že se v jiném prostoru nebo na pozemku nachází týrané zvíře, může vstoupit i tam. Tato nastavba k oprávnění podle odstavce 1 policistu opravňuje ke vstupu do obydlí v již konkrétních zákonem vymezených případech.

¹³³ Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, *plnit úkoly podle trestního řádu* a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu

¹³⁴ např. pověřené policejní orgány Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství

¹³⁵ srov. VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0. s. 164

Oprávnění ke vstupu při podezření na přítomnost zemřelého v obydlí je v praxi policisty využíváno velmi často. Tento zpravidla násilný vstup do obydlí je prováděn většinou na základě učiněných oznámení od příbuzných osob s tím, že se nemohou dostat do bytu za osobou blízkou, nebo takový podnět o podezření na úmrtí přichází od sousedů. Mnohdy jsou policisté do obydlí voláni již na místě přítomným lékařem, který „*pokud na místě konstatoval smrt a při prohlídce zemřelé osoby nabyl podezření, že jde o smrt násilnou, oznámí věc okamžitě policii.*“¹³⁶ Smrt násilná podle soudnělékařského hlediska nastává působením vnějších nepřizpůsobivých vlivů, avšak nemusí být vždy způsobena trestným činem. U násilné smrti se může jednat jak o náhodu nebo sebevraždu, tak i smrt způsobenou jednáním druhé osoby.¹³⁷ Lékař provádějící prohlídku těla zemřelého podle § 86 odst. 1 písm. g) zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, krom výše zmíněné povinnosti (podezření na smrt násilnou), policii neprodleně informuje též tehdy, pokud jde o zemřelého neznámé totožnosti, anebo jde o úmrtí, ke kterému došlo za nejasných okolností. V takových případech lékař provádějící prohlídku těla zemřelého provede jen nezbytné úkony tak, aby nedošlo ke zničení nebo poškození možných důkazů nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nebo že jde o sebevraždu. Lékař policii vyrozumí i tehdy, jestliže mu není známa osoba blízká zemřelému nebo jí nebylo možné o úmrtí vyrozumět, a to za účelem vyhledání osoby blízké zemřelému a předání informace o úmrtí. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud k úmrtí dojde v soukromé prostorové sféře, existuje relativně mnoho zákonných důvodů, aby policista vstoupil do obydlí jiného.

Pronásledováním osoby podle § 40 odst. 2 písm. b) zákona o policii budeme v daném případě rozumět činnost policisty, která bezprostředně sleduje dostižení osoby za účelem omezení její osobní svobody (např. osoba byla přistižena při protiprávním jednání a prchá z místa činu). Pronásledování tak svou povahou vykazuje prvky neodkladného jednání a ze strany policisty se vyžaduje přijetí opatření v konkrétním čase a místě. Pachatel však při útěku bude stěží přemýšlet, zda zasahuje do soukromé sféry třetí osoby, ba naopak se zpravidla

¹³⁶ KVAPILOVÁ, Helena. DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*, vyd. Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-059-8, s. 56

¹³⁷ srov. tamtéž, s. 28

na takovýchto místech účelově snaží ukryt před dopadením. Aby z těchto důvodů nedocházelo ke zmaření služebních zákroků, je policista v takových situacích oprávněn na taková místa vstoupit, a to i bez souhlasu oprávněné osoby, neboť takového souhlasu nelze obvykle včasné dosáhnout.

Na rozdíl od dvou výše uvedených oprávnění však policista není oprávněn vstoupit do obydlí, má-li důvodné podezření, že se v takovém místě nachází týrané zvíře. V takových případech může vstoupit pouze do jiných prostor nebo na pozemek, přičemž takovými místy budeme rozumět zpravidla oplocené pozemky, hospodářská stavení, zahradní chatky a rovněž dopravní prostředek. Co se považuje za způsoby a formy týrání zvířat přímo vymezuje ust. § 4 odst. 1 zák. č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, neboť zvířata jsou považována za živé tvory schopné pociťovat bolest a utrpení. Tento zákon rovněž stanovuje, jaká jednání jsou na tomto úseku považována za přestupky. Ochranu proti týrání zvířat konečně upravuje i ust. § 302 tr. zákoníku. Aby však byla naplněna základní skutková podstata předmětného trestného činu, vyžaduje se zvláště intenzivní způsob týrání, kterým se rozumí zvláště trýznivé nebo surové jednání, anebo takový intenzivní způsob týrání bude spáchán veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.¹³⁸

6.1.3 Práva a povinnosti policisty při vstupu do obydlí

Ustanovení § 40 odst. 3 až 5 zákona o policii pak policistovi ukládá práva a povinnosti při samotném výkonu oprávnění. Policista si do dotčeného prostoru může v případě nutnosti sjednat přístup i za použití síly. V případech jednání, která vyloženě nesnesou odkladu, zejména v bezprostředním ohrožení života či zdraví, si policisté sjednávají přístup do uzavřeného prostoru vlastní fyzickou silou zpravidla za použití nejrůznějších technických prostředků určených k násilnému vstupu. Pakliže nehrozí nebezpečí z prodlení, ale i z taktických důvodů (např. přes okno na podlaze uvidí mrtvolu ve stádiu rozkladu), je vhodné využití méně invazivních způsobů. Policista by měl mít vždy na paměti, že se může nacházet na potenciálním místě činu a v důsledku nevhodného postupu může dojít ke

¹³⁸ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář. Zvláštní část (§ 140-421)*, 2. vydání, C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 3010

znehodnocení či úplnému zničení případných kriminalistických stop. Nelze-li na místo přivolat osobu oprávněnou, pak se jako vhodný způsob jeví součinnost zámečníka nebo otevření nepřístupného prostoru příslušníky Hasičského záchranného sboru. Jako další ze způsobů zjednání si přístupu do uzamčeného prostoru Vangeli uvádí *lest*.¹³⁹ Takový postup si v praxi lze pravděpodobně představit u policejního vyjednavatele vůči osobě, která vyhrožuje suicidálním jednáním nebo v případě únosce a podobně.

Povinností policisty podle odst. 4 § 40 zákona o policii je při vstupu do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a při následných úkonech zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Tato povinnost odpadá, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení nebo by mohlo dojít k ohrožení života anebo zdraví nezúčastněné osoby. Nezúčastněná osoba tak bude nestranným pozorovatelem policejního úkonu a v případě, že osoba, do jejíhož práva bylo zasahováno a tato bude posléze rozporovat postup policie, může být taková nezúčastněná osoba k daným okolnostem vyslechnuta. Při absenci nezúčastněné osoby se jako vhodný prostředek k dokumentaci úkonu jeví použití záznamového zařízení.¹⁴⁰ Podle mého názoru záznamová technika pro pozdější posouzení oprávněnosti úkonu je v současné době mnohem efektivnějším prostředkem. Pořízený záznam je jednak odrazem úplné autentičnosti úkonu a v konečném důsledku nijak nezkrsluje případné subjektivní vnímání situace nezúčastněnou osobou.

Po provedení služebního úkonu v obydlí má policista dvě povinnosti. V případě nepřítomnosti uživatele obydlí takovou osobu o provedeném úkonu vyrozumět, a to bez zbytečného odkladu a dále takové místo zabezpečit, nemůže-li tak učinit uživatel nebo oprávněná osoba. Vstup do obydlí bývá mnohdy realizován destruktivními metodami, proto je takové místo, resp. vstup potřeba zabezpečit proti případnému protiprávnímu jednání ze strany třetích osob. Krátkodobě se tak děje fyzickou přítomností policisty, tedy střežením, byla-li např. oprávněná osoba o vstupu do obydlí vyrozuměna telefonicky a již jede na místo.

¹³⁹ viz VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0. s. 166

¹⁴⁰ Policie může, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, *pořizovat* zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných a *zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu* (§ 62 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů)

Pokud se oprávněnou osobu nepodaří na místo přivolat, zpravidla je přistoupeno k výměně vložky zámku, někdy i celých dveří.

6.1.4 Přiměřenost postupu

Za všech okolností je policista vždy povinen dbát přiměřenosti postupu a postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných, nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem.¹⁴¹ Přiměřenost postupu v zákoně o policii odpovídá základnímu ústavnímu požadavku vyjádřenému v čl. 4 odst. 4 Listiny, že omezení lidských práv a svobod nesmí být zneužito k jiným účelům, než pro které bylo stanoveno a současně i z principu uplatňování státní moci jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon (čl. 2 odst. 2 Listiny).

Na jedné straně je policista povinován ust. § 10 zákona o policii k přijetí a provedení takových opatření, aby ohrožení a porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti odstranil (tzv. *zásada iniciativy*), na straně druhé je limitován právě výše zmiňovaným § 11 zákona o policii, aby žádné osobě v důsledku jeho postupu nevznikla bezdůvodná újma (tzv. *zásada přiměřenosti*), anebo aby jeho případným rozhodnutím neprovést úkon takové ohrožené osobě nevznikla bezdůvodná újma (tzv. *zásada zdrženlivosti*). „Tyto zásady typicky působí každá v opačném směru a regulují činnost policisty tak, aby na jedné straně nedocházelo k nečinnosti a tím absenci ochrany práv osob, ale aby současně také nedocházelo k takovému aktivnímu jednání plnění úkolů, které by zasahovalo nad míru nezbytnou do práv či svobod osob.“¹⁴² Policista se tak bude muset vždy rozhodnout vzhledem k povaze a okolnostem konkrétního případu, zda vstup do obydlí provede, či nikoliv. Přitom by měl mít na mysli, že „pokud existuje aktuálně dostupný prostředek či postup, který zasahuje do práv a svobod osob méně a současně lze pomoci něho dosáhnout účelu sledovaného úkonem, má policista povinnost zvolit

¹⁴¹ viz § 11 písm. c) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0. s. 97

*tento postup či prostředek*¹⁴³, což v zásadě odpovídá *principu subsidiarity*, kdy půjde o volbu mezi mírnějším a razantnějším prostředkem k dosažení úkonu.

6.2 Další oprávnění policisty ke vstupu do obydlí, jiných prostor a pozemků

6.2.1 Oprávnění ke vstupu do živnostenských provozoven, heren a kasin

Policista v rámci výkonu služby rovněž disponuje oprávněním ke vstupu do živnostenské provozovny, herny, kasina a dalších prostor, kde jsou provozovány hazardní hry, a do prostor, u kterých lze mít důvodně za to, že se v nich zdržují fyzické osoby, a to i po skončení prodejní nebo provozní doby (§ 41 zákona o policii). Do těchto prostor může vstoupit i tehdy, pokud je to nezbytné z důvodu zajištění veřejného pořádku a taktéž pokud se v takových místech nachází osoby mladší 18 let a jsou jim podávány nebo prodávány alkoholické nápoje nebo tabákové potřeby.

Živnostenskou provozovnou se rozumí prostor, v němž je živnost provozována. Za provozovnu se považuje i automat nebo obdobné zařízení sloužící k prodeji zboží nebo poskytování služeb a mobilní provozovna.¹⁴⁴ Hernou nebo kasinem se potom rozumí takový herní prostor, kde mohou být provozovány hazardní hry vždy pouze jedním provozovatelem, kterému byla vydána povolení v souladu se zákonem.¹⁴⁵

Toto oprávnění je policisty při výkonu služby používáno zejména na úseku pátrání po osobách a věcech. Jak ukazuje vlastní činnost, valná část věcí pocházející z trestné činnosti je následně prodána do bazarů a zastaváren. Taktéž odcizená motorová vozidla jsou velmi často vypátrána v autobazarech a obdobných provozovnách zabývajících se prodejem náhradních autodílů. S ohledem na tyto skutečnosti je tak dán důvodný předpoklad, že se v takovýchto místech mohou nacházet i osoby, které se trestné činnosti dopustily.

¹⁴³ tamtéž, s. 98

¹⁴⁴ viz § 17 zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁵ viz § 65 zák. č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů

Každý je přitom povinen policistovi umožnit vstup do výše označených míst. Tím ale není dotčena úprava vstupu do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek podle § 40. V případě potřeby si policista může do těchto míst zjednat přístup i za použití síly.

6.2.2 Oprávnění k zastavení a prohlídce dopravního prostředku

Jako další významný zásah do práv a svobod občana je jistě i zastavení a prohlídka dopravního prostředku podle § 42 zákona o policii. Jak uvedeno výše, v kontextu evropské judikatury je dopravní prostředek, resp. jeho vnitřní prostory, považován za privátní sféru oprávněného uživatele.

Zákonné podmínky pro zastavení a provedení prohlídky vozidla jsou dány tehdy, pokud policista pronásleduje pachatele úmyslného trestného činu, nebo pátrá-li po pachateli úmyslného trestného činu nebo po věcech z takového trestného činu pocházejících anebo s takovým trestným činem přímo souvisejících.

K zastavení a prohlídce je policista oprávněn i z důvodu podezření, že používáním dopravního prostředku, na dopravním prostředku nebo v souvislosti s dopravním prostředkem byl spáchán trestný čin.

Zastavení dopravního prostředku a provedení jeho prohlídky nastane i tehdy, pokud řidič na výzvu policisty nebo znamení dané podle jiného právního předpisu¹⁴⁶ nezastavil, anebo pokud policista vede pátrání po osobách hledaných, pohřešovaných či neoprávněně se zdržujících na území České republiky, a také za účelem zjištění, zda se ve vozidle nenachází zbraně, střelivo, munice, výbušniny, výbušné předměty, jedy, omamné a psychotropní látky, prekursorů drog nebo jiné chemické látky nebo jiné předměty určené k výrobě omamných a psychotropních látek, nebo věci pocházející z trestné činnosti nebo související s trestnou činností.

I v tomto případě si policista může do vnitřních prostor vozidla zjednat přístup za použití síly, ale pouze při podezření z trestného činu, nikoliv u jednání, které vykazuje znaky přestupku.

¹⁴⁶ § 79 zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (zákon o silničním provozu) ve znění pozdějších předpisů

6.2.3 Oprávnění při zajišťování ochrany hranic

Podle § 4 zák. č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic, ve znění pozdějších předpisů, jakožto speciálního ustanovení k § 40–42 zákona o policii, může policista při zajišťování ochrany hranic na hraničním přechodu provést prohlídku osoby, zavazadel a dopravního prostředku.

V blízkosti státních hranic je policista dále oprávněn provést prohlídku osoby, zavazadel a dopravního prostředku, má-li důvodné podezření, že osoba nedovoleně překročila hranice nebo je hodlá nedovoleně překročit, anebo má-li důvodné podezření, že se tato osoba svým jednáním dopouští trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice,

Dále je policista oprávněn při ochraně státních hranic vstupovat a vjíždět na jiný než veřejně přístupný pozemek za součinnosti s jeho vlastníkem nebo oprávněným uživatelem. Jestliže ale hrozí nebezpečí z prodlení, může policista na tyto pozemky vstupovat a vjíždět bez součinnosti s vlastníkem nebo oprávněným uživatelem. Přitom Ústavní soud konstatoval, že *„pokud jde o neohraničené pozemky, (např. lesy, louky, pastviny a obdobné prostory), je zásadně třeba rozlišovat mezi vstupem na ně a jejich prohlídkou, která je spojena se zásahem do integrity takové nemovitosti. Proto její provedení musí mít stejný režim, jako prohlídka jiných prostor.“*¹⁴⁷ Byť tento závěr Ústavního soudu se primárně týkal postupu orgánů činných v trestním řízení, analogicky lze dovodit, že v případě vstupu policisty na pozemek pro výše uvedené případy, sice nenaplňuje účel trestního řízení, i když v konečném důsledku ale může. Již faktický vstup policisty totiž předznamenává samotnou prohlídku pozemku za účelem zjištění, zda se na něm neukrývají osoby, které nedovoleně překročily státní hranice.

Současně může policista vstupovat i do všech prostor provozovny, má-li důvodné podezření, že se zde nachází osoba, která spáchala trestný čin nebo přestupek v souvislosti s ochranou hranic.

¹⁴⁷ viz Nález ústavního soudu ČR ze dne 16.6.2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09

6.2.4 Oprávnění při zajišťování bezpečnosti určených osob

Policista při zajišťování bezpečnosti ústavních činitelů České republiky, osob chráněných při jejich pobytu na území České republiky podle mezinárodních dohod a osob, kterým je poskytována krátkodobá ochrana¹⁴⁸, může podle § 49 zákona o policii provést prohlídku osoby, zavazadla, věci, dopravního prostředku nebo *objektu* nacházejících se v prostoru, ze kterého by bylo možno ohrozit bezpečnost chráněné osoby. Prohlídku objektu je policista oprávněn provést pouze se svolením vlastníka nebo uživatele. Bez uvedeného svolení je policista oprávněn provést prohlídku, je-li důvodné podezření, že z objektu hrozí útok na bezpečnost chráněné osoby. Taková prohlídka však nesmí sledovat jiný zájem, než zajištění bezpečnosti chráněné osoby.

Přímá aplikace tohoto oprávnění se do povědomí široké veřejnosti dostala díky návštěvě čínského prezidenta v Praze v roce 2016. Policisté tehdy vstoupili do kanceláře dvou občanů České republiky, provedli vizuální kontrolu prostor a nařídili odstranit dva papíry formátu A4 s vytištěnou vlajkou Tibetu a Tchaj-wanu, které se nacházely vylepené v okně předmětné kanceláře, která byla situována naproti hotelu, kde byl čínský prezident ubytován, a to z důvodu bezpečnosti chráněné osoby, s čímž však zásadně nesouhlasily dotčené osoby, tedy oprávnění uživatelé kanceláře. Sporem se zabýval Nejvyšší správní soud a rozhodl, že v daném případě došlo ze strany policie k porušení ochrany před nezákonným zásahem správního orgánu.¹⁴⁹ Jádrem této kasační stížnosti bylo posouzení otázky, zda výzva k odstranění dvou papírů s vyobrazením vlajek skrz bezpečnost chráněné osoby byla přiměřeným zásahem či nikoliv, neboť stěžovatelé primárně namítali, že bylo porušeno jejich základní právo na svobodu projevu podle čl. 17 odst. 4 Listiny. Soud zkonstatoval, že opatření omezující základní lidská práva a svobody musí projít vždy testem proporcionality, tedy zvážit vhodnost takového postupu (posouzení způsobilosti konkrétního opatření naplnit sledované legitimní cíle), dále posoudit jeho potřebnost z toho hlediska, zda byl při výběru prostředků použit ten z nich, který je k základnímu právu nejšetrnější, a konečně poslední krok představuje posouzení, zda újma na

¹⁴⁸ blíže viz § 50 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁹ viz Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31.5.2018, sp. zn. 2 As 18/2018

základním právem není nepřiměřená ve vazbě na zamýšlený cíl. A v daném případě, lakonicky řečeno, když policisté poté, co se přesvědčili, že uživatelé kanceláře nejsou osobami nebezpečnými prezidentovi a vyvěšením vlajek vyjadřují svůj vlastní postoj k politické situaci, i tak nařídili odstranění vylepených vlajek z oken. V daném případě však příkazu k odstranění vlajek chybělo tzv. kritérium potřebnosti, a tím došlo k porušení práva na svobodu projevu a posuzovaný zásah podle oprávnění § 49 zákona o policii byl proto nezákonný.

Všeobecně k policejním úkonům se ale Nejvyšší správní soud vyjádřil takto, že *„výsledkem vzájemného vyvažování zásady iniciativy a zásady přiměřenosti může být s ohledem na okolnosti nejen rozhodnutí policisty zasáhnout určitým způsobem, ale též nezasahovat vůbec. Ani chybné vyhodnocení situace nemusí vést vždy k označení policejního postupu za nezákonný, jestliže zvolené řešení odpovídalo (nutně neúplným) informacím známým zasahujícímu policistovi v době zásahu a tomu, jak se situace musela jevit rozumně uvažujícímu a náležitě vycvičenému policistovi jednajícímu v dobré víře...policie si musí zachovat vysokou míru akceschopnosti při ochraně práv osob a veřejného pořádku. Nelze proto klást na policejní rozhodování v terénu nadměrné a nerealistické požadavky, neboť to by mohlo mít do budoucna rdousící dopad na policejní iniciativu. Velitel zásahu může jen těžko dosáhnout dokonalého vyvážení ochrany veškerých v úvahu přicházejících práv všech zúčastněných osob. Určitou míru disproporce zásahu lze akceptovat a přičíst ji na vrub omezené době pro rozhodování a vypjaté situaci.“*¹⁵⁰

6.2.5 Oprávnění k ohledání místa přestupku

Policista je také oprávněn provádět ohledání místa přestupku, nebo ohledat věc mající vztah ke spáchání přestupku a v souvislosti s tím zajišťovat stopy.¹⁵¹ *„Toto ustanovení explicitně umožňuje ohledávat místo spáchání přestupku za účelem opatření důkazních prostředků pro případné správní řízení. Pokud by se však takové místo nacházelo v obydlí osoby, lze do něj vstoupit a ohledávat místo pouze se souhlasem oprávněného uživatele nebo ve výjimečných případech za*

¹⁵⁰ tamtéž

¹⁵¹ § 67 odst. 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

*podmínek § 40 zákona o policii.*¹⁵² K případům ohledání v obydlí velmi často dochází při partnerských a obdobných konfliktech,¹⁵³ v rámci kterých nezřídka vznikají i škody na majetku, jež do určité míry prokazují protiprávní jednání. Pokud protiprávní jednání skončilo před příjezdem hlídky policie a tato hlídka nevstoupí do obydlí na základě zmocnění § 40 odst. 1 zákona o policii, následně mezi účastníky sporu logicky dochází k rozepřím, zda na místě přítomní příslušníci policie mohou vstoupit do obydlí či nikoliv. Je-li policistům umožněn vstup do obydlí, byť jen jedním z oprávněných uživatelů sporu (čl. 12 odst. 1 Listiny), jedná se o zásah v souladu se zákonem, což vyplývá i z rozhodnutí Nejvyššího soudu, který konstatoval, že „vstup do domu nebo bytu jiného s právně relevantním souhlasem některé z osob, které v něm oprávněně bydlí, nemůže naplňovat znaky trestného činu porušování domovní svobody, a to ani v případě, když další z takových osob se vstupem nesouhlasí.“¹⁵⁴

6.3 Vstup do obydlí příslušníky obecní policie

Činnost obecní policie je upravena zák. č. 533/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Obecní policie je orgánem obce, který zřizuje a zrušuje obecní zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou. Charakteristickým znakem je plnění úkolů ve vymezeném katastrálním území obce v záležitostech veřejného pořádku a plnění dalších úkolů vyplývajících zejména z ust. § 2 cit. zákona.

I strážníci obecní policie jsou oprávněni otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby, anebo hrozí-li větší škoda na majetku, a v něm provést v souladu se zákonem zákroky, úkony nebo jiná opatření k odvrácení bezprostředního nebezpečí.¹⁵⁵

Větší škodou se přitom rozumí škoda dosahující částky nejméně 100 000 Kč, což vyplývá z ust. § 138 tr. zákoníku.

¹⁵² VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0. s. 262

¹⁵³ myšleno přestupky proti občanskému soužití podle § 7 zák. č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.10.1996, sp. zn. 2 Tzn 179/96

¹⁵⁵ viz § 16 zák. č. 533/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

Stejně jako policista musí i strážník k provedení zákroku a úkonu v obydlí zajistit přítomnost nezúčastněné osoby, ovšem nemusí tak učinit, hrozí-li nebezpečí z prodlení. Také pro strážníka, který provedl vstup do obydlí, platí povinnost vyrozumění oprávněného uživatele. O otevření bytu a provedených opatřeních má strážník povinnost sepsat úřední záznam.

Srovnáme-li konstrukci zákonných úprav o vstupu do obydlí podle zákona o policii a podle zákona o obecní policii, pak zjistíme, že policista do obydlí bude vstupovat v případě „*neodkladnosti a nezbytnosti*“. Oproti tomu strážník do obydlí jiného vstoupí v případě „*důvodné obavy*“. Přitom zákonnou úpravu týkající se vstupu do obydlí měli policisté se strážníky naprosto shodnou do 31.12.2008.¹⁵⁶ Oprávnění policistů se novou zákonnou úpravou obsahově přiblížilo právní úpravě § 83c tr. řádu z důvodu shodnosti postupu všech policejních orgánů¹⁵⁷. Důvodnou obavou budeme rozumět obavu objektivně způsobitou vyvolat vyšší stupeň podezření na útok na hodnoty chráněných zákonem. Naplnění důvodných obav však v konečném důsledku nemusí dojít, ovšem její vznik s ohledem na dané okolnosti musí být reálný.¹⁵⁸ Z uvedeného je zřejmé, že strážník do obydlí jiného může vstoupit z důvodu odvrácení bezprostředního předpokládaného nebezpečí, i když o tomto mohl přesvědčit jen zprostředkovaně nebo z okolností vyplývajících na místě samém.

6.4 Vstup do obydlí příslušníky Hasičského záchranného sboru

Základním posláním Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen HZS) je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech¹⁵⁹, což vyplývá ze zák. č. 238/2000

¹⁵⁶ K uvedenému datu byl derogován tehdejší zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky a na místo něj od 1.1.2009 vešel v účinnost nový zákon o policii č. 273/2008 Sb. Do roku 2008 tak policisté do obydlí vstupovali na základě § 21 tehdy účinného zákona o policii.

¹⁵⁷ srov. VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0. s. 164

¹⁵⁸ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář. Zvláštní část (§ 140-421)*, 2. vydání, C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 3298

¹⁵⁹ *Mimořádnou událostí* se podle § 2 písm. b) zák. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů, rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, který plní úkoly jednak v rozsahu tohoto zákona, ale i podle zvláštních právních předpisů.¹⁶⁰

Oprávnění příslušníka k otevření a vstupu do bytu nebo jiného uzavřeného prostoru vyplývá z ust. § 5 odst. 2 zákona o HZS, a to za předpokladu, že samotný zásah nesnese odkladu. Zásahem se rozumí zejména ochranná, záchranná a likvidační opatření prováděná HZS.¹⁶¹ Jiné požadavky týkající se vstupu na příslušníka HZS nejsou kladeny, jako je tomu u policistů. Dá se shrnout, že zákonná úprava, co do důvodnosti vstupu do obydlí příslušníkem HZS, plně koreluje s čl. 12 odst. 3 věty první Listiny, tj. důvodnost nezbytnosti ochrany života a zdraví osob.

Při vstupu do bytu nebo jiného uzavřeného prostoru je i na příslušníka HZS kladen nárok na přítomnost nezúčastněné osoby, pokud není dáno nebezpečí z prodlení. S ohledem na mnohdy extrémní nebezpečí v době provádění zásahu nepovažují právní požadavek na přítomnost nezúčastněné osoby za nijak vhodné řešení i s ohledem na to, že taková osoba není povinna snášet přípustné riziko. V tomto ohledu se jeví jako vhodnější právní úprava podle zákona o policii, kde nepřítomnost nezúčastněné osoby se předpokládá také tehdy „*pokud by mohlo dojít k ohrožení jejího života anebo zdraví.*“ Analogicky však lze dovodit, že nezúčastněná osoba nebude přizvána k zásahu při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí, neboť ani fyzická osoba není povinna poskytnout osobní a věcnou pomoc, jestliže jí v tom brání důležitá okolnost nebo jestliže by tím vystavila vážnému ohrožení sebe nebo osoby blízké.¹⁶² Pokud již je při neodkladných situacích k zásahu přibrána nezúčastněná osoba, jde zpravidla o souseda či náhodně procházející osobu. Jedná se o neproškolené, nevytrénované osoby bez ochranného materiálního vybavení a jejich přítomnost by jim tak mohla být v konečném důsledku na újmu.

Po provedení zásahu je příslušník HZS povinen neprodleně vyrozumět orgány policie. Nenachází-li se oprávněný uživatel přímo na místě zásahu,

¹⁶⁰ Zvláštními předpisy se rozumí zák. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů a zák. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶¹ § 4 odst. 1 zák. č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶² § 20 odst. 2 zák. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

příslušník HZS vyrozumění o zásahu provádí prostřednictvím policie, která současně plní svou povinnost vyplývající z ust. § 40 odst. 5 zákona o policii, tzn., zajišťuje i zabezpečení místa zásahu.

Vstup do nemovitostí je také upraven v zákoně o požární ochraně, podle kterého je vlastník, správce nebo uživatel nemovitosti povinen umožnit vstup na nemovitost k provedení opatření nutných ke zdoání požáru nebo k zamezení jeho šíření, popřípadě k provedení jiných záchranných prací, zejména vyklidit nebo strpět vyklizení pozemku, odstranit nebo strpět odstranění staveb, jejich částí nebo prostorů. V těchto situacích není třeba předchozího souhlasu oprávněné osoby se vstupem do nemovitosti, neboť při těchto zásazích dochází k bezprostřední neodkladné ochraně hodnot chráněných zákonem. Předchozího souhlasu oprávněné osoby ke vstupu na nemovitost je však třeba pro účely cvičení jednotek požární ochrany, což je druhý případ podle zákona o požární ochraně, kdy lze prolomit nedotknutelnost soukromých prostor. Není-li takový souhlas oprávněnou osobou udělen, rozhodne hasičský záchranný sbor kraje nebo obce, které cvičení jednotky požární ochrany organizují, o tom, zda vstup na nemovitost je pro cvičení této jednotky nutný. To však neplatí, jde-li o obydlí, kam lze vstupovat jen s předchozím souhlasem vlastníka nebo uživatele.¹⁶³

6.4.1 Zákaz vstupu na určená místa

Každá mimořádná situace¹⁶⁴ svou povahou vyvolává možné nebezpečí pro v danou chvíli na místě přítomný okruh osob z důvodu ohrožení jejich života, zdraví nebo majetku. Za účelem odvrácení nebezpečí je možné přítomné osoby z místa vykázat anebo naopak jim na takové místo přístup zakázat.

Příslušníci policie jsou k tomuto oprávnění nadáni ust. § 43 zákona o policii. Vyžaduje-li to splnění konkrétního úkolu policie, je policista oprávněn přikázat každému, aby po nezbytnou dobu nevstupoval na určené místo, po nezbytnou

¹⁶³ § 22 zák. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁴ myšleno všeobecně i konkrétně ve vztahu k § 2 písm. b) zák. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů

dobu se nezdržoval na určeném místě, nebo po nezbytnou dobu setrval na určeném místě, hrozí-li závažné ohrožení života nebo zdraví.

Ve stejném rozsahu jako policista jsou k tomuto oprávnění delegováni i strážníci obecní policie podle § 15 zákona o obecní policii, vyžaduje-li to plnění úkolů v jejich pravomoci. Nad rámec plnění vlastních úkolů je strážník předmětné oprávnění provést též na žádost orgánu, který má obdobné oprávnění, čímž je myšlena policie a HZS.

Také příslušník HZS je oprávněn, vyžaduje-li to účinné zabezpečení plnění úkolů hasičského záchranného sboru, vyzvat každého, aby nevstupoval na určená místa nebo aby se podrobil omezením vyplývajícím z provedení služebního zásahu.¹⁶⁵

Svou povahou výše uvedená oprávnění v konkrétních případech mohou bezprostředně směřovat vůči nedotknutelnosti obydlí, a to, jak v příkazu obydlí opustit, tak i v zákazu přístupu do něj. V rámci těchto zákonných oprávnění se jedná o pravomoc vůči každému, a to zcela beze zbytku, krom osob povolanych, kterými budeme rozumět zejména příslušníky záchranného integrovaného systému a jimi přizvaných osob (např. znalci, interveni poskytující základní psychologickou pomoc, kynologové se speciálně vycvičenými psi, pohřební služba a podobně).

¹⁶⁵ § 4 odst. 1 zák. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

7 Vstup do obydlí lékařem, resp. jeho přítomnost v něm

Lékař všeobecně do obydlí jiného vstupuje na základě souhlasu oprávněné osoby (čl. 12 odst. 1 Listiny). Nemá žádné zákonné zmocnění jako policista nebo hasič, které by jej opravňovalo ke vstupu do obydlí jiného. Nachází-li se již lékař v obydlí a v průběhu poskytování zdravotní péče je souhlas odvolán, dochází ke kolizi dvou chráněných zájmů zákonem, resp. dvou ústavně zaručených práv a svobod.

Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je totiž garantována čl. 7 odst. 1 Listiny, jako ustanovení proti neoprávněným zásahům do tělesné a duševní integrity člověka. „*Ústavodárce garanci nedotknutelnosti osoby pojí rovněž s ochranou soukromí. Jedná se však o 'zbytkovou' garanci soukromí, v kontrapozici s ochranou soukromí skrze čl. 10, 12 a 13 Listiny, která se uplatní pouze v segmentu ochrany tělesné a duševní integrity.*“¹⁶⁶ Tzv. generální klauzule vyjádřená v § 81 občanského zákoníku¹⁶⁷ výslovně stanovuje, že osobnost člověka je chráněna včetně jeho přirozených práv, každý je přitom povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Toto právo však nelze chápat absolutně, i Listina předpokládá možnost omezení nedotknutelnosti osoby, a to v případech stanovených zákonem.

Obecnou úpravu zásahu do integrity člověka upravuje ust. § 93-114 občanského zákoníku. Z této právní úpravy vyplývá, že k prolomení práva na nedotknutelnost osoby může dojít dvojím způsobem, a to buď na základě svobodného a *informovaného souhlasu*¹⁶⁸ anebo tzv. *zákonnou licencí*, na základě které lékař uskuteční rozhodnutí a proti vůli v daném případě oprávněně

¹⁶⁶ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-747-7. s. 161

¹⁶⁷ zák. č. 89/2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁸ Mimo případ stanovený zákonem nesmí nikdo zasáhnout do integrity jiného člověka bez jeho souhlasu uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích. Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného. Zákonný zástupce může udělit souhlas k zásahu do integrity zastoupeného, je-li to k přímému prospěchu osoby, která není schopna dát souhlas sama. (§ 93 občanský zákoník). Poskytování zdravotních služeb se souhlasem podobně upravuje § 34, 35 zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

setrvává v obydlí jiného a bude nadále poskytovat neodkladnou péči, resp. v případě nutnosti rozhodne i proti vůli pacienta o převozu do zdravotnického zařízení.

Právě poskytování zdravotní péče podle druhé možnosti je jednáním proti vůli pacienta. Podrobný výčet případů zákonné licence řeší speciální zákonná úprava obsažená v § 38 zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, která stanoví, že pacienta lze bez souhlasu hospitalizovat na základě pravomocného rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení formou lůžkové péče, pacientovi byla nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví¹⁶⁹, a podle trestního řádu nebo zákona o zvláštních řízeních soudních¹⁷⁰, bylo-li nařízeno vyšetření zdravotního stavu. Dále pak z důvodu, jestliže pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, anebo jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

Bez souhlasu pacienta lze poskytnout neodkladnou péči pouze v případě, kdy zdravotní stav neumožňuje pacientovi tento souhlas vyslovit, tím však není dotčeno dříve vyslovené přání¹⁷¹, anebo při léčbě vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta.

Ve vztahu k pacientovi, který dosud nenabyl zletilosti nebo pacientovi s omezenou svéprávností lze bez souhlasu poskytnout neodkladnou péči, pokud se jedná o léčbu vážné duševní poruchy, jestliže by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta, anebo je to nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví. Současně takové pacienty lze bez souhlasu zákonného zástupce nebo opatrovníka hospitalizovat též v případě, je-li dáno podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání.

¹⁶⁹ zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁰ zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷¹ blíže viz § 36 zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud se nejedná o případy subsumované pod zákonnou licenci, měl by lékař vždy respektovat vůli pacienta. Ostatně dříve udělený souhlas, u něhož je vyžadována písemná forma, může být odvolán,¹⁷² jedná se o tzv. *negativní revers*. To ostatně vyplývá i z obecného pravidla čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně.¹⁷³ I když se u informovaného nesouhlasu rovněž upřednostňuje písemná forma, není to nutnou podmínkou. Zásadní je, aby forma odmítnutí nevzbuzovala pochybnosti, co jednající skutečně zamýšlí. Odvolání souhlasu však není účinné, pokud již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušeni může způsobit vážné poškození zdraví nebo ohrožení života pacienta.¹⁷⁴ Pokud jde o učinění závěru dvou kolizně proti sobě postavených základních práv, konečné rozhodnutí by mělo být ponecháno na vůli pacienta, zda lékařskou péči přijme či nikoliv. *„Z ústavního principu nedotknutelnosti integrity osobnosti totiž vyplývá zásada svobodného rozhodování v otázkách péče o vlastní zdraví; proto při aplikaci ustanovení umožňujících ve vyjmenovaných případech, určité medicínské výkony či vyšetření provést i bez výslovného souhlasu občana (pacienta), je nutné šetřit podstatu této svobody a postupovat s maximální zdrženlivostí. Diagnóza není více než právo.“*¹⁷⁵ Rozhodnutí lékaře o nutnosti transportu pacienta z vlastního obydlí do zdravotnického zařízení i proti vůli dotčeného mnohdy vede obava z případné pozdější hrozby trestního řízení skrze neposkytnutí pomoci (§ 150 odst. 2 tr. zákoníku). Tuto domněnku však vyvrátil Ústavní soud, který konstatoval, že *„v oblasti poskytování zdravotní péče je třeba plně ctít zásadu svobody a autonomie vůle a možnost pacienta odmítnout poskytnutí péče, byť by byla považována za nezbytnou pro zachování jeho života. Lékaři a další zdravotničtí pracovníci mohou takové osoby přesvědčovat, mohou se snažit je přimět ke změně jejich postoje, pokud je zjevně pro ně škodlivý, ale v konečném důsledku nemohou zabránit realizaci rozhodnutí o odmítnutí péče, které bylo učiněno na základě svobodné a*

¹⁷² viz § 97 zák. č. 89/2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷³ Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.

¹⁷⁴ § 34 odst. 4 zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.5.2001, sp. zn. IV. ÚS 639/2000

vážné vůle dospělé svéprávné osoby, pouze z tohoto důvodu, že se domnívají, že toto rozhodnutí danou osobu poškozují. Proto jedná-li jakákoliv osoba v souladu s těmito pravidly, a potřebnou péči neposkytne s ohledem na nesouhlas pacienta, nemůže spáchat trestný čin neposkytnutí pomoci, neboť by nebyl naplněn jeden z nezbytných znaků trestného činu, tj. protiprávnost jednání.“¹⁷⁶

S ohledem na shora uvedené lze konstatovat, že další setrvání lékaře, potažmo i jiného zdravotnického personálu, v obydlí, poté co byl dříve udělený souhlas pacientem vzat zpět, tak povede k závěru o neoprávněném zásahu do nedotknutelnosti obydlí, resp. po zpětvzetí souhlasu bude taková přítomnost lékaře v obydlí jiného (pacienta) již neoprávněná.

¹⁷⁶ viz Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.1.2017, sp. zn. I. ÚS 2078/16

8 Ostatní zásahy do nedotknutelnosti obydlí podle čl. 12 odst. 3 Listiny

I když převážná část textu byla dosud věnována zásahům do obydlí v trestněprávní rovině nebo případům vstupu do obydlí bezpečnostními složkami při plnění jejich úkolů ze zákona přímo vyplývajících, na tomto místě se alespoň ve stručnosti zmíníme o tzv. jiných zásazích do nedotknutelnosti obydlí podle čl. 12 odst. 3 Listiny ze strany veřejné správy a rovněž nelze zapomenout na výkon exekucí. Ustanovení čl. 12 odst. 3 Listiny, jak už bylo naznačeno výše, svou limitační klauzulí připouští zásahy do nedotknutelnosti obydlí, pokud jsou *dovoleny zákonem* a jen, *je-li to nezbytné* pro ochranu demokratické společnosti za účelem ochrany života nebo zdraví osob, ale také pro ochranu práv a svobod druhých anebo je to nezbytné pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku, ale i pokud je to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

Již samotné označení „*jiné zásahy*“ zdánlivě vyvolává dojem, že výkon domovní prohlídky je vůbec tím nejzávažnějším zásahem, a proto je nezbytné její výkon podmínit povolením soudu, zatímco u tzv. jiných zásahů tomu tak úplně není. Přitom vstupy do obydlí ze strany veřejné správy za účelem provedení kontroly či místního šetření, byť stanovené zákonem, mají z hlediska intenzity zásahu srovnatelné postavení s domovní prohlídkou či prohlídkami jiných prostor.¹⁷⁷ „*Mezi právními formami realizace veřejné správy přicházejí pro určité situace v úvahu některé právem předvídané úkony, které mají pro postavení jejich adresátů přímé právní důsledky. Svou povahou se jedná zpravidla o tzv. bezprostřední zákroky orgánů veřejné správy, nebo o některé úkony při tzv. výkonu správních rozhodnutí. Jedná se o mimořádnou formu realizace veřejné správy, která v mimořádných situacích nastupuje namísto jiných právních forem realizace, zpravidla individuálních správních aktů, nebo slouží k přímému vynucení existující dobrovolně nesplněné povinnosti.*“¹⁷⁸ Jak Průcha dále uvádí, takové úkony veřejné správy lze však uplatnit jen pro případy, které připouští platné právo, a to jen za podmínek, které jsou právními normami pro jejich

¹⁷⁷ srov. HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. vyd. C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-812-2, s. 438

¹⁷⁸ PRŮCHA, P. *Správní právo. Obecná část. 7. doplněné a aktualizované vydání*. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2007, ISBN 978-80-7239-207-0, s. 316

uplatnění stanoveny. U bezprostředních zákroků platí podmínka, že k nim může být přistoupeno pouze v případě naléhavosti zásahu, či nemožnosti jiného právního řešení a současně musí být dodržena ona již výše zmiňovaná podmínka zásady přiměřenosti zásahu. „*Charakteristickým rysem správního jednání je prioritizace zákona, podřízenost těchto jednání zákonu. Správní jednání slouží k dosažení účelů a cílů veřejné správy. Toto jednání je podřízeno zákonu a je projevem vůle příslušných subjektů veřejné správy.*“¹⁷⁹

8.1 Kontrolní činnost správních orgánů

Veřejná správa představuje cílenou činnost při zachování právních záruk, když ale nezbytným předpokladem pro plnění zákonných cílů se vyžaduje i výkon kontrolních pravomocí, což v konečné podobě mnohdy představuje i zásah do obydlí. Kontrola veřejné správy zajišťuje provádění veškerých potřebných činností v odpovídajícím rozsahu. „*Kontrolou se zjišťuje, nakolik odpovídá existující stav tomu, co býti mělo nebo býti má, zjišťují se příčiny nesplnění příslušných povinností, a ze zjištěného stavu se vyvozují závěry a stanoví příslušná opatření.*“¹⁸⁰ Kontrola tak umožňuje poznání skutečnosti, bez které nelze předvídat vývoj kontrolovaného jevu a správně stanovit budoucí cíle. Již průběh kontroly může vést k odstranění či nápravě nežádoucích odchylek.¹⁸¹

Základním právním předpisem pro výkon kontroly ve veřejné správě je zák. č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů, který upravuje postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků, jiných orgánů a právnických nebo fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (dále jen „kontrolní orgán“), při kontrole činnosti orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků, jiných orgánů, právnických a fyzických osob (dále jen „kontrolovaná osoba“). Kontrolní orgán při kontrole zjišťuje, jak kontrolovaná osoba plní povinnosti, které jí vyplývají z jiných právních předpisů nebo které jí byly uloženy na základě zákona.

¹⁷⁹ POLIÁN, M. *Veřejná správa*. vyd. Cor Jesu Český Těšín, 2000, ISBN neuvedeno, s. 28-29

¹⁸⁰ PRŮCHA, P. *Správní právo. Obecná část. 7. doplněné a aktualizované vydání*. vyd.

Masarykova univerzita v Brně, 2007, ISBN 978-80-7239-207-0, s. 325

¹⁸¹ Tamtéž.

Podle § 5 zákona o kontrole se kontrola zahajuje z moci úřední (*ex officio*) a její zahájení spočívá v tzv. prvním kontrolním úkonu, kterým se rozumí:

- předložení pověření ke kontrole kontrolované osobě nebo jiné osobě, která kontrolované osobě dodává nebo dodala zboží nebo ho od ní odebrala či odebírá, koná nebo konala pro ni práce, anebo jí poskytuje nebo poskytovala služby nebo její služby využívala či využívá, případně se na této činnosti podílí nebo podílela, tedy osobě, jež je přítomna na místě kontroly,
- doručením oznámení o zahájení kontroly kontrolované osobě; součástí oznámení musí být pověření ke kontrole, anebo seznam kontrolujících, nebo,
- první z kontrolních úkonů bezprostředně předcházejících předložení pověření ke kontrole kontrolované osobě nebo povinné osobě, jež je přítomna na místě kontroly, pokud je provedení takových kontrolních úkonů k výkonu kontroly třeba.

Pokud je kontrola zahájena podle první a poslední možnosti bez přítomnosti kontrolované osoby, informuje kontrolující kontrolovanou osobu o zahájení kontroly dodatečně.

Kontrolní orgán je podle § 7 zákona o kontrole v souvislosti s výkonem kontroly oprávněn vstupovat do staveb, dopravních prostředků, na pozemky a do dalších prostor *s výjimkou obydlí*, jež vlastní nebo užívá kontrolovaná osoba anebo jinak přímo souvisí s výkonem a předmětem kontroly, je-li to nezbytné k výkonu kontroly. *Do obydlí je kontrolující oprávněn vstoupit jen tehdy, je-li obydlí užívané k podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti nebo v případě, kdy se mají prostřednictvím kontroly odstranit pochybnosti o tom, zda je obydlí užívané k těmto účelům a nelze-li dosáhnout splnění účelu kontroly jinak.* Vlastníci nebo uživatelé těchto prostor jsou povinni kontrolujícímu vstup umožnit. Při provádění kontroly je povinností kontrolujícího šetřit práva a oprávněné zájmy kontrolovaného a mj. o provedené kontrole musí být obligatorně vyhotoven protokol, který se doručuje kontrolovanému.

Zákonná licence k vykonání kontroly, a tedy i oprávnění vstoupit do obydlí kontrolovaného, se nazývá *pověření ke kontrole*, které vydává vedoucí kontrolního

orgánu, anebo jím pověřená osoba a má buďto písemnou formu k provedení konkrétní kontroly, nebo má podobu průkazu, pokud tak stanoví jiný právní předpis. Kontrolovaná osoba je povinna kontrolnímu orgánu umožnit výkon jeho oprávnění a k tomu musí poskytnout potřebnou součinnost. Odmítne-li kontrolovaná osoba poskytnout součinnost, nelze si do kontrolovaných prostor sjednat přístup násilím, ale pouze toliko uložením pokuty.¹⁸²

8.2 Některé příklady jiných zásahů do obydlí ze strany veřejné správy

Zákon o kontrole jakožto *lex generalis* je užíván těmi kontrolními orgány, které jsou k provedení kontroly tímto zákonem přímo pověřeny.¹⁸³ Ostatní správní orgány při své činnosti při uplatňování veřejné moci jednájí podle speciálních zákonných úprav, přičemž některé si nyní představíme. Tato oprávnění jsou typickými zásahy ve smyslu čl. 12 odst. 3 Listiny.

Orgán sociálně právní ochrany dětí

Tak například podle § 52 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, mohou zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany v souvislosti s plněním úkolů podle tohoto zákona¹⁸⁴ navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije v obydlí a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení, v zařízení poskytovatele zdravotních služeb, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má dítě chování. Zaměstnanci jsou oprávněni k pořizování obrazových a zvukových

¹⁸² Podle § 15 zákona o kontrole se fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba dopustí přestupku tím, že jako kontrolovaná osoba nesplní některou z povinností podle § 10 odst. 2, nebo jako povinná osoba nesplní povinnost podle § 10 odst. 3 (v obou případech se jedná o nesplnění povinností při poskytování součinnosti a vytvoření podmínek umožňující provést kontrolu). Za přestupek tak lze uložit pokutu do 500000 Kč, resp. pokutu až do výše do 200000 Kč.

¹⁸³ Například vydává-li obec nebo kraj *průkaz osoby vykonávající kontrolu*, prokazují se zaměstnanci živnostenského úřadu při kontrole tímto průkazem. Nevydává-li obec nebo kraj průkaz podle věty první, prokazují se zaměstnanci živnostenského úřadu vykonávající kontrolu *písemným pověřením k jednotlivé kontrole*, viz § 60b zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁴ Sociálně-právní ochranou dětí se podle § 1 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

záznamů dítěte a prostředí, v němž se dítě zdržuje, je-li to třeba pro účely ochrany práv dítěte.

Probační a mediační služba

Podle § 334b trestního řádu je probační úředník Probační a mediační služby¹⁸⁵ při kontrole výkonu trestu domácího vězení namátkovou kontrolou oprávněn zkontrolovat, zda se odsouzený nachází v nařízeném místě výkonu tohoto trestu, kterým bude vždy obydlí odsouzeného, což je předpoklad pro uložení daného trestu. Za tímto účelem je odsouzený povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu a strpět pořízení svých biometrických údajů probačním úředníkem. Pořizovanými biometrickými údaji jsou otisky prstů, rysy obličeje a záznam hlasu.

Česká obchodní inspekce

Kontrolu fyzických a právnických osob, které nabízejí, prodávají, dodávají nebo uvádějí na trh výrobky, nabízejí nebo poskytují služby nebo vyvíjejí jinou činnost, provádí Česká obchodní inspekce. Pokud nelze účelu kontroly dosáhnout jinak, je inspektor oprávněn v případě důvodného podezření na závažné porušení povinnosti stanovených jinými právními předpisy zjednat si v souvislosti s výkonem kontroly přístup do staveb, dopravních prostředků, na pozemky a do dalších prostor s výjimkou obydlí, jež vlastní nebo užívá kontrolovaná osoba anebo jinak přímo souvisí s výkonem a předmětem kontroly, včetně otevření uzavřených prostor. Inspektor je povinen při vstupu do těchto prostor a při následném výkonu kontroly zajistit přítomnost nezúčastněné osoby, nemusí tak učinit, hrozí-li nebezpečí z prodlení.¹⁸⁶

Energetický regulační úřad

Energetický regulační úřad, resp. jeho zaměstnanec je oprávněn vstoupit do obchodních prostor osoby, u které provádí místní šetření v záležitostech týkajících se obchodu s elektřinou nebo plynem. Osoba, u které šetření probíhá, je povinna poskytnout nezbytnou součinnost a výkon těchto oprávnění strpět.¹⁸⁷

¹⁸⁵ zák. č. 257/2000 Sb., o Probační mediační službě, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁶ viz § 6 zák. č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁷ viz § 18b zák. č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů

Orgány zeměměřičství

Orgány státní správy zeměměřictví a katastru nemovitostí České republiky, orgány Ministerstva obrany a jím zřízené nebo založené právnické osoby v rozsahu potřeb obrany státu a jiné orgány státní správy a orgány územní samosprávy v rozsahu své působnosti, resp. jejich pověřeni zaměstnanci jsou oprávněni při výkonu zeměměřických činností v nezbytném rozsahu vstupovat a vjíždět na pozemky po předchozím oznámení vlastníkovi nebo oprávněnému uživateli pozemků. Do staveb mohou tyto osoby vstupovat se souhlasem vlastníka nebo oprávněného uživatele stavby. Společně s nimi mohou na pozemky vstupovat a vjíždět a do staveb vstupovat i jejich pomocní pracovníci. Vlastník nebo oprávněný uživatel pozemku nesmí těmto osobám ve vstupu a vjíždění na pozemek bránit.¹⁸⁸

Celní orgány

Při celní kontrole je povinná osoba povinna umožnit kontrolu zboží přepravovaného silničním dopravním prostředkem na místě určeném správcem cla. Pracovníci celního úřadu tak mohou provádět prohlídku vnitřních prostor dopravních prostředků za účelem zjištění, zda se ve vozidle nenachází věci podléhající celnímu dohledu, mají-li k tomu důvodné podezření.¹⁸⁹

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Jako další možný, velmi významný, zásah do jiných prostor lze uvést případ podle zák. č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 21g cit. zákona jsou soutěžitelé¹⁹⁰ povinni podrobit se šetření Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen *Úřad*) na pozemcích a ve všech objektech, místnostech a dopravních prostředcích, které užívají při své činnosti v hospodářské soutěži, přičemž zákonem se tyto prostory dále označují jako *obchodní prostory*. Zaměstnanci Úřadu jakož i jím další pověřené osoby jsou v rámci místního šetření oprávněni mj. vstupovat do obchodních prostor

¹⁸⁸ viz § 7 zák. č. 200/1994 Sb., o zeměměřičství, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁹ viz § 5–11 zák. č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁰ Soutěžiteli se podle § 2 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže se rozumí fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupení nejsou právnickými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli.

soutěžitelů, u kterých šetření probíhá; ověřit, zda se v případě dokumentů a záznamů jedná o obchodní záznamy; pečeti obchodní prostory, popřípadě skříně, schránky nebo obchodní záznamy v nich se nacházející na dobu a v rozsahu nezbytném k provedení šetření, přičemž jsou povinni Úřadu poskytnout součinnost a tyto úkony strpět. Pokud ovšem soutěžitel potřebnou součinnost neposkytne, může si Úřad do požadovaných prostor zjednat přístup, tzn. je předpokládán i násilný vstup do požadovaných prostor dotčeného. Šetření se provádí na základě písemného pověření vystaveného předsedou Úřadu nebo jinou jím pověřenou osobou. Před zahájením šetření sdělí Úřad soutěžiteli, v jehož obchodních prostorách má šetření na místě proběhnout, právní důvod a účel šetření a poučí ho o jeho právech a povinnostech podle cit. zákona, včetně možnosti uložení pokuty. Proti šetření v obchodních prostorách soutěžitelů lze podat žalobu, tzn. že je vykonatelné ihned a místní šetření tak má svým způsobem povahu neodkladného úkonu, tak jak tomu je u domovní prohlídky, resp. prohlídky jiných prostor a pozemků.

Z hlediska ochrany obydlí je nutné neopomenout ust. § 21g zákona o ochraně hospodářské soutěže. Podle něho, je-li důvodné podezření, že se obchodní záznamy nacházejí v jiných než obchodních prostorách, *včetně bytů fyzických osob*, které jsou statutárními orgány soutěžitele nebo jejich členy nebo jsou k soutěžiteli v pracovněprávním nebo obdobném vztahu, může šetření s předchozím souhlasem soudu probíhat i v takových prostorách. Předmětné ustanovení tak přímo předpokládá zásah do obydlí uvedených osob a současně předpokládá předchozí souhlas soudce. Povolovací režim se děje v intencích § 323 až 331 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Pro vydání *souhlasu* ke vstupu do obydlí stran soutěžitele je místně příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Řízení se koná, je-li důvodné podezření, že se při šetření narušení hospodářské soutěže podle zákona o ochraně hospodářské soutěže nacházejí obchodní knihy nebo jiné záznamy v jiných než obchodních prostorách, včetně bytů fyzických osob, které jsou členy statutárních orgánů nebo zaměstnanci soutěžitele, a má-li být takové šetření v těchto prostorách provedeno. Řízení o vydání souhlasu se zahajuje na návrh Úřadu nebo na návrh Evropské komise. Návrh žadatelů o vydání souhlasu podle § 325 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních

soudních, musí kromě obecných náležitostí obsahovat označení jiných než obchodních prostor, v nichž má být šetření provedeno, a musí v něm být uveden předmět a účel šetření, doba, ve které má být šetření provedeno, a skutečnosti, které dokládají důvodné podezření, že se důkazní materiály nacházejí v návrhu označených prostorech. Pokud návrh neobsahuje všechny náležitosti, nebo je nesrozumitelný nebo neurčitý, soud ho odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti, nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije. Soud návrh odmítne rovněž tehdy, byl-li podán někým, kdo k návrhu není oprávněn (§ 327). Danou problematikou, tedy výkonem místního šetření ze strany Úřadu, se zabýval i Ústavní soud, resp. Evropský soud pro lidská práva.¹⁹¹

Inspekce životního prostředí

Dále podle § 17 odst. 1 písm. e) zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, je provozovatel stacionárního zdroje povinen umožnit osobám pověřeným ministerstvem, obecním úřadem obce s rozšířenou působností a inspekci (myšleno Inspekci životního prostředí) přístup ke stacionárnímu zdroji (kotle na tuhá paliva) a jeho příslušenství, používaným palivům a surovinám a technologiím souvisejícím s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, za účelem kontroly dodržování povinností vyplývajících z uvedeného zákona. Vznikne-li důvodné podezření (odst. 2 cit ustanovení), že provozovatel spalovacího stacionárního zdroje umístěného v rodinném domě, v bytě nebo ve stavbě pro rodinnou rekreaci, nejde-li o prostory užívané pro podnikatelskou činnost, porušil některou z povinností podle předmětného zákona, avšak toto porušení nelze prokázat bez provedení kontroly spalovacího stacionárního zdroje, jeho příslušenství nebo používaných paliv, obecní úřad obce s rozšířenou působností provozovatele na tuto skutečnost

¹⁹¹ viz. Rozsudek ESLP ze dne 2.10.2014 č. 97/11, ve věci Delta pekárny, a.s. proti České republice. [online]. [cit. 25.2.2022]. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9FAFB9225580C90BC1257D8E0050B3A8/\\$file/Delta%20pek%C3%A1rny-rozsudek-opr.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9FAFB9225580C90BC1257D8E0050B3A8/$file/Delta%20pek%C3%A1rny-rozsudek-opr.pdf?open&)

písemně upozorní a poučí jej o povinnostech provozovatele spalovacího stacionárního zdroje a o následcích opakovaného důvodného podezření na jejich porušení v podobě provedení kontroly. Pokud opakovaně vznikne důvodné podezření, že tento provozovatel nadále nebo opětovně porušuje některou z povinností vyplývajících ze zákona o ochraně ovzduší, je kontrolující oprávněn vstoupit do jeho obydlí za účelem kontroly dodržování povinností. Vlastník nebo uživatel těchto prostor je povinen umožnit kontrolujícímu přístup ke spalovacímu stacionárnímu zdroji, jeho příslušenství a používaným palivům. Problematikou vstupu do obydlí při kontrole stacionárních zdrojů se v minulosti zabýval i ústavní soud, když konstatoval, že „na stupnici závažnosti omezení základního práva *"podstatný – mírný – nízký"* představuje napadená právní úprava podle Ústavního soudu *mírné omezení nedotknutelnosti obydlí. Kontrola, kterou zavádí (myšleno zákon o ochraně ovzduší), přestupková odpovědnost, nejsou natolik intenzivním zásahem, jaký představuje např. institut domovní prohlídky v trestním řízení podle čl. 12 odst. 2 Listiny. V případě domovní prohlídky totiž zásahu v podobě vstupu do obydlí dotčený jednotlivec nemůže nijak zabránit a musí jej strpět. Kontrola podle § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší však v tomto smyslu představuje mírnější omezení nedotknutelnosti obydlí, protože jí provozovatel spalovacího stacionárního zdroje může (pod hrozbou pokuty) zamezit, a nedopustit tak zásah do svého soukromí. Pokud k ní dojde, pak má kontrolní orgán právo přístupu pouze ke stacionárnímu zdroji, jeho příslušenství a k používaným palivům. Nemůže vstupovat do jiných prostor, než ve kterých je umístěn stacionární zdroj, jeho příslušenství a používané palivo.*“¹⁹²

Ve vztahu k výše uvedenému Ústavní soud dodal, že české správní právo zná hned několik obdobných kontrol a místních šetření či zásahů spojených s možným omezením práva na respektování soukromého života. Kromě výše uváděného místního šetření jde také o vstup na pozemky a do staveb podle ustanovení § 172 odst. 3 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon); místní šetření v daňovém řízení podle ustanovení § 81 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších

¹⁹² viz Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.7.2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/17

předpisů; nebo např. o vstup na pozemky podle ustanovení § 60 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění zákona č. 150/2010 Sb. I v případě těchto uvedených předpisů, jejichž výčet není taxativní, se konkrétní oprávnění dostávají do kolize s právem na ochranu nedotknutelnosti obydlí či obecněji s ochranou práva na respektování soukromého života.

8.3. Exekutor a jeho činnost v obydlí

Exekuční řízení je druhem občanského soudního řízení, v rámci kterého je exekutor oprávněn vstupovat do obydlí a jeho činnost tak nepochybně vykazuje postup ve smyslu čl. 12 odst. 3 Listiny. Jedná se o tzv. *mobiliární exekuce*, které mají za cíl dohledat majetek dlužníka v místech, kde se zdržuje, podniká nebo svůj majetek ukrývá. Exekutor při své činnosti bude postupovat podle exekučního řádu,¹⁹³ a pokud určité otázky nejsou upraveny tímto předpisem, pak použije občanský soudní řád¹⁹⁴, zejména hlavu šestou, která upravuje výkon rozhodnutí.¹⁹⁵

Samotným účelem exekuce je chránit práva a oprávněné zájmy věřitele prostřednictvím exekutora, exekuční řízení se zahajuje jen na návrh. Návrh je podáván na základě tzv. exekučního titulu.¹⁹⁶ Exekutor může začít zjišťovat a zajišťovat majetek povinného nejdříve poté, kdy soud vydal *pověření a nařízení exekuce*, přičemž povinností soudu nebo exekutora je zahájenou exekuci zapsat do Rejstříku, který spravuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky.

¹⁹³ zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁴ zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁵ srov. Právní úprava exekučního řízení a judikatura. [online]. [cit. 25.2.2022]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/pravni-uprava-exekucniho-rizeni-a-judikatura/>

¹⁹⁶ Podle § 40 exekučního řádu se exekučním titulem rozumí vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek, vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek, vykonatelný rozhodčí nález, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu, vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci, jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

Exekutor poté, kdy od soudu obdržel pověření, posoudí a rozhodne, jakým způsobem bude exekuce provedena, a vydá nebo zruší exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen. *Exekučním příkazem* se rozumí příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů, který taxativně vymezuje zákon. Oněmi způsoby se zjednodušeně řečeno rozumí příkázání pohledávky z účtu povinného, příkázání jiné peněžité pohledávky nebo srážky ze mzdy a jiných příjmů, prodej movitých věcí a prodej nemovitých věcí, které povinný nepoužívá pro své bydlení a jako nejzazší možný způsob výkonu exekuce je prodej nemovitých věcí používaných povinným k bydlení. Exekutor je povinen v exekučním příkazu zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepoměru výše dluhů povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění dluhů povinného dosaženo.

Exekuce, která je realizována prodejem movitých a nemovitých věcí podle § 66 exekučního řádu, předpokládá vstup do obydlí povinného za účelem soupisu všech movitých věcí, kterých se může týkat exekuce, jakož i případně oceňování nemovité věci, jejího příslušenství a jednotlivých práv a závad s nemovitou věcí spojených. Soupis a oceňování věcí tak nutně předpokládá přítomnost exekutora tam, kde se věci nacházejí, a to zpravidla v obydlí a jiných prostorách užívaných povinným.

Samotný vstup do místa výkonu rozhodnutí je upraven občanským soudním řádem. Výkonu předchází doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, které se doručuje až při provádění výkonu. Není-li při provádění výkonu povinný přítomen, doručí se mu usnesení spolu s vyrozuměním o tom, že byl proveden soupis a které věci byly sepsány. Podle § 325a občanského soudního řádu, vyžaduje-li to účel výkonu rozhodnutí, je ten, kdo provádí výkon¹⁹⁷, oprávněn učinit osobní prohlídku povinného a prohlídku bytu, sídla a jiných místností povinného, jakož i jeho skříní nebo jiných schránek v nich umístěných, kde má povinný svůj majetek; za tím účelem je oprávněn zjednat si do bytu nebo do jiné místnosti povinného přístup, popřípadě uzavřené skříně nebo jiné schránky otevřít. Povinný musí umožnit vykonavateli přístup na všechna místa, kde se jeho movité věci

¹⁹⁷ Výkon exekucí provádí soudní vykonavatelé, viz § 27 exekučního řádu, resp. § 265 občanského soudního řádu

nacházejí. Pokud tak neučiní, může si vykonavatel k bytu nebo jiným prostorám zjednat přístup, tedy zákon předpokládá i násilné otevření dotčených prostor. Dlužník je přitom povinen strpět všechny úkony související s výkonem rozhodnutí. O průběhu prohlídky bytu a jiných místností ten, kdo provádí výkon rozhodnutí, pořídí zvukový a obrazový záznam. O tom musí být přítomné osoby poučeny při zahájení prohlídky. Nezúčastněnou osobu v daném případě nahrazuje naznačený postup.

Výkon exekuce pro dlužníka představuje významný zásah do jeho práv a svobod a nezřídkem je doprovázen emocionálním jednáním, které má někdy i násilnou povahu. Proto podle § 33 odst. 2 exekučního řádu Policie České republiky poskytne exekutorovi na jeho žádost ochranu a součinnost podle zákona o policii.¹⁹⁸

Svou povahou se výkon exekuce nápadně podobá výkonu domovní prohlídky. Zásadní rozdíl tkví v tom, že zatímco domovní prohlídka je určena výhradně pro účely trestního řízení, jak vyplývá již z čl. 12 odst. 2 Listiny, výkon exekuce spadá pod odst. 3 čl. 12 Listiny, jako zásah do nedotknutelnosti obydlí za účelem ochrany práv a svobod druhých, v daném případě věřitele; jinak řečeno, zatímco při domovní prohlídce se věci zajišťují pro účely trestního řízení, při exekuci se tak děje pro ochranu práv věřitele.

¹⁹⁸ viz § 21 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Závěr

Pojem *obydlí* nás provázel celou prací a je nutno uznat, že otázka, komu právo na jeho nedotknutelnost svědčí a jak se má vůbec přistupovat k výkladu pojmu *obydlí*, resp. jaké prostory lze ještě pod obydlí podřadit, činí v praxi mnohdy nemalé potíže. Je zřejmé, že zákonné vymezení *obydlí* v trestním zákoníku, jako jediné právní definice pojmu *obydlí* v našem právním řádu vůbec, právní jistotě příliš nepomáhá. I možná z tohoto důvodu bylo dřívější judikaturou soudů obydlí spíše vykládáno v užším slova smyslu, a to až do doby, než Ústavní soud přišel se svým přelomovým nálezem sp. zn. Pl. ÚS 3/09, ve kterém jednoznačně konstatoval, že *„interpretace práva na soukromí v prostorové podobě, tj. právo na respektování a ochranu obydlí před zásahy zvenčí, se neomezuje jen na ochranu prostor užívaných k bydlení, nýbrž právo na respekt a ochranu obydlí, společně s právem na nedotknutelnost osoby a soukromí, a s právem na ochranu osobní svobody a důstojnosti, se považuje za nedílnou součást soukromé sféry každého jednotlivce, v případě obydlí vymezeného prostorově.“* Tím jasně určil závazný směr, jakým způsobem má být pojem obydlí do budoucna vykládán. Svým rozhodnutím se přiklonil k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, který se dlouhodobě přiklání k názoru, že ochrana soukromé sféry života je hodna i v takových prostorách, které ze své podstaty nejsou obydlim v pravém slova smyslu a všeobecně jsou označovány jako *nebytové* nebo *jiné prostory* a s ohledem na okolnosti určitého konkrétního případu, tak může být status obydlí přiznán nejrůznějším prostorovým sférám. Nejsem si zcela jistý, zda natolik extenzivní pojetí vnímání obydlí je zcela správné. Ostatně i někteří soudci Ústavního soudu se vyjádřili proti, konkrétně Jan Musil zkonstatoval, že *„citlivá diferenciacie ústavních práv a svobod je nezbytná jak pro zákonodárce, tak pro orgány aplikující právo. Je všeobecně známo, že ústavní práva se velmi často ocitají ve vzájemné kolizi a testem proporcionality je třeba zvažovat, kterému základnímu právu nebo veřejnému statku je nutno dát přednost. Pro trestní řízení je takové kolizní zvažování hodnot charakteristické, protože je třeba vybalancovat na jedné straně veřejný zájem na účinném potírání kriminality, na straně druhé pak ochranu práv a svobod obviněného.“* Nutno dodat, že podstatou celého sporu bylo provedení prohlídky kravínu, jakožto jiné prostory, ve které byla realizována nelegální výroba

omamných a psychotropních látek, přičemž k prohlídce došlo na základě příkazu státního zástupce, jakožto tehdy legitimního prostředku, avšak stěžovatelka se domnívala, že bylo porušeno její právo na soukromí v prostorové sféře a takový zásah je přípustný pouze na základě předchozího souhlasu soudce. K úvaze si ještě vypůjčím větu z odlišného stanoviska soudce Musila, která svým způsobem vyjadřuje i můj názor na problematiku pojetí pojmu *obydlí*. „*Marně přemýšlíme o tom, jakými atributy by bylo možno charakterizovat soukromý život vedený v kravíně – pěstírně konopí.*“

Závěrečná část práce s právní problematikou obvykle patří úvahám či představám *de lege ferenda*. Proto plynule naváží na výše vzpomínaný plenární nálezn, díky němuž povolovací režim prohlídek jiných prostor a pozemků doznal změny v podobě požadavku soudní kontroly nad zachováním zákonnosti tohoto institutu trestního řízení, avšak zákonodárce nakonec připustil i tu možnost, že prohlídku lze provést i bez příkazu, ale pouze za podmínky, že souhlasu soudce nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu, navíc s podmínkou bezodkladného dodatečného opatření příkazu. Z dikce zákona a judikatury Ústavního soudu je evidentní, že domovní prohlídka, ale nakonec i prohlídka jiných prostor a pozemků jsou vnímány jako *ultima ratio* při zásazích do nedotknutelnosti obydlí a atribut soudního povolení je tak nezbytným předpokladem pro jejich vykonání.

Tak tomu ale není v případě operativně pátracího institutu sledování osob a věcí, neboť pokud není sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí a jsou při něm pořizovány obrazové, zvukové nebo jiné záznamy, postačí v takovém případě povolení státního zástupce. V zásadě tak opět narazíme na zásadní problém, co lze ještě považovat za obydlí jiného, ale jak se zdá, s ohledem na názor Ústavního soudu, není třeba žádného důvodu odchylovat se od výkladu pojmu obydlí v širokém slova smyslu. V rozporu s vlastní tezí však Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 1983/13 konstatoval, že při sledování osobních motorových vozidel na veřejnosti, při kterém jsou pořizovány záznamy, nedosahuje takové intenzity zásahu do soukromí, k němuž dochází u domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor a pozemků. Podle mého názoru jakékoliv sledování vnitřní soukromé prostorové sféry jedince představuje mnohem intenzivnější zásah, než

který představuje domovní prohlídka či prohlídka jiných prostor, které jsou lakonicky řečeno jednorázovou záležitostí trestního řízení. Sledování však samo osobě představuje operativně pátrací prostředek *pro futuro*. Orgány činné v trestním řízení si jím bez vědomí sledované osoby utajovaným způsobem opatřují důkazy pro další fáze trestního řízení a to po relativně velmi dlouhou dobu, kterou se rozumí šest měsíců a lze ji opakovaně prodloužit. Další problémy související s úpravou sledování podle § 158d odst. 2 tr. řádu jsou nastíněny a zahrnuty zejména v kapitole 4.4.3. Otázkou tak je, zda by si toto zákonné ustanovení, jako jedno z důkazních prostředků, nezasloužilo jasnou a zcela srozumitelnou úpravu. Zejména mám na mysli, že pokud by bylo zasahováno do *vnitřní prostorové sféry* jedince podřaditelné pod tzv. jiné prostory, bylo by takové jednání policejního orgánu podmíněno předchozí soudní kontrolou, avšak jestliže by věc nesnesla odkladu a vydání povolení nešlo dosáhnout předem, mohl by policejní orgán provést sledování i bez povolení, které by si vyžádal následně prostřednictvím státního zástupce u nezávislého a nestranného orgánu, tedy soudu. V případě, že je sledování prováděno z tzv. vnější sféry a jsou při něm pořizovány obrazové a zvukové nebo jiné záznamy, plně podle mého názoru postačuje povolení státního zástupce, neboť takové případy nepředstavují natolik intenzivní zásah do soukromí, aby vyžadovaly předběžnou soudní kontrolu. Naznačená zákonná úprava by pravděpodobně zamezila mnoha ústavním stížnostem¹⁹⁹ a v konečném důsledku by stanovila jednoznačný postup pro orgány využívající předmětné oprávnění.

Zásah do vnitřní prostorové sféry bude vždy spojen i se zásahem do soukromého života. Jaké formy lidského jednání ještě představují právo na soukromý život, je velmi obtížné definovat. V disentním stanovisku onoho nálezu, který jinak v českém právním prostoru přinesl požadavek na široké vnímání obydlí, se ale nachází zajímavá myšlenka, že definice soukromého života nemůže být spjata pouze s bezbřehým prostorovým vymezením a provozováním jakékoliv činnosti, dokonce i takové, která má jen kriminální povahu. Na druhou stranu však nelze mít pochyb, že *"zejména v dnešní době, kdy autonomní naplňování soukromého života a pracovní či zájmové aktivity spolu úzce souvisejí, nelze činit*

¹⁹⁹ např. Usnesení Ústavního soudu ze dne 24.4.2021 sp. zn. I. ÚS 370/12

tak ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení od soukromí vytvářeného v místech a prostředí, sloužících k pracovní či podnikatelské činnosti anebo k uspokojování vlastních potřeb či zájmových aktivit", jak již bylo v textu citováno.

V případě ostatní právní úpravy týkající se zásahu do nedotknutelnosti obydlí si nemyslím, že by jednotlivá oprávnění byla v rozporu s ústavně chráněnými hodnotami. Vždy bude docházet ke kolizi dvou nebo dokonce vícero hodnot chráněných ústavním právem. Faktický problém spíše bude představovat samotný výkon a provedení zásahů ze strany orgánů veřejné správy.

V úvodu jsem se ptal, zda právní ochrana doznala změn oproti dobám minulým, kdy o osudu jedince bylo někdy rozhodnuto dříve, než vůbec započalo formální projednání u soudu. V současné době je k ochraně ústavně zaručených práv a svobod povolán Ústavní soud, který tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavních stížnostech proti pravomocným rozhodnutím a jiných zásazích orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod. Některá rozhodnutí Ústavního soudu jsou sice občas diskutabilní, ale je zřejmé, že jeho činnost poskytuje nezávislou ochranu ústavně zaručených práv před nepřipustnými zásahy státní moci. Je tak v konečném důsledku posledním garantem ochrany práva na nedotknutelnost obydlí a jiných prostor.

Seznam použité literatury

Monografie a odborné publikace

- WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář.* vyd. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-750-6
- PAVLÍČEK, V., a kol. *Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání.* vyd. Leges, 2015, ISBN- 978-80 7502-084-0
- HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M., a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář.* vyd. C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-812-2
- GERLOCH, A., a kol. *Ústavní systém České republiky. 5. vydání.* vyd. Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, ISBN- 978-80-7380-423-7
- FILIP, J. *Ústavní právo. 2. vydání.* vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2010, ISBN- 978-80-210-5153-9
- FILIP, J., SVATOŇ, J., ZIMEK, J. *Základy státovědy. 3. opravené vydání.* vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2002, ISBN 80-210-30-232
- Kratochvíl, J. *Lidská práva v praxi obecných soudů,* vyd. Leges, 2020, ISBN 978-80-7502-441-1
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání,* vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář. 7. přep. a dopl. vydání,* vyd. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0
- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní. 1. vydání.* vyd. Wolters Kluwer. 2008. ISBN-978-80-7357-348-5
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář. Obecná část (§ 1-139), 2. vydání,* vyd. C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář. Zvláštní část (§ 140-421), 2. vydání,* vyd. C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-428-5
- FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní.* vyd. Key Publishing s.r.o., 2009, ISBN 978-80-7418-041-5
- FRYŠTÁK, M., a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část.* vyd. Key Publishing s.r.o., 2009, ISBN-978-80-7418-040-8
- Gřivna, T., Scheinost, M., Zoubková, I., a kol., *Kriminologie, 5. aktualizované vydání,* vyd. Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-554-5
- ZAORALOVÁ, P. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze.* vyd. Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-310-0

- PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-747-7
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání*, vyd. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0
- HŘEBÍČEK, V. *Prohlídky u advokátů (§ 85b trestního řádu)*. vyd. Leges, 2017, ISBN 978-80-4502-231-8
- STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání*. vyd. Aleš Čeněk, s.r.o. 2008, ISBN 978-80-7380-095-6
- KONRÁD, Z., PORADA V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. vyd. Aleš Čeněk, 2015, ISBN 978-80-7380-547-0
- CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. vyd. Aleš Čeněk, ISBN 80-86898-36-9
- ZAORALOVÁ, P. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. vyd. Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-310-0
- KVAPILOVÁ, Helena. DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*, vyd. Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-059-8
- PRŮCHA, P. *Správní právo. Obecná část. 7. doplněné a aktualizované vydání*. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2007, ISBN 978-80-7239-207-0
- RŮŽEK, A., Československé trestní řízení. Učebnice. 2. přepracované a doplněné vydání. vyd. Orbis Praha. 1971, ISBN neuvedeno
- POLIÁN, M. *Veřejná správa*. vyd. Cor Jesu Český Těšín, 2000, ISBN neuvedeno,

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zák. č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 121/1920 Sb., ze dne 29.2.1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky
- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., ze dne 9.5.1948, Ústava Československé republiky
- Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., ze dne 11.7.1960, Ústava Československé socialistické republiky
- Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- Úmluva o lidských právech a biomedicíně
- zák. č. 89/2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), účinný do 6.7.1961
- zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31.12.2008
- zák. č. 533/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů

- zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (zákon o silničním provozu) ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 257/2000 Sb., o Probační mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákona č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 200/1994 Sb., o zeměměřičství, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8.6.2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22.5.1997, sp. zn. III. ÚS 287/96
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.5.2001, sp. zn. IV. ÚS 639/2000
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9.4.2020, sp. zn. ÚS 2597/18
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.1.2017, sp. zn. I. ÚS 2078/16

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29.2.2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7.6.2016, sp. zn. III. ÚS 905/13-1
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25.8.2008, sp. zn. IV. ÚS 1780/07
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.12.2015, sp. zn. I ÚS 2024/15
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7.11.2006, sp. zn. I ÚS 631/05
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.7.2017, sp. zn. PI. ÚS 2/17
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.7.2017, sp. zn. PI. ÚS 2/17
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.2.2009, sp. zn. II ÚS 1414/07
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5.2.2013, sp. zn. III. ÚS 1675/12
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 1326/11
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29.6.2021, sp. zn. I ÚS 1437/21
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29.9.2021, sp. zn. III. ÚS 2424/21
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24.10.2013, sp. zn. III. ÚS 2356/13
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18.1.2012, sp. zn. I ÚS 768/2000
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8.7.2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 22.3.1999, sp. zn. IV. ÚS 528/98
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 1326/11
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.10.2015, sp. zn. I. ÚS 2878/14
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 24.4.2021 sp. zn. I. ÚS 370/12
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.6.2014, sp. zn. Tpjn 306/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.10.1996, sp. zn. 2 Tzn 179/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.4.2020, sp. zn. 11 Tdo 1358/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.2.2019, sp. zn. 4 Tdo 139/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.2.2020, sp. zn. 8 Tdo 78/2020
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR zed ne 20.4.2021, sp. zn. 3 Tdo 391/2011
- Usnesení Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31.3.2009, sp. zn. 5 As 84/2008-81
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31.5.2018, sp. zn. 2 As 18/2018

Elektronické prameny

- Listina základních práv Evropské unie [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>
- Usnesení č. DE01/48 ze dne 10.12.1948 Valného shromáždění OSN o vyhlášení Všeobecné deklarace lidských práv [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>
- Rozsudek ESLP ze dne 2.11.1996 č. 59909/00, ve věci Giacomelli proti Itálii. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSpreadSearch
- Rozsudek ESLP ze dne 18.11.2004 č. 58255/00, ve věci Prokopovich proti Rusku. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSpreadSearch
- Rozsudek ESLP ze dne 16.5.2019 č. 66554/14, ve věci Halabi proti Francii. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/ae93c93e3ada66c6c1258496002d33cc?OpenDocument&Highlight=0
- Rozsudek ESLP ze dne 18.1.2001 č. 27238/95, ve věci Chapman proti Spojenému království. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/4EC15296AD1F36CBC1258065004A7D09?openDocument&Highlight=0
- Rozsudek ESLP ze dne 13.5.2008 č. 19009/04, ve věci McCann proti Spojenému království. [online]. [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/fce2680a5de3e743c12584ba00452750?OpenDocument&Highlight=0
- Rozsudek ESLP ze dne 2.10.2014 č. 97/11, ve věci Delta pekárny, a.s. proti České republice. [online]. [cit. 25.2.2022]. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9FAFB9225580C90BC1257D8E0050B3A8/\\$file/Delta%20pek%C3%A1rny-rozsudek-opr.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9FAFB9225580C90BC1257D8E0050B3A8/$file/Delta%20pek%C3%A1rny-rozsudek-opr.pdf?open&)
- Právní úprava exekučního řízení a judikatura. [online]. [cit. 25.2.2022]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/pravni-uprava-exekucniho-rizeni-a-judikatura/>

Poznámka

Veškerá judikatura a právní předpisy jsou dostupné z databáze ASPI, [právní informační systém], Wolter Kluwer ČR. Právní stav této diplomové práce odpovídá ke dni 28.2.2022.